BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Anul al VIII-lea, No. 11.

NOEMVRIE.

TABELA MATERIEI

BUCURESTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCI

Strada Principatele-Unite No. 34

1884.

ANUL VIII. BUCUREȘTĬ, NOEMVRIE 1884. No. 11.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

APARE O DATĂ PE LUNĂ

„Predică Cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

DIN ISTORIA BISERICEĬ ROMÂNILOR

METROPOLIA UNGRO-VLACHIEĬ.

CONDICA SÂNTĂ

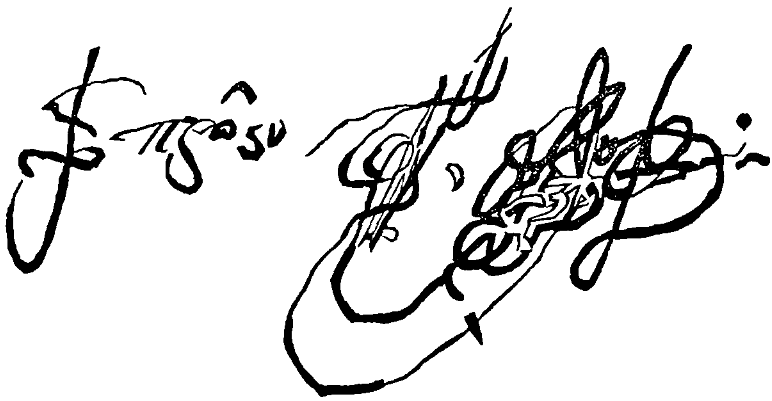
(Urmare, Vedĭ No. 10, anul VIII-lea, pag. 713).

XXXV.

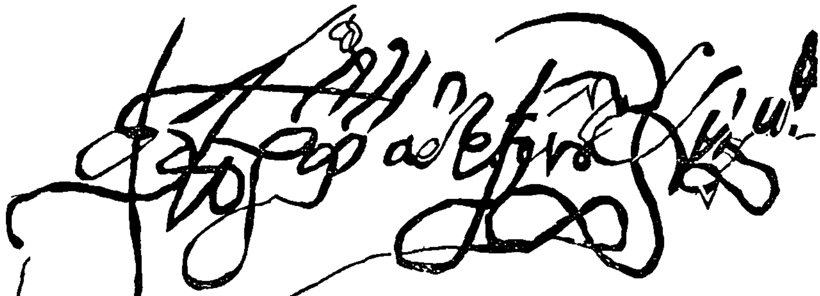
Де врѣме че прѣ сфта єпископіе де ла рѫмникъ аѹ рѫмас фѫрѫ де а є адєвѫрат єпископ: Пентру кѫ Єпископул Иларіωн каре аѹ фост ла ачѣ Єпископіе, саѹ кадерисит дупѫ правилѫ, ши са скос ши дин Єпархіа ачаста саѹ липсит. Чи ка сѫ ну фіе ачастѫ сфтѫ Єпископіе а рѫмникулу, фѫр де пѫстор: ам дат вое челор че а ничѣ саѹ афлат архіерей: ку сфатул ши ку воꙗ прѣ луминатулуй ши ꙟнѫлцатулуй мѫріе сале Домнулуи ностру Іѡ Костантин басараб воевод, домнул цѫрѫи румѫнешти. ка сѫ факѫ сокотѣлѫ лор ши пре каре ар алѣџе ши ар афла ωвредник, ка сѫ фіе киверниситорю ачещій сфинте єпископій. Ши адунѫндусе єй ꙟ бесѣрика сфте митрополій, карѣ чинстѣще нумеле сфцилор ши слѫвицилор ши ꙟтома ку апостолій ꙟпѫрат Костантин ши Єлена. ꙟтѫй пре

'Ѡгꙋ́менꙋ Кѵр А́дам де ла Снѣгов. а̑ до́илѣ пре дꙋховникꙋ кѵр попа Іѡасаф. а̑ тре́илеа пре кѵр Макаріе протосигелꙋл. ка́ре са'ꙋ арѫтат 'а фи ма де фолос ла ачастѫ сфѫнтѫ 'епископіе. Дрепт 'ачаста ли са скрис нꙋмеле лор ‘нтрꙋ 'ачастѫ ко́ндикѫ.

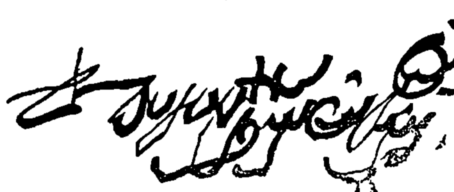
Мар ѕі Л ҂зсгі (7213— 1705).

= † Fost al Sofieĭ Metodie.

= † Fost al Andrianupoleĭ Climent.

=† Al Pogonianieĭ Eutimie.

NOTE:

[152] Actul acesta este scris pre pagina întâia a fóieĭ 28-a.

153 Scrisórea actuluĭ este cea rondă a seculu♯uĭ al XVIII-lea cu asvêrliturĭ, pre care le conservám în reproducerea actuluĭ.

154 Actul alegereĭ luĭ Antim are o particularitate, pre carea o notăm aicĭ. Adecă el nu represintă din ceĭ treĭ candidaţĭ care anume a fost ales; fiind-că proposiţiunea, „care s'aŭ arătat a fi maĭ de folos la acéstă sfântă Episcopie“ deşi este pusă cu scop de a determina pre ales, ea însĕ nu arată pre care anume îl preferă alegĕtoriĭ.

155 Antim, alesul Episcopieĭ de Rômnic după caterisirea luĭ Ilarion, este de naţionalitate caucasian, care se vede, că venise din copilărie în Ţéra Muntenéscă, şi atâta s'a identificat cu Ţéra şi Biserica Ungro-Valachieĭ, că el móre, cum vom vedea, pentru interesele Ţĕreĭ adoptive. Antim atât el singur, cât şi contimpuraniĭ luĭ, îl tituléză tot-dé-una cu titlul de „iverénul“, pentru aĭ arăta originea luĭ natală, şi nu se póte afirma, că el era venit în Ţéra românéscă din mônăstirea Atonuluĭ, Ivirul, căcĭ actele luĭ posterióre dovedesc acésta.

156 Antim făcea partea din pleiada bărbaţilor, cariĭ aŭ tost instruiţĭ la şcóla Mitropolituluĭ Stefan şi apoĭ sub conducerea Mitropolituluĭ Teodosie, cu rĕposatul Mitrofan al Buzĕuluĭ şi apoĭ cu dascalul Damaskin, acum succesor al luĭ Mitrofan, cultivaŭ sciinţa românéscă dela finele seculuĭ al XVII-lea. Dacă Mitrofan se distingea prin cultura slavă a timpuluĭ, ĭar dascălul Damaskin representa cultura grécă, Antim era omul, care pre lôngă limbele clasice, dispunea şi de un spirit, şi póte kĭar şi cunoscinţe artistice. El la Snégov, unde era Egumen al mônăstireĭ, lucra arta tipografieĭ cu atât facilitate, că era considerat, ca tipograful cel maĭ de frunte. Ducêndu-se la Rômnic în calitate de Episcop, arta tipografieĭ a fost nedeslipită de dînsul şi ajungênd Mitropolit el nu s'a înjosit a se ocupa cu arta, carea îĭ făcea cunoscute tesaurele minţeĭ séle. Tot ast-feliŭ se vede, că el era şi un sculptor eminent, şi încă tradiţiunea arată şi icóne, eşite din penelul de pictor al luĭ Antim. In genere, alesul Episcopieĭ de Rômnic era omul genial al timpuluĭ şi de aceia el a trebuit să móră nu de mórte naturală . . . .

157 Antim, râdicat la trépta de Episcop al Rômniculuĭ în anul 1705 Martie 16, a rĕmas aicĭ pĕnĕ la anul 1708 Ianuarie 28, când a fost trecut la trépta de Mitropolit al Ungro-Valachieĭ, şi anume după mórtea Mitropolituluĭ Teodosie. (Pomelnicul S-teĭ Mitrop. a Ungro-Valachieĭ)

XXXVI.

АНѲІ, КѸ МИЛА ЛѸ ДѸНЕЗЕѸ РѢДѸЙ ЛА СФѪНТА ЕП-
КОПІЕ А РѢНИКѸЛѸ. КѸ ГѸРА МѢ ФЪГЪДѸЕСК.

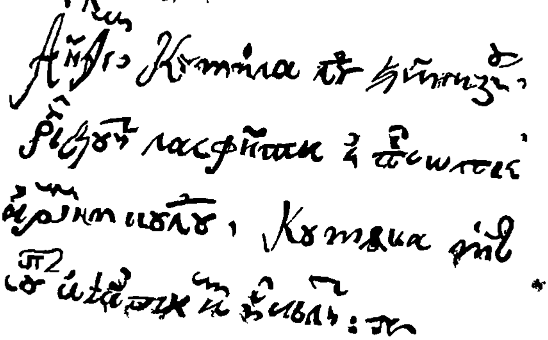
Креꙁ ꙟтрꙋ оунꙋ Дмнꙁеꙋ, пърителе а то

цїторїю, фъкъторїю черюлꙋй ши ал пъмѫнтꙋ-
лꙋй, вѫꙁꙋтелор тꙋтꙋрор ши невѫꙁꙋтелор. Ши
ꙟтрꙋ оунꙋл Домнꙋ Іс Хс, фїюл лꙋ Дмнꙁеꙋ,
оунꙋл нъскꙋт дела Пърїнтеле, нъскꙋтъ маи на-
инте де тоцй вѣчїи. Лꙋминъ ден лꙋминъ,
Дмнꙁеꙋ адевърат дела Дмнꙁеꙋ адевърат, нъс-
кꙋт іаръ нꙋ фъкꙋт, чела че іасте де ѡ фїинцъ
кꙋ Пърїнтеле, прїн кареле тоате сѫнтъ фъкꙋте.
Кареле пентрꙋ ной ѡаменїи, ши пентрꙋ а ноас-
тръ мѫнтꙋире, саꙋ погорѫтъ дин черюри, ши саꙋ
ꙟтрꙋпат де ла Дꙋхꙋл сфѫнть, ши дин Марїѧ фе-
чоара, ши саꙋ ѡменит. ши саꙋ ръстигнит пентрꙋ
ной сꙋпт Пилат ден Понт, ши аꙋ пѫтимит,
ши саꙋ ꙟгропат, ши аꙋ ꙟвїат а треѧ ꙁи
дꙋпъ Скриптꙋри. Ши саꙋ сꙋит ꙟ черюри, ши
шаде дѣ дрѣпта Пърїнтелꙋй. Ши іаръ ва вени
кꙋ славъ, съ жꙋдече пре чей вїй ши пре чей морцй
а кървѧ ꙟпъръцїе нꙋ аре сфършитъ. Ши ꙟ
Дꙋхꙋ сфѫнтъ Дмнꙋл де вїацъ фъкъторюл, ка-
реле де ла Пърїнтеле пꙋрчѣде: Чела че ꙟпреꙋнъ
кꙋ Пърїнтеле ши кꙋ фїюл іасте ꙟкинат ши
слъвит, кареле аꙋ гръит прїн пророчи. Ꙟтрꙋ оуна
сфѫнтъ съборничаскъ ши апостолѣскъ бесѣрикъ.
Мъртꙋрисѣскъ оунꙋл ботеꙁъ ꙟтрꙋ ертарѣ пъка-
телор. Ащептъ ꙟвїарѣ морцилор ши вїаца
вѣкꙋлꙋи че ва съ фїе, аминь.

Confesiunea tradițiuneĭ bisericecsĭ, rostită de cătrĕ

Antim la chirotonia sa de Episcop al Rômpniçuluĭ nu diferă întru nimic de confesiunile de maĭ nainte; şi de aceia noĭ representăm aicĭ numaĭ partea dela sfêrşit :

Дѹпъ ачѣста ѫкъ мъ мъртѹрисѣскъ ши де кътре томѣле, че аре скаѹнѹл ачеста а оу-грѡ-влахїеи, съ ле пъзѣскъ нескимба ѫтрѹ тоатъ епархїа мѣ.

[158] Aceste doĕ acte sunt scrise pre pagina adoa a fóieĭ 28 din condica sântă.

[159] Litera scriereĭ este cea rondă cu prea puţine asvêrliturĭ, încât se poate ḑice că aceste doĕ acte represintă cu plenitudine caligrafia seculuĭ al XVIII-lea.

[260] Simbolul credinţeĭ din faţa noastră este a doa traducţiune în limba românéscă a acesteĭ piesă din literatura creştină şi tot-o-dată se póte considera şi ca cea din urmă versiune în limba noastră. Acest simbol diferă, cum vedem, de aluĭ Teodosie, că el se apropie fórte mult de originalul grec şi caută a da în forme sintetice maĭ tóte ecspresiunile de asemenea feliŭ din limba grécă şi în sfîrşit aprópe este identic cu cel usitat de Românĭ pênĕ astă-ḑĭ. Dacă am voi să notăm aicĭ şi diferinţele, apoĭ aceste nu sunt multe ; şi anume : vorba „omenit“, astă-ḑĭ este dată prin forma analitică „făcut om“, şi acésta póte din causa skimbăreĭ sensuluĭ acesteĭ vorbe, apoĭ ecspresiunea „unul născut de la părintele născut“ astă-ḑĭ o avem „unul născut, carele din Tatăl s'aŭ născut“. De asemenea Antim întrebuinţază maĭ la tot pasul preposiţiunea „de la“ în loc de„ din“, ceia ce nu represintă esenţa, ca, din, ci numaĭ originea şi începutul, de unde plécă ceva.

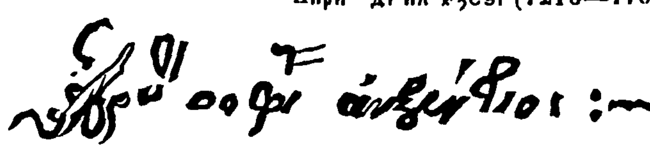
[161] In documentele Episcopieĭ de Rômnic Antim figurézá şi ca persónă, ce a înmulţit averea acestuĭ st. locaş. Aşa îl găsim adăugând

moşiile Episcopieĭ în câmpul Bujorenilor, al Rômniculuĭ şi la Michă-eştĭ (Cond. Doc. Ep. Rômnic pag. 55 şi 444).

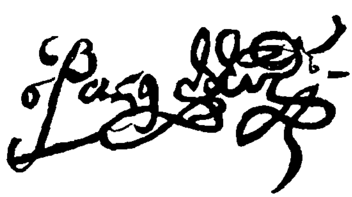
XXXVII.

Де врѣме че де ла прѣ сфта Єпкопіе а Бȣзѣȣлȣй Єпкопȣ Кѵр Дамаскин сaȣ мȣтат ла прѣ сфта Єпкопіе а рѫмникȣлȣи, пентрȣ ка сѫ нȣ рѫмѫе фѫрѫ де пѫстор, ам дат воѥ челора че сaȣ афлат аичѣ архиереи: кȣ сфатȣл ши кȣ воѧ, прѣ лȣминатȣлȣй мѫріеи сале домнȣлȣй ностръ Іѡ Костантин Басараб воевод а цѫрѫи рȣмѫнещи. Ка сѫ факѫ сокотѣлѫ орй пре каре ар алѣге, ши ар афла ѡбрази врѣдник ка сѫ фіе киверниситорю ачещи сфинте Єпкопіи. Ши адȣнѫндȣсе ей ѫ бесѣрика сфтеи митрополіи оу де сѫ чинстѣще нȣмеле сфнтцилор ши славнициилор, ши ѫтокма кȣ апостоліи ѫпѫраци Кѡстантин, ши Єлена. ѫтѫи пре проигȣменȣл Кѵр Іѡасаф де ла мѫнстирѣ Арџешȣлȣи. а доилѣ, пре игȣменȣл Кѵр Іѡанн де ла оурези. а трелѣ пре игȣменȣл Кѵр Даниил де ла комана. каре сaȣ арѫтат а фи май де фолос ла ачастѫ сфнтѫ Єпкопіе дрепт ачаста лисaȣ скрис нȣмеле ѫтрачастѫ кондикѫ:

Април ді нл ҂зсѕі (7216—1708).

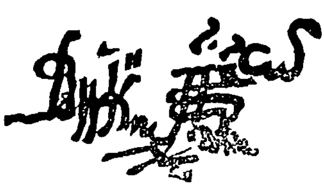
= † Fost al Sofieĭ Avcsentie.

= † Al Sevastieĭ Neofit.

= † Al Pogonianieĭ Eutimie.

= † Damaskin Episcop Rômniculuĭ.

[162] Acest act este scris pre pagina întăia a fóieĭ 30. Fóia 29 este albă şi de sigur, că ea a fost destinată, pentru ase scrie pre dînsa ac

tele strămutăreĭ luĭ Antim la Mitropolia Ungro-Valachieĭ, după mórtea Mitropolituĭ Teodosie, carea s'a petrecut în anul 1708 Ianuarie 27. Dupre cum se constată din Epitafiŭ, şi al strămutăreĭ luĭ Damaskin dela Buzeŭ la Rômnic. Écă epitafiiul, menţionat maĭ sus, care este copiat de pre pétra mormêntală a Metropolituluĭ Teodosie, şi care pétră astă-ḑĭ este aşeḑată în formă monumentală la altarul catedraleĭ S-teĭ Mitropoliĭ a Ungro-Valachieĭ de cătrĕ I. P. S. Mitropolit al Ungro-Valachieĭ, D. D. Calinic Miclescu 15 în anul 1875.

„Рѫпосатаꙋ ꙟ домнꙋ прѣ сфнцитꙋл митрополит Кѵр Өеωдосіе, лꙋнꙋ ꙁсꙋ : ген. кз де ꙁиле ла ал пꙁп, де ани а віецїи сале. Ꙟ ꙁилеле прѣ лꙋминатꙋлꙋи дѡмнъ Іѡ Костандинъ Воевод. пъсторинд тꙋрма лꙋи Хе ани лд ши д лꙋни, ши саꙋ ꙟгропат аиче. 1708 :

[163] Scrisórea acestuĭ act este cea rondă cu prea puţine asvêrliturĭ, pre care le representăm în reproducerea luĭ.

[164] Documentele Episcopieĭ de Rômnic ni-l presintă pre Damaskin, şi ca pre omul, care s'a îngrijit de limpeḑirea moşiilor Episcopieĭ, înmulţirea avereĭ şi maĭ ales rĕscumpărarea skituluĭ Troian. Aşa în pomelnecul Episcopieĭ se ḑice. «Pomelnecul luĭ Paisie, proegumenul, care cu voia părinteluĭ kir Damaskin Episcopul aŭ rĕscumpărat via de la Troian cu locurile, care aŭ fost vêndută de Antim Episcopul luĭ Teodosie logofĕtul Olănescu.»

[165] Damaskin a stat pre tronul Episcopieĭ Rômniculuĭ dela 1708 Aprilie 14 pênĕ la 1726, când scaunul acesteĭ Episcopiĭ a fost ocupat de Inokentie, după mórtea luĭ Damaskin. D. Lesviodacs în catalogul Mitropoliţilor Ungro-Valachieĭ şi a Episcopilor de Rômnic încurcă datele chronologice, pretinḑênd, că Antim a devenit Metropolit al Ungro-Valachieĭ la 1709, ĭar Damaskin Episcop al Rômniculuĭ la 1710. Aceste afirmaţiunĭ se opun documentelor, şi monumentelor istorice.

[166] In privinţa activităţeĭ literare, Episcopul Damaskin se póte considera ca persóna, ce a rupt cu trecutul nostru istoric şi a întrodus prin Bisericĭ serviciul divin in limba românéscă. Décă Mitropolitul Teodosie considera „limba românescă próstă şi săracă" şi el se temea de a traduce tecsturile dogmatice în limba românescă, Episcopul Damaskin, avênd de superior pre genialul Antim al Ungro-Valachieĭ, găsesce destule ecspresiunĭ şi limba românéscă în mâna luĭ devine capabilă, de a representa tóte ideile religiuneĭ crestine; cultura luĭ cea întinsă în limbele grécă, latină şi slavonă a făcut acésta. Şi în adever. El întâiŭ se pune pre traducerea Antologiuluĭ şi tipărindu-l, face, ca

prin Bisericile românescĭ săse cânte serviciul sĕrbătorilor împăratescĭ şi ale Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ în limba românéscă. Traduce Penticostarul, cu care pune pre românesce serviciile Invierei şi ale sĕrbătorilor cincĭ-ḑecimeĭ pĕnĕ la Duminica tuturor sânţilor şi în fine face, ca şi serviciile paresimilor se rĕsune românesce, după ce a tradus şi Triodul, dar care s'a tipărit la 1731 Iulie, (vaḑĕ-se prefeţele de la aceste cărţĭ). Tot Dascalul Damaskin şi în calitate tot de Episcop a tradus şi Octoichul cel mic, pre care l'a complectat Archimandritul Ghenadie, Egumenul de la Cozia. Damaskin în calitatea sa numaĭ de dascăl a făcut parte din bărbaţiĭ, ce aŭ contribuit la tipărirea Bibliei, cunoscută la noĭ cu numele de aluĭ Şerban (1688). Şi în fine la 1704 Damaskin traduce de pre elinesce şi tipăreşte la Buzĕŭ Apostolul dupre Biblia luĭ Şerban. (vedĭ prefaţa acesteĭ cărţĭ).

167 In locul luĭ Damaskin la Episcopia de Buzĕŭ s'a ales, dupre cum se vede din acest act, şi anume la 1708 Aprilie în 14, egumenul mônăstireĭ Argeşuluĭ, Ioasaf. Ioasaf continuă a administra Eparchia de Buzĕŭ pĕnĕ la 1717 Octomvrie 1, când dupre ecspresiunea actuluĭ «şĭ-a plătit obstésca datorie». Noĭ pĕnĕ acum nu avem nicĭ o cunoscinţă despre activitatea luĭ Ioasaf, fiind că nu pomenesc de dînsul documentele, cunoscute de noĭ.

XXXVIII.

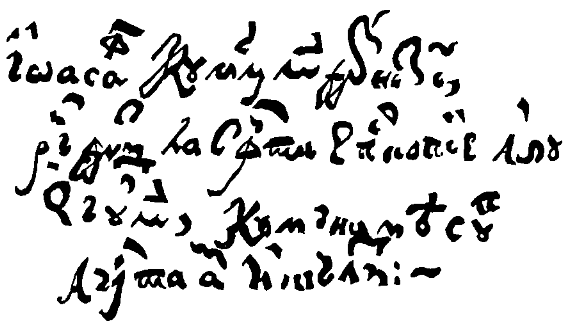
Іωасаф кꙋ мила лꙋ Дꙋмнезеꙋ рѫндꙋит ла сфѫнта епіскопіе а Бꙋзъꙋлꙋ кꙋ гꙋра ме фъгъдꙋескъ;

Кред ꙟтрꙋ оунꙋ Дмнезеꙋ тата атотціитоѡрю фъкътоѡрю черюлꙋй, ши ал пъмѫнтꙋлꙋй, възꙋтелор тꙋтꙋрѡр ши невъзꙋтелор. Ши ꙟтрꙋ оунꙋ Дмнꙋ Іс Хс, фію лꙋ Дмнезеꙋ оунꙋ нъскꙋт, кареле дин тата сꙋ нъскꙋт маи наинте де тоци вѣчій, Лꙋминъ дин лꙋминъ, Дмнезеꙋ адевърат дин Дмнезеꙋ адевърат, нъскꙋт, иар нꙋ фъкꙋт, чѣла че ꙗсте де о фіинцъ кꙋ тата, прин кареле тоате саꙋ фъкꙋт. Кареле пентрꙋ ноі оамениі, ши пентрꙋ а ноастръ мѫн-

тꙋире саꙋ погорѫ дин чєрюри, ши саꙋ ꙟтрꙋпат де ла дꙋхꙋл сфѫнт, ши дин Марїа фечоара, ши саꙋ фѫкꙋт ом. Ши саꙋ рѫстигнит пентрꙋ ной сꙋпт Пїлат дин понт ши аꙋ пѫтимит, ши саꙋ ꙟгропат ши аꙋ ꙟвїат а трєа зи дꙋпѫ скриптꙋри. ши саꙋ сꙋит ла чєрюри, ши шаде де дѣ дирѣпта татѫлꙋи. Ши їарѫ ва сѫ вїе кꙋ славѫ сѫ жꙋдече вїй ши морцїй, а кѫрꙋа ꙟпѫрѫцїе нꙋ аре сфѫрши. Ши ꙟ дꙋхꙋл сфѫнт домнꙋл де вїацѫ фѫкѫторюл, кареле дин татѫл пꙋрчѣде, чела че ꙟпреꙋнѫ кꙋ татѫл, ши кꙋ фїюл їасте ꙟкинат, ши славит, кареле аꙋ грѫит прин пророчи; ши ꙟтрꙋ ꙋна сфѫнтѫ, сѫборничаскѫ ши апостолѣскѫ бесѣрикѫ. Мѫртꙋрисѣск ꙋн ботез ꙟтрꙋ ертарѣ пѫкатєлор. Аштепт ꙟвїарѣ морцилор ши вїаца вѣкꙋлꙋи че ва сѫ фїе, амин:

Дꙋпѫ ачаста сꙋфер ши прїимеск ши чѣле з҃ сфинте сѫбоарѫ, каре сѣꙋ адꙋнат, ши сѣꙋ фѫкꙋт пентрꙋ ꙟтѫрирѣ томѣлелор крещинещи. Мѫртꙋрисеск кꙋ сꙋфлетꙋл, кꙋ инима, сѫ сꙋфер, ши сѫ пѫзеск кѫте каноане, ши кѫте томѣле аꙋ ꙟтѫрит ачеи сфинци пѫринци че сѣꙋ афлат атꙋнче ла ачѣле з҃ сѫбоарѫ. Ши тоате сфинтеле томѣле, ши ꙟвѫцѫтꙋрїй, кѫте дꙋпѫ богате време саꙋ ꙟдрептат де сфинцїй пѫринцїй. Їарѫ де кѫте сѣꙋ лепѫдат ей: лѣпѫдꙋмѫ ши еꙋ, ши тоате кѫте аꙋ прїимит ей прїимеск ши еꙋ. Ши їарѫ

ꙟкъ мѫ мъртꙋрисéскь съ пъꙁéскь ши пáчѣ Бе-
сѣричїй. ши ꙟтрꙋ тóатъ врѣмѧ віéцїй мѣле
съ нꙋ гъдéскь асꙋпра éй нескáре лꙋкрꙋри ꙟпро-
тивничи ꙟтраки. Чи кꙋ тотꙋл съ ꙋрмеꙁь ши
съ мъ плекь ꙟвъцътꙋрилор челор бꙋне але прѣ
сфинцитꙋлꙋи міе стъпъ ши бирꙋиторꙋ а тоатъ ца-
ра оурѡвлахїей Митрополитꙋл кѵр Антоній
ши мъ фъгъдꙋéскь кꙋ минтѣ кꙋ драгостѣ Дꙋм-
неꙁеѧскъ, ши кꙋ фрика лꙋи Дꙋмнеꙁéꙋ. Пре сфин-
теле каноане ши ꙟвъцътꙋри съ пáкь кꙋвъть-
тоарѣ тꙋрмъ, карѣ ми съ дъ пре мъна мѣ. ши
кꙋ кътꙋ ва фи пꙋтѣрѧ съ мъ пъꙁéскь кꙋра
де тоате ръꙋтъциле недирѣпте, ши хиклѣне.
Дꙋпъ ачѣстѣ ꙟкъ мѫ мъртꙋрисéскь ши де къте
томѣле чé áре скаꙋнꙋл ачеста а оурѡвлахїей,
съ ле пъꙁéскь нескимбат ꙟтрꙋ тоатъ епархїа мѣ.

NOTE:

168 Amândoĕ aceste acte sunt scrise pre pagina a doua dela fóia 30.

169 Scrisórea actelor este cea rondă cu prea puţine asvêrliturĭ, pre care noĭ le conservăm în reproducerea actuluĭ.

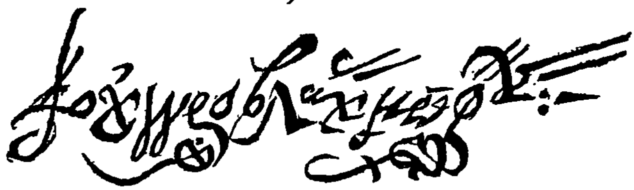
170 Acésta este a treia versiune a Simboluluĭ credinţeĭ din Biserica Ungro-Valachieĭ şi el este în totul identic cu cel întrebuinţat astă-ḑĭ. In cât acum voind să stabilim fasele traducereĭ simboluluĭ credinţeĭ

din Biserica Ungro-Valachieĭ, ḑicem : Mitropolitul Stefan înainte de 1668 a făcut prima încercare de a traduce Simbolul credinţeĭ în Românesce, fără de a avea curajul, ca să-l rostĭască în Biserică. Teodosie, alegêndu-se Mitropolit, (1668) a rostit în Biserică Simbolul credinţeĭ, dupre o traducţiune analitică a ecspresiunilor grecescĭ. Antim alegêndu-se Episcop la Rômnic, (1705) a tradus şi rostit acest simbol dupre o versiune şi maĭ apropiată de tecstul grecesc. In fine la 1708, Ioasaf, alegêndu-se Episcop la Buzĕŭ, a rostit simbolul credinţeĭ dupre versiunea întrebuinţată astă-ḑĭ în Biserica românéscă, care versiune se datoresce luĭ Antim, şi maĭ ales Dascaluluĭ Damaskin. Eacă istoria simboluluĭ credinţeĭ din Biserica Ungro-Valachieĭ.

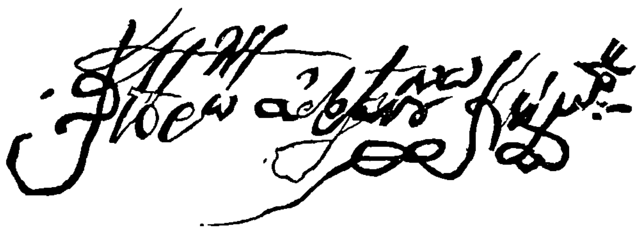
XXXIX.

Де врѣмече прѣ сфи́нта е҆пⷭ҇копі́е де ла Бꙋ-зъꙋ, а рѫмаⷭ҇ фъръ де а҆ⷧ҇ е҆й а҆девърат е҆пⷭ҇коⷫ. пъ-ти́ⷩ дꙋшⷡ да́ръ сѫфлѣска да́торі́е фери́читꙋⷧ кѷⷬ Іѡса́фⷡ. ка съ нꙋ̆ фі́е а҆ча́стъ сфи́нтъ е҆пⷭ҇копі́е а Бꙋзъ́ꙋлꙋ̆ фъръ де пъсто́рю, аⷨ да̑ воє че́лоⷬ че а҆-и́чѣ саꙋ а҆фла̑ а҆ хⷬ҇і е҆ре́й, кꙋ сфатꙋ̑ ши кꙋ во́а прѣ лꙋмина́тꙋлꙋй ши ᲂу҆нъца́тꙋлꙋй Мърі́ей са́ле до́м-нꙋлꙋй но̑трꙋ Іѡ̑ Николáе Алеѯа́ⷩдрꙋ воево̑ до́м-нꙋ̑ цъ́рей рꙋмъне́щй. Ка съ фа́къ сокотѣлъ сѡ̑рй пре каре аⷬ алѣге ши аⷬ а҆фла̀ ѡ҆бра̑ врѣ́дни̑, ка съ фі́е киверниси́тоⷬ а҆че́щі и е҆пи̑копі́й. ши а҆дꙋ-нъⷩ дꙋсе е҆́й ᲂу҆ бесѣ́рика ми̑рополі́ей, ка́рѣ чистѣ-ще нꙋмеле сфⷭ҇цилѡⷬ, слъвицилоⷬ ши ᲂу҆то̑ⷨма кꙋ а҆полі́й ᲂу҆пъраⷱ Ко̑ста́ди̑ ши Е҆ле́на. ᲂу҆тъ́й аꙋ пꙋ̑ пре Стефа́ⷩ Іеромона́х, а҆ доилѣ пре Іереміа Іеромонаⷯ. аⷧ трейлѣ пре е҆́гꙋменꙋⷧ де ла Ѧ҆ни-ноа́са кѷⷬ Данііⷧ. ка́реле саꙋ а҆рътаⷮ а҆ фи̑ ма̑ де

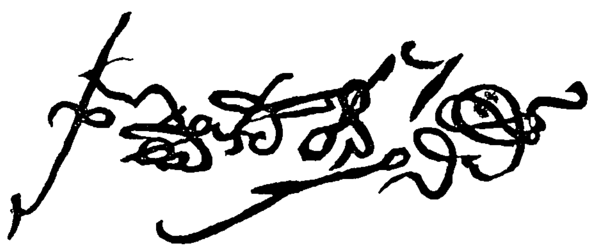
фоло̑ ла ача̑тъ сф҇тъ е҆пи̑копїе. Др҇е ача̑та ли
са҇ скри̑ нꙋмеле лѡ҇ ꙟ҆грача̑тъ ко҇дикъ.
ѿ а҇ л҇ ҂зске҇ (7225—1717).

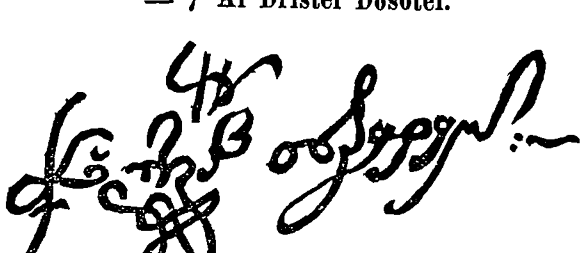
= † Al Uugro-Valachieĭ Mitrofan.

= † Fost al Adrianupoleĭ Climent.

= † Al Dristeĭ Dosoteĭ.

= Al Tûrnoveĭ Serafim.

[171] Actul este scris pre pagina întăĭa a fóieĭ a 32-a.

[172] Scrierea actuluĭ este cea rondă cu prea puţine asvêrliturĭ, pre care noĭ le păstrăm în reproducerea actuluĭ.

[173] Daniil, care se alege la Buzĕŭ, a fost călugĕr şi apoĭ egumen la mônăstirea Aninósa din Judeţul Muscel. Daniil a fost discipul din călugărie a monachuluĭ Teodosie, ctitorul mônăstireĭ Aninósa, şi de la acesta a învĕţat a fi cu dor pentru Biserică şi înfrumuseţat cu virtuţĭ clericale, dupre cum vom vedea maĭ jos.

Alegerea luĭ Daniil la Episcopia de Buzĕŭ, şi maĭ pre urmă la Mitropolia Ungro-Valachieĭ, se datoresce numaĭ meritelor luĭ personale; căcĭ acum se începuse în Muntenia góna contra elementuluĭ românesc şi din Biserică.

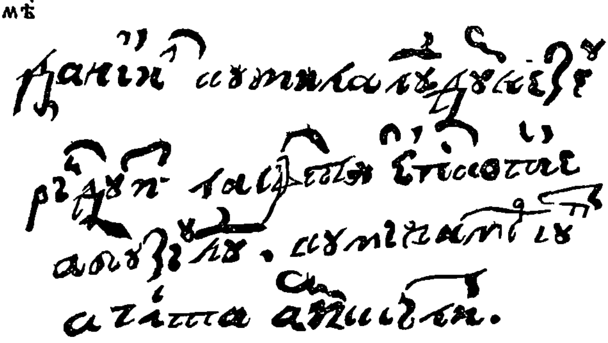
[174] Insuşĭ genialul Antim, Mitropolitul Ungro-Valachieĭ, nu maĭ este pre tronul acesteĭ Metropoliĭ, şi de aceĭa actul alegereĭ luĭ Daniil este sub-semnat de Mitrofan, care, cu ajutorul luĭ Nicolaĭ Mavrucordat, precum şi a Grecilor, ce se încuibase în tótă Ţéra, isbutesce a destrona şi kĭar a caterisiĭ pre renumitul Antim. Indată vom vedea şi vinele luĭ Antim Metropolitul, reproducênd în tótă întinderea actul caterisireĭ.

XL.

ДАНІИЛ КУ МИЛА ЛУ ДУМНЕЗЕУ РЪДУИН СУПТ 'АЧАСТЪ СФѦНТЪ ЕПИСКОПІЕ А БУЗЪУЛУ КУ ГУРА МѢ ФЪГЪДУЕСКУ.

Urméză apoĭ Simbolul credinţeĭ şi confesiunea tradiţiuneĭ bisericescĭ, care, fiind întocmaĭ cu cele de maĭ sus, noĭ reproducem aicĭ partea finală din confesiune, cu confirmarea luĭ Daniil.

. . . Чи кꙋ тоатъ съ оу мѣ шй съ мъ плек аскꙋлтъторю челор бꙋне але прѣ сфинцитꙋлꙋй мїеꙋ стъпън шй бирꙋиторю митрополитꙋ а тоатъ цара рꙋмънѣскъ Кирїѡн Кирїѡ Митрофан: шй мъ фъгъдꙋеск кꙋ минте, кꙋ драгосте дꙋмнезееаскъ, ши кꙋ фрика лꙋ Дꙋмнезеꙋ, пре сфинтеле каноане шй аскꙋлтъри съ пъзеск кꙋ къ тътоарѣ тꙋмъ карѣ ми съ дъ пре мъна мѣ. Шй кꙋ кътꙋм ва фи пꙋтѣра съ мъ пъзеск кꙋра, де тоате ръѡтъцеле. недрѣпте шй виклѣне. Дꙋ ачѣста къ ма мъ тꙋрисеск, шй де къте тоте мѣле че аре скаꙋнꙋ митрополїеи съ ле пъзеск нескимба ꙟтрꙋ тоатъ епархїа мѣ

[175] Aceste doĕ acte sînt scrise pre pagina a doa a fóieĭ 32.

[176] Scrisórea este cea rondă cu puţine asvêrliturĭ, pre care le reproducem în tipărirea bucăţeĭ de maĭ sus.

XLI.

Τ'Ο Ι ΣΟΝ ΤΗ'Σ ΚΑΘΑΙΡΕ'ΣΕΩΣ ΤΟΥ' 'ΑΝΘΙ'ΜΟΥ.

Ι'ΕΡΕΜΙ'ΑΣ 'ΕΛΕ'Ω ΘΕΟΥ' 'ΑΡΧΙΕΠΙ'ΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟ'ΛΕΩΣ, ΝΕ'ΑΣ Ρ'Ω'ΜΗΣ ΚΑ'Ι Ο'ΙΚΟΥΜΕΝΙΚ'ΟΣ ΠΑΤΡΙΑ'ΡΧΗΣ.

«Τὸ τῆς ποστασίας καὶ ἀνταρσίας ἔγκλημα λίαν ἐστὶ χαλεπὸν καὶ κατεγνωσμένον παρά τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ὡς πολλῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἀκαταστασιῶν παραίτιον. Τοῦ το γὰρ πολλὰ πολλάκις τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων συνετάραξεν πράγματα, τοῦτο θνητὸν κατέστησε τὸν ἀθάνατον. Τοῦ το καταχθόνιον τὸν ἄνθρωπον καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τοῖς οὖσι, τἀναντία πολλαχῶς ἀντεπήγαγε. Ἀνθ'ὧν καὶ δεινὰ παρὰ τῶν θείων νόμων τοῖς ὅπως δήπως τοῦτο τετολμήκοσι προτείνεται τὰ ἐπίχειρα. Καὶ παιδείαις οἱ ὑποστάται ταῖς προσηκούσαις καθυποβάλλονται. Ἕκαστος καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ δοξασθήσεται, ἢ αἰσχυνθήσεται, καθάφησιν ὁ ἀναντίρρητος λόγος, οἴκοθεν τὴν ἀλήθειαν ἔχων, καὶ οὐδεμιᾶς τινος ἄλλης περὶ τούτου δεόμενος ἀποδείξεως. Διὸ καὶ μακαρίζονται μὲν οἱ καλῶς, καὶ εὐτάκτως, καὶ θεαρέστως πολιτευόμενοι, κατακρίνονται δ' ἔμπαλιν, καὶ ὑπὸ κατάραν εὐχαρι'ος ἄγονται, καὶ καταδικάζονται οἱ ἐξ ἐναντίας φερόμενοι, ὅθεν και τῆς ἀρχιερατικῆς

COPIE DE PRE CATERISIREA LUĬ ANTIM

IEREMIA, CU MILA LUĬ D-ḌEU ARCHIEPISCOP AL CONSTANTINUPOLEĬ, ROMEĬ NOUĂ ŞI PATRIARCH ECUMENIC.

Vina revoluţiuneĭ şi a rĕscóleĭ este fórte rea şi condemnată de D-ḑeŭ şi de ómenĭ, ca causă a multor neregularităţĭ şi a disordineĭ. Căcĭ ea a turburat de multe orĭ multe instituţiĭ divine şi umane; ea a făcutŭ din aceia, ce este nemuritorŭ, muritorŭ. Acésta a făcut pre om demn de infern, şi celor aflătorĭ în multe bunătăţĭ, le-a făcut cele contrare în tot feliul. Pentru care celor, ce într'un mod óre-care îndrăznesc (a face) acésta, li se prescriŭ de legile divine grele pedepse; şi revoluţionariĭ se supunŭ la suferinţele meritate. Fiindcă fie-care din noĭ, dupre propriile fapte, séŭ se laudă séŭ se ruşinéză, conform cu natura cuvêntuluĭ celuĭ fără contradicţiune, ce are prin sine adevĕrul şi nu are nevoĭe de nicĭ o dovadă. De aceia aceĭ ce se pórtă bine, în ordine şi conform cu voia luĭ D-ḑeŭ, se laudă; se hulescŭ de asemenea, se supunŭ desaprobăreĭ şi se pedepsesc ceĭ ce se pórtă în sens contrariŭ.

τιμῆς καὶ ἀξίας ἀποβληθῆναι δεῖ, καὶ μακρὰν αἰσχύνην ἐπαξίως λαβεῖν ἤδη καὶ τὸν χρηματίσαντα μητροπολίτην Οὐγγραβλαχίας κανοάνθιμον, ὡς κατεγνωσμένας, καὶ σατανικὰς μεθοδείας μεθοδευσάμενον τὸν θεόργιστον. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἀτοπήματα καὶ φαῦλα αὐτοῦ ἔργα, τὸ ὡς μάγον δηλαδὴ διαβάλλεσθαι, καὶ ἄλλ' ἄττα διάφορα κακουργήματα μετέρχεσθαι, ἀπάδοντα ὅλως τῇ ἀρχιερατικῇ ἐπαγγελίᾳ ἐῶμεν κατὰ τὸ παρόν. Τὸ δὲ τῆς ἀποστασίας, καὶ ἀνταρσίας αὐτοῦ θεοστυγὲς ἔγκλημα εἰς μέσον προβάλλομεν, ὡς προφανὲς καὶ κατάδηλον. Ἀποστάτης γὰρ καὶ ἐπίβουλος τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐφάνη καταστὰς ὁ ἀλιτήριος, προσεπιβουλεύων καὶ τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ αὐθέντῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Νικολάῳ Ἀλεξάνδρου βοεβόδι πάσης Οὐγγροβλαχίας, υἱῷ ἐν πνεύματι ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτω τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ὅπουγε ἀποστολικὴ ἐστιν ἐντολὴ, ὑπείκειν καὶ ὑποτάσεσθαι πάσῃ ἐξουσίᾳ ὑπερεχούσῃ. Ὅθεν καὶ ἐπιφέρει λέγουσα, ὁ ἀνθιστάμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. Οὐκ ἔστι γὰρ ἐξουσία εἰμὴ παρὰ θεοῦ. Συνάγεται τοίνυν τὴν ἀποστολικὴν ἐντολὴν θεῖαν εἶναι, ὡς παρὰ θεοῦ διὰ τοῦ ἀποστόλου διαταττομένην, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ὑπείκειν ἡμᾶς, καὶ ὑποτάττεσθαι τῇ ὑπερεχούσῃ ἐξουσία τῆς κραταιᾶς βασιλείας, καὶ μηδὲν ἡμᾶς διαπράττεσθαι, ὁ ταύτῃ ἀντιξοαν ἂν εἴη, καὶ ἐπαρέσκον τῶν πολιτικῶν, πλὴν τῶν εἰς τὸ ἡμέτερον σέβας ἀνηκόντων. Αὐτὸς δὲ ὁ θεόργιστος κακοάνθημος, οὐ μόνον τὴν ὀφειλομένην εὐπείθειαν καὶ ὑποτα-

Pentru care eĭ trebue să se depunĕ din cinstea şi vrednicia archieréscă şî să primiască dupre cuviinţă mare ruşine, ca şî cel de acum rĕul-Antim, fostul metro. polit al Ungro-Vlachieĭ, fiind-că a întreprinsŭ meşteşugurĭ desaprobate şi satanicescĭ, urgisitul de D-ḑeŭ. Şi între alte neorânduelĭ şi fapte rele ale luĭ, se înculpă adecă, ca mag şi ca participator la multe alte crime, şi pentru present sûntem de părere să fie depărtat de trépta archierésca. Iar culpa luĭ cea impie a revoluţiuneĭ şi a rĕscóleĭ o punem înainte, ca ceia ce este arătată şi evidentă. S'a făcut decĭ sceleratul revoltant şi conspirator în contra puterniceĭ împărăţiĭ, conspirând şi în contra prea luminatuluĭ şi prea înălţatuluĭ Domnitor, D. D. Ioan Nicolae Alecsandru Voevod al tóteĭ Ungro Vlachieĭ, fiiul cel prea iubit şi mult dorit al modestieĭ nóstre. Pentru care este poruncă apostolică, ca să asculte şi să se supunĕ la tótă stăpânia, ce domnesce. De aceia ea (porunca) şi stabilesce, ḑicênd; celŭ ce se rĕscólă în contra stăpânieĭ, se opune porunceĭ luĭ D-ḑeŭ. Căcĭ nu este stăpânie, fără numaĭ de la D-ḑeŭ. Urméză decĭ, că porunca Apostolică este divină, ca ceia ce a fostŭ poruncită de D-ḑeŭ prin Apostolul, şi pentru noĭ este fórte necesar, ca să ascultăm şi să ne supunem stăpânieĭ supreme a puterniceĭ împărăţiĭ, şi să nu facem nimic din cele, ce ar fi contrare aceştia şi ne plăcute politiceĭ, afară de cele

γῆν οὐκ ἐφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ ἀποστασίαν καὶ ἀνταρσίαν κατ᾽ αὐτῆς τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἀπονενοημένως ἐμελέτησεν, ἐπίβουλος προσέτι γινόμενος καὶ τοῦ προῤῥηθέντος ὑψηλοτάτου, καὶ φιλευσεβεστάτου αὐθέντου καὶ ἀξιαγάστου ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν κατάκριτον, ὑπόδικόν τε καὶ ὑπεύθυνον τῇ κανονικῇ καθαιρέσει πεποίηκε. Τούτων χάριν γράφοντες ὑποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ὁ διαληφθεὶς Οὐγγροβλαχίας κακοάνθιμος, ὡς ἀποστάτης, καὶ ἀντάρτης, καὶ ἐπίβουλος τῆς κραταιᾶς βασιλείας, καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου πάσης Οὐγγροβλαχίας, κατεγνωμένος τε καὶ αὐτοκατάκριτος, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων κακουργιῶν, καὶ ἀτοπημάτων ἐξεγγχόμενος, ὧν ἕνεκα καὶ τῆς μητροπόλεως ἐξώσθη, καὶ βασιλικῇ προσταγῇ ἐγένετο ὑπόδικος, καὶ ὑπεύθηνος, καθῃρημένος εἴη πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας, καὶ τάξεως, καὶ γεγυμνωμένος τῆς θείας χάριτος, καὶ ἔκπτωτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου, καὶ ἐστερημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος, καὶ ἐξωσμένος καὶ ἀπόλλητος, καὶ μεμακρισμένος τῆς μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς ἀμέτοχος, μηδεμίαν ἄδειαν ἔχων ἀρχιερατικὴν ἐνδυθῆναι στολὴν, καὶ ἀρχιερατικὸν ἐκτελέσαι ὑπούργημα, ὡς καθῃρημένος καὶ ἀνίερος, ἄνθιμος μοναχὸς ὢν τε καὶ λεγόμενος, καὶ ὡς ἰδιωτῶν γνωριζόμενος, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ

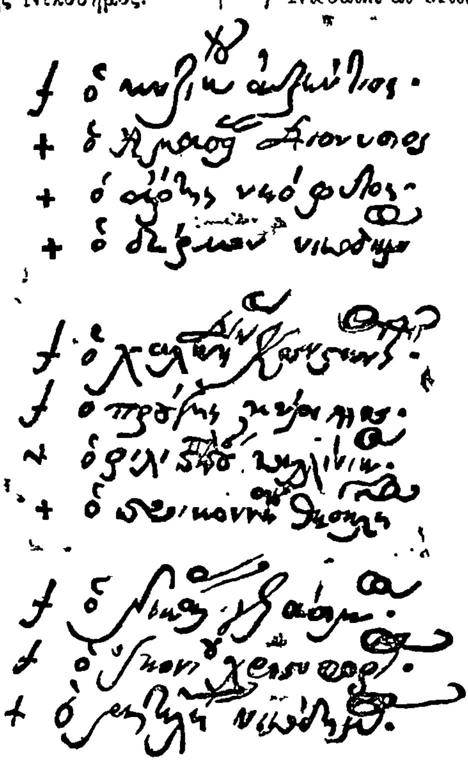
ce aparţin respectuluĭ nostru. Insĕ acest urgisitŭ de D-ḑeŭ, reul-Antim, nu numaĭ că n'a păzitŭ credinţa şi supunerea datorată, dar a meditat cu precugetare revoluţiune şi rĕscólă în contra puterniceĭ împărăţiĭ, făcêndu-se culpabil şi în contra sus numituluĭ prea înălţatuluĭ şi prea piosuluĭ Domnitor şi amabiluluĭ cârmuitor al tóteĭ Ungro-Vlachieĭ, şi s'a făcut el singur demn de judecată, culpabil şi vinovat de caterisirea canonică. Pentru aceste scriind, am arătatŭ sinodicesce cu prea sânţiţiĭ archiereĭ de pre lângă noĭ şi cu prea onorabiliĭ şi prea iubiţiĭ în sântul Spiritŭ fraţiĭ noştri şi coliturgisitorĭ, că rĕul-Antim, numit al Ungro-Vlachieĭ, cel ce a fostŭ recunoscut de revoluţionar, resculător şi culpabil în contra puterniceĭ împărăţiĭ şi a prea înălţatuluĭ Domnitor al tóteĭ Ungro-Vlachieĭ, şi de sine judecat şi inculpat prin propriile séle rĕutăţĭ şi culpe, pentru care s'a scosŭ din metropolie şi s'a făcut justiţiabil şi culpabil de ordinul împĕrătesc, să fie deci depărtat de tótă lucrarea şi ordinea archieréscă şi desbrăcat de charul divin şi scos din catalogul archieresc şi lipsit de tot venitul bisericesc şi să fie scos, perdut şi depărtat de metropolia Ungro-Vlachieĭ şi fără de participare la veniturile eĭ, ne avênd nicĭ o învoire a se îmbrăca cu podóba archieréscă şi a efectua vre un serviciŭ archieresc, ca cel ce este caterisit şi desfiinţat, rĕmânênd şi ḑicêndu-se monachul Antim şi

ὡς 'αρχιερέα τιμῆσαι, ἢ τὴν χεῖρα αὐτοῦ 'ασπασθῆναι, ἢ εὐλογίαν, καὶ ἁγιασμὸν παρ' αὐτοῦ δεχθῆναι, ἢ εἰσόδημα ἐκκλησιαστικὸν πολὺ, ἢ ὀλίγον αὐτῷ δοῦναι, 'εν βάρει ἀργείας, καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως: αψιστ 'εν μηνὶ Αὐγούστου. Ἰνδικτ. θ'ης.

† Ὁ Κυζίκου Αὐξέντιος.
† Ὁ Ἀμασείας Διονύσιος.
† Ὁ Ἄρτης Νεόφυτος.
† Ὁ Δέρκων Νικόδημος.
† Ὁ Χαλκηδόνος Κωνστάντιος.
† Ὁ Προύσης Κύριλλος.
† Ὁ Φιλιππουπόλεως Καλλίνικος.
† Ὁ Προικονήσ Θεόκλητος.
† Ὁ Νικαίας Γεράσιμος.
† Ὁ Ἰκονίου Χριστόφορος.
† Ὁ Μιτιλήνης Νικόδημος.

fiind recunoscut, ca unul din particularĭ, şi să nu îndrăzniască nimene a fi în relaţiunĭ cu dênsul, séu a coliturgisi, séu a'l onora ca pre unŭ archiereŭ, séu a'ĭ săruta mâna luĭ, séu a primi de la dênsul bine-cuvêntare şi sânţire, séu a'ĭ da vre un venit bisericesc mare séu micŭ, sub greutatea oprireĭ şi a afurisireĭ neschimbăciósă. Aşa să fie, conform chotărîreĭ. 1716 în luna August. Indictionul IX.

† *Acsentie al Kizicululŭ.*
† *Dionisie al Amasieĭ.*
† *Neofit al Arteĭ.*
† *Nicodim al Dercululŭ.*
† *Constantie al Chalkedonuluĭ.*
† *Kiril al Bruseĭ.*
† *Calinic al Filipupoleĭ.*
† *Teoclit al Priconieĭ.*
† *Gherasim al Nikeeĭ.*
† *Christofor al Iconieĭ.*
† *Nicodim al Mitilineĭ.*

NOTE:

177 Actul acesta este scris pre întréga fóie 33 a condiceĭ.

178 Scrisórea actuluĭ este cea rondă grécă cu puţine asvârliturĭ.

179 Actul acesta este o copie de pre un act autentic, care a fost lucrat în Patriarchia de Constantinupol şi care trebue să fi fost trămis aicĭ în original, dar nu se vede a fi cunoscut ómenilor, ce s'aŭ ocupat cu documentele istorice, de cât numaĭ în acéstă copie. El este un act dupre tóte formele sinodale, căcĭ este sub-semnat de 11 Mitropoliţĭ şi edat în numele Patriarchuluĭ Ieremia.

180 Prin acest act se învinovĕţesce Antim, că a făcut complot contra împĕrăţieĭ turcescĭ şi a Domnitoruluĭ Nicolaĭ Alecsandru Mavrucordat. Adevĕrata culpă a luĭ Antim a fost, că el a protestat, în unire cu Cantacuzinesciĭ, contra regimuluĭ fanariot, întrodus de Portă în Muntenia şi în special contra domnireĭ ceĭ tiranice a luĭ Mavrucordat. Acésta se dovedesce şi dintr'o notă, ce se află scrisă în condica sântă şi unde scritorul caută a justifica venirea la Metropolia Ungro-Valachieĭ a Metropolituluĭ de Nisa, Mitrofan. Despre aceste maĭ jos, dar noĭ să skiţăm meritele Mitropolituluĭ Antim şi sfârşitul luĭ cel martiric.

181 Antim s'a suit pre tronul Mitropolieĭ Ungro-Valachieĭ la 1705 Martie 16 şi a administrat acéstă Eparchie pĕnĕ la 1716 luna August, când fiind caterisit de cătrĕ Patriarchie, a fost pornit la Constantinupol, spre a fi ecsilat la muntele Sinaĭ, dar din ordinul luĭ Nicolaĭ Mavrucordat a fost înecat în Dunărea (ἱστορ. τῆς πάλαι Δακίας. Fotino. 1818 T. II pag. 311—312). Aicĭ observăm, că Fotino pune uciderea luĭ Antim în adoa domnie a luĭ N. Mavrucordat şi anume după anul 1719, şi pentru acésta se află în anachronism.

182 In privinţa meritelor luĭ Antim spunem, că acest prelat a fost nedeslipit de tipografie. La Snégov a avut tipografie, asemenea la Rômnic şi apoĭ la Mitropolia Ungro-Valachieĭ şi se vede, că pentru talentele luĭ cele marĭ în deosebite meşteşugurĭ şi maĭ ales în arta tipografieĭ a fost înculpat de Patriarchie ca mag. Tipăriturile şi lucrările luĭ Antim dela Snégov, Rômnic, Tôrgoviştea şi Bucureştĭ fiind destule şi prin urmare cunoscute cetitorilor nostri, noĭ dăm aicĭ un catalog de nisce enciclice, care sûnt fórte rarĭ dela 1714, şi pre care noĭ le datorăm buneĭ voinţe a parinteluĭ Archimandrit Teofilact, fostul stariţ al mônastireĭ Căldăruşénilor : 1) капєтє дє порѫкѫ ла тоатѫ чата бесерическѫ : a) Săse slujascĕ sărindar pentru Іѡ. Ştefan Cantacuzin; b) Săse serbeze prin tóte Bisericile ḑilele de 27 Dekemvrie şi 2 August, adecă ale st. Stefan; c) obligaţiunea de a mergé candidaţiĭ de preuţie la Archiereŭ timp de un an, unde să înveţe ale preuţieĭ; d) Interdic-

ţiunea preuţilor, de a depune jurăminte; e) Amerinţarea preuţilor fore parochie, de a fi puşĭ la bir; f) Preuţiĭ să se lase de beţie; g) Interdicţiunea de chirotonie a preuţilor fŏrĕ jurămêntul sătenilor, cu care se probeze nevoia de-preut; h) Preuţiĭ să nu aibă cârcĭme; i) Preuţiĭ să nu-şĭ skimbe parochiile, fŏrĕ autorisaţiunea Archiereuluĭ; j) Obligaţiunea, ca preuţiĭ să înveţe dogmele credinţeĭ dupre „cărţulia„ tipărită de Gheorghie Radovicĭ la Tôrgoviştea 1710; k) Modele de dĭată şi de foiţele de zestre. 2) Кѫпете пентрꙋ ꙟвѫцѫтꙋр. крещинѣскѫ patru spre ḑece la numĕr. — Pre lôngă aceste encilice, care se datoresc activităţeĭ administrative a luĭ Antim, el acum izbutise a'şĭ face discipulĭ în sciinţa timpuluĭ şi în arta tipografieĭ, şi Gheorghie Radovicĭ era discipulul luĭ Antim în arta tipografică de la Tôrgoviste, ĭar ieromonachul Filoteĭ Sfétogoreţul era discipul tot al luĭ Antim dar numaĭ în sciinţa aceleĭ localităţĭ, cât s'ar putea ḑice, că Antim era un adevĕrat revoluţionar contra elementuluĭ strein, ce inundase Téra, căcĭ el umpluse Téra cu omenĭ, cariĭ cu cultura lor românéscă aŭ continuat pĕnĕ la începutul seculuĭuĭ curent a ţinea pept, când maĭ debil şi alte-orĭ maĭ pronunţat streinismuluĭ....

[188] După ce Metropolitul Antim a terminat cu construirea şi înfrumuseţarea mônăstireĭ Antimuluĭ, care îĭ pórtă şi pĕnĕ astă-ḑĭ numele, el la 1713 a început construirea uneĭ alte-mônăstirĭ a tuturor Sânţilor, supra-numită şi pĕnĕ astă-ḑĭ Biserica cu sânţiĭ; séŭ maĭ drept, Biserica cu Sevilele. Acest gust al Mitropolituluĭ Antim, de a zugrăvi Bisericele pre dinafară cu înţelepţĭ, séŭ înţelepte de ale lumeĭ antice, şi kĭar cu profeţĭ, cariĭ ţin în mânĭ câte un rulou cu o sentinţă morală, séŭ o profeţie din St. Scriptură a vekiuluĭ Testament, relativă la Mântuitorul, este maĭ vekiŭ de cât anul 1713; el a zugrăvit tot în acest mod şi paraclisul Episcopieĭ de Rômnic, încă de când era Episcop al acesteĭ Eparchiĭ. Mitropolitul Antim, terminând construirea Bisericeĭ cu sânţiĭ la 1716, şi alipind pre lôngă dînsa maĭ multe institute de bine-facere, ca: învĕţare de copiĭ, măritiş de fete, îngropare de streinĭ etc., îngrĭjesce, ca fundaţiunile séle să fie confirmate de Domnitoriĭ Ţereĭ. Şi anume: la începetul anuluĭ 1716 (a) luna Octomvrie 14 obţine de la Domnitorul Stefan Cantacuzin un chrisov, prin care caută a confirma privilegiile acesteĭ fundaţiunĭ; (Archiv. Mitrop. Ungr-Val. Docum. No. 25); de asemenea la 24 Martie acelaş an capată un alt document de la Nicolaĭ Mavrucordat, ucigetorul luĭ Antim, prin care se confirmă aceléşĭ privilegiĭ pentru numita monăstire (veḑĭ Archiv. Mitro. Ungro-Valachieĭ Docum. No. 23). Noĭ încurênd

(a) Pre la 1716 anul începea tot cu luna Septemvrie, ceia ce dovedesce încă trăinicia vieţeĭ antice românescĭ; calcularea anilor cu luna Ianuarie s'a întrodus de Grecĭ şi anume atuncĭ, când influenţa lor a devenit maĭ pronunţată. Vom face atenţĭ la locul resp ctiv pre cetitoriĭ no tri asupra acestuĭ eveni ent.

vom pune pre cetitoriĭ noştri în posiţiune de a cunósce capitulele cu privilegiile Mitropolituluĭ Antim, acordate Bisericeĭ tuturor sânţilor, şi despre care tractéză documentele de maĭ sus.

LXII.

«Ἐν ἔτι ,α·ψ·ιστ κατὰ μήνα Σεπτέμβριον ἡγεμονεύσαντος τοῦ ὑψηλοτάτου εὐσεβεστάτου αὐθέντου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου βοεβόδα, ὁ τηνικαῦτα ἀρχιερατεύων Ἄνθιμον καθαιρέσῃ συνοδικῇ κατυπεβλήθη, καὶ τέλεον τοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεος τῆς οὐγγροβλαχίας ἐξώσθη ·οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξορίαν εἰς τὸ σίναιον ὄρος ὑπὸ βασιλικῆς ὀργῆς κατεδικάσθη, διὰ τὰς συσκεβασθείσας αὐτῷ κατὰ τοῦ ἡγεμονεύοντος Νικολάου βοεβόδα ἐπιβουλὰς, καὶ ἄλλα πολιτικὰ ἐγαλήματα. Μετετέθη δὲ εἰς αὐτὸν τὸν ἐγιώτατον θρόνον τῆς μητροπόλεως οὐγγροβλαχίας νομήμως καὶ κανονικῶς δι' ἐκδώσεως πατριαρχικῆς ὁ πανιερώτατον μητροπολίτης νύσσην κύριος μ˜ροφάνης, βιασθεὶς παρὰ Νικολάου βοεβόδα. ἦν γὰρ ἡσυχάζων ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐν τῇ σεβασμία μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βάπτιστοῦ ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς καὶ τίμιος ἐν πολιᾷ φρενὸς καὶ ἡλικίας, καὶ τὰ θεῖα καλῶς πεπαιδευμένος καὶ τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα ἐξ ἀπαλῶν ὀ νύχων ἐγκολπασάμενος, καὶ τιμήσας εἴπερτις ἄλλος δι' ἐναρέτου διαγωγῆς».

«In anul 1716, în luna Septemvrie, fiind Domnitor prea înalţatul, prea piosul Domnitorŭ D. D. Ioan Nicolaĭ Alecsandru voevod, s'a supus caterisireĭ sinodale Antim, cel ce a fostŭ pĕnĕ acum archiereŭ şi s'a scosŭ difinitiv din tronul mitropolieĭ Ungro-Vlachieĭ. Nu numaĭ atâta, dar s'a condamnat de cătrĕ mânia împĕrătescă la ecsilŭ în muntele Sinaeĭ, pentru comploturile luĭ în contra Domnitoruluĭ Nicolaĭ voevod şi pentru alte culpe politice. Iar la acest prea sânt tron al mitropolieĭ Ungro-Vlachieĭ s'a strămutat în mod legal şi canonicesce cu ecdosul patriarchieĭ Inalt prea Sânţitul mitropolit al Niseĭ, D. Mitrofan, silit fiind de cătrĕ Nicolae voevodul. Căcĭ de mult timp se afla la liniscire în respectabila mônăstire a s. Ioan Botezătorul, bărbat venerabil şi onorabil în purtare înţelept şi ecsperimentat, bine-învĕţat în cele sânte şi îmbrăţişând schima îngerécă din frageda etate şi onorat maĭ mult de cât altul pentru purtarea cea virtuósă.

NOTE:

184 Acéstă notă este scrisă pre pagina întâia a foieĭ 34 din condica sântă.

185 Litera scriereĭ este identică cu cea a actuluĭ precedent şi kiar scrisă de aceiaşĭ mână.

186 Nota ne spune, că Mitrofan, înlocuitorul luĭ Antim, este un bărbat virtuos, că el trăia în retragere la Biserica st. Ioan Botezătorul şi că a fost silit de către Nicolaĭ Mavrucordat, ca să primiască scaunul Mitropolieĭ Ungro-Valachieĭ. Şi noĭ nu ni se pare probabilă acéstă afirmaţiune a logofĕtuluĭ cu nota de maĭ sus; căcĭ Mitrofan ocupă tronul Mitropolieĭ Ungro-Valachieĭ numaĭ pênĕ la începutul anuluĭ 1720, după care pare a se fi retras la mônăstirea Sinaia din România, unde pre la 1723 devine Egumenul acesteĭ mônăstirĭ, pre care o ocupă pênĕ pre la 1731, luna Maĭ (Sinaia. Enăcénu. Bucureştĭ. 1881 pag. 90—92).

(va urma).

Archim. Genadie Enăcénu.

DIN ISTORIA LITERATUREI BISERICESCI A ROMÂNILOR

UN SBORNIC

Istoria Te-deumurilor în Biserica creştină şi specialminte în cea română.

Nu se póte afirma, că literatura românéscă începe cu prima jumětate a seculuļuĭ al XVII-lea; adecă cu epocha luĭ Mateĭ Basarab şi Vasilie Lupul. Admiţênd acéstă opiniune, ar trebui să ḑicem, că popórele occidentale nu aŭ literatură proprie în evul meḑiŭ, ĭar Româniĭ şĭ-aŭ început literatura lor de odată şi ea este lipsită de orĭ-ce continuitate istorică. Nu s'ar putea ecsplica, plecând pre o asemene cale greşită, nicĭ unul din produsele literatureĭ nóstre scrise posterióre şi fie-care producţiune literară de astă-ḑĭ ar deveni un produs, fie el privit din punctul de privire al formeĭ séŭ al conţinutuluĭ, independent şi liber de trecutul luĭ. Acéstă lege nu este conformă cu formarea literatureĭ unuĭ popor, precum şi nicĭ cu cultura şi viéţa luĭ în genere. Produsele cultureĭ omenescĭ sûnt înlănţuite unul de altul şi condiţionate kĭar cu trecutul lor; ĭar literatura românéscă, scrisă în limba română, are de predecesor şi kĭar ca condiţiune de ecsistenţă, atât în formă, cât kĭar şi în conţinut, pre lôngă geniul limbeĭ şi al cultureĭ românescĭ curate, literatura slavă, scrisă de cătrě Românĭ în Ţéra lor şi sub influinţa circumstărilor din viéţa românéscă. Écă cuvintele, ce ne fac să privim la tóte monumentele literare, scrise de cătrě Românĭ în limbele slavone, ca la nisce producţiunĭ tot ale literatureĭ românescĭ, dar numaĭ scrise în altă limbă, dupre cum şi Francesul, bună-óră, séŭ Germanul trebue să considere tóte producţiunile, scrise în limba latină, dar numaĭ lucrate acasă la

dênsul și de ómeniĭ seĭ, ca pre nisce producțiunĭ și pĭese ale literatureĭ proprie.

Sbornicul (a), ce ni propunem a analiza aicĭ, este un produs al literatureĭ românescĭ, scrisă în limba slavă, și tot-o-dată o piesă din literatura Bisericeĭ Românilor. Ca ast-feliŭ, sbornicul de dinaintea nóstră pórtă asupra sa semnele distinctive ale uneĭ pĭese literare, care are trăsurile comune ale producțiunilor literare din Biserica ortodocsă, dar nu este cu totul lipsit nicĭ de influințele eterogene. Aceste elemente, coaglomerate asupra unuĭa și a aceluĭașĭ manuscript, ni impun, ca noĭ să facem prealabil istoricul docsologiilor *din Biserica grécă ortodocsă*, să skițăm istoria Te-deumurilor din *Biserica papală*, și apoĭ, înarmațĭ de aceste cunoscințe, să *supunem analiseĭ sbornicul*, ce posedăm, făcênd în mod special și *istoricul Te-deumurilor din Biserica română.*

I.

Te-deumurile în Biserica ortodocsă. Biserica antică n'a avut Te-deumurile de astă-dĭ. Numirea de Te-deum, care este împrumutată dela Biserica papală, și ecsistă numaĭ în Biserica română, (b) datéză și aicĭ acéstă numire abĭa dela 1879, când St. Sinod al Bisericeĭ nóstre a compus și ficsat pentru usul Bisericilor române cartea întitulată «Te-deumurile la diferite ocasiunĭ din viața publică și particulară a creștinilor orthodoxĭ.»

Biserica grécă antică a cunoscut numaĭ cântările, care

(a). Cuvêntul сборникъ însemnéză adunătură. și el se aplică la acele manuscripte séŭ cărțĭ, care conțin diverse învĕțăturĭ séŭ cântărĭ, întrebuințate în Biserică, séŭ la instruirea creștinilor. Sbornicul din cestiune este o adunătură de cântărĭ bisericescĭ întrebuințate la sĕrbătorĭ și diverse ocasiunĭ din viéța creștinilor dintre Românĭ.

(b). In Biserica vekĭe românéscă, ne ecsistând speța de rugăciunĭ, cunoscută astă-dĭ cu numele de Te-deum, n'a ecsistat nicĭ o numire specială și curat românéscă, ce ar fi representat o carte de un conținut, ca acesta. Astă-dĭ, când în Biserica românéscă Te-deumurile, ca rugăciunĭ la diferite ocasiunĭ din viéța creștinilor, aŭ devenit necesare, a trebuit să se găsiascĕ și o numire proprie pentru acéstă carte; și pentru noĭ Româniĭ numirea cea maĭ proprie și maĭ conformă cu direcțiunea nóstră culturală de astă-dĭ, nu putea să fie alta, de cât cea de Te-deum: adecă rugăciune de laudă cătră D-deŭ.

aicĭ se numesc docsologiĭ, şi care se referă la D-ḑeŭ şi se proaduc de cătrĕ îngerĭ şi ómenĭ. Aşa Goar în Euchologiul, séŭ ritualul Bisericeĭ grece, se ecsprimă: «δοξολογία hymnus angelicus est=docsologia este o cântare îngeréscă». Apoĭ: «Est quoque δοξολογία τριαδικὸς ὕμνος=docsologia este o cântare triadică (adresată Treimeĭ) (a). Marele Vasilie, privind la docsologie, ca la o cântare proprie îngerilor, ḑice:

Ἀγγέλοις ἔργον δοξολογεῖν Θεόν· πάσῃ τῇ στρατιᾷ τῶν ἐπουρανίων ἓν τοῦτο ἔργον δόξαν ἀναπέμπειν τῷ κτίσαντι.	«Glorificarea luĭ D-ḑeŭ este lucru al îngerilor; tótă óstea ceréscă (are) un singur lucru, a proaduce glorie creatoruluĭ» (b).

Pachimer, vorbind asupra loculuĭ din Dionisie Areopagitul despre ierarchia cerescă, se ecsprimă:

Πλῆθος οὐρανίας στρατιᾶς τὸν γεννηθέντα ἐδοξολόγει.	«Mulţimea oştilor cereştĭ glorifica pre cel născut» (c).

Cu modul acesta, noĭ veḑem, că în Biserica ortodocsă docsologia este un *imn, proadus luĭ D-ḑeŭ de cătrĕ s. îngerĭ.*

Filostorg ni istorisesce, că Flavian al Antiochieĭ ḑice:

Πλῆθος μοναχῶν συναγείραντα, πρῶτον ἀναβοῆσαι, δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι	«Adunându-se mulţime de monachĭ, maĭ întâiŭ strigaŭ: Mârire Tatăluĭ şi Fiiuluĭ şi s. Spirit.» (d).

S. Chrisostom, nu numaĭ recunósce, că docsologia este un imn, proadus luĭ D-ḑeŭ şi de cătrĕ ómenĭ, dar merge pĕnĕ la a specifica feliurile docsologiilor omenescĭ, şi le vede kĭar şi în pietatea creştină, când se ecsprimă:

Δύο δοξολογίας τρόποι· εἷς μέν, ὁ διὰ ῥημάτων ἕτερος δέ, ὁ δι' ὄψεως, καὶ τρίτος δὲ μετὰ τούτων ὁ διαβίου καὶ ἔργων.	«Doĕ sûnt feliurile docsologieĭ: unul, adecă, prin cuvinte, ĭar altul cu privirea, şi cel al treilea după aceste (este cel ce se manifestéză) prin viéţă şi fapte» (e).

(a). Εὐχολογιόν sive rituale Graecorum Iac. Goar 1647 pag. 58.
(b). Basilius in Psal. XVIII.
(c). Dionysius Arepagita cap. IV, de cœlesti Hierarchia num. IV.
(d). Philostorgus hist. Eccles. Lib. III, tm. XI I, pag. 47.
(e). Chrysostomus in Psal. XXVII.

Tot Goar ni maĭ spune, că sub nume de docsologie în Biserica grécă se înțelege serviciul, séŭ rugăciunea diminețeĭ Εὐχὴν ἑωθινήν. Și el îșĭ fundéză afirmarea sa pe Climent şi Atanasie, când acest din urmă se ecsprimă:

Πρὸς τὸν ὄρθρον δὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον λέγετε· ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω· ἐδίψωσε σὲ ἡ ψυχή μου ἐδιαφαῦμα δὲ· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τοῦ κυρίου τὸν κύριον. Δόξα ἐν ὑψίσθοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, ὑμνοῦ μεν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε κ.τ.λ.

«Diminéța diceți acest psalm: D-deule, D-deul meŭ, către tine mânec; înseta'a de tine sufletul meŭ, în dimineți. Bine-cuvêntațĭ tóte lucrurile Domnuluĭ pre Domnul. Mărire întru ceĭ de sus luĭ D-deŭ și pre pământ pace, între ómenĭ bună învoire. Lăudămu-te, pre tine bine te cuvêntăm și ție ne închinăm etc». (a).

In sensul, că docsologia în Biserica grécă represintă o cântare specială, ce se pune la finele rugăciuneĭ de diminéță (utrănea), vedem acésta și din tipicul S. Sava, usitat și în Biserica nóstră, unde se dice:

Μετὰ δὲ τὸ ὑπερευλογημένη ὑπάρχεις, δοξολογία μεγάλη.

După ceĭa ce eștĭ maĭ cinstită, (se pune) docsologia cea mare» (b).

Apoĭ în euchologiul grec citim:

Ὁ διάκονος ἐυδύεται εἰς τοὺς ὀρθροὺς, καθ᾽οὓς ψάλλεται μεγάλη δοξολογία.

«Diaconul se îmbracă la utrene atuncĭ, când se cântă docsologia cea mare». (c)

Kĭar la Florența psalțiĭ grecĭ aŭ cântat acéstă docsologie, dupre cum ni relatéză Suicer, pre basa actelor sinodale:

Εἶτα ἔψαλλον καὶ οἱ ἡμέτεροι ψάλται τὴν μεγάλην δοξολογίαν

Apoĭ aŭ cântat și psalțiĭ noștri docsologia cea mare».

Din tóte aceste resultă, că în Biserica grécă antică ecsista credința și apoĭ usul, că *docsologia se cântă de îngerĭ și de ómenĭ, ca act de mulțumire luĭ D-deŭ*; apoĭ docsologia în

(a). Goar Loc. cit.
(b). Typicum. Sabæ cap. II.
(c). Euch logium. pag. 1.

Biserica grécă antică a devenit a se numi şi cântarea tot de mulţumire, adresată luĭ D-ḑeŭ şi care se punea la finele utreneĭ, contopindu-se cu acésta.

Maĭ pre urmă şi tot în Biserica grécă aŭ început a se formula serviciĭ întregĭ, dupre analogia docsologiilor vekĭ, care se adresaŭ Maĭceĭ Domnuluĭ şi apoĭ şi plăcuţilor luĭ D-ḑeŭ. Dar tóte aceste speţe de Te-deumurĭ, representate prin Acatiste, canóne, stichirĭ, trupare etc., în Biserica grécă s'aŭ întrodus în serviciile ordinare ale Bisericeĭ (utrenea şi vecernia) şi ele tóte respiraŭ laude, adresate Maĭceĭ Domnuluĭ, séŭ sânţilor din Biserica grécă; adecă eraŭ nisce docsologiĭ, de acum adresate plăcuţilor luĭ D-ḑeŭ. Aşa despre Acatist Suicer ni spune.

«Ὕμνος ἀκάθιστος est hymnus sacer, qui hebdomade quinta quadragesimæ, sabbato in matutinis, in honorem B. Virginis canitur. Şi în Triod :	«Cântarea acatistuluĭ este un imn sânt, care se cântă în onórea S. Fecióre, Sâmbătă diminéţa din sĕptĕmâna a cincea a paresimilor.»
Τῇ αὐτῇ ἡμέρα, nempe Sabbato quinque hebdomadæ, τὸν ἀκάθιστον ὕμνον ἑορτάζομεν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.	«In acéstă ḑi, adecă în Sâmbăta sĕptĕmâneĭ a cincea, serbăm cântarea acatisuluĭ prea sânteĭ Fecióre» (a).

Despre Canóne Zonara, studiind canonul înviereĭ, alcătuit de S. Damaskin, se ecsprimă :

«Κανὼν λέγεται, ὅτι ὡρισμένον καὶ τετιπομένον ἔχει τὸ ἔμμετρον ἐννέα ᾠδαῖς συντελούμενων.	«Canon se ḑice aceia, ce, compunêndu-se din noĕ cântărĭ, are o mĕsură chotărîtă şi stabilită» (b).

In Euchologiu găsim canóne de maĭ multe feliurĭ, care se adreséză luĭ D-ḑeŭ, şi plăcuţilor luĭ.

«Καὶ ἀρχόμεθα τῶν κανόνων, τοῦ ἀναστασίμου, σταυροαναστασίμου, τῆς Θεοτόκου.	Şi începem canónele înviereĭ, a înălţăreĭ s. Crucĭ, a Nĕscătoareĭ de D-ḑeŭ».

(a). Thesaurus eccles. T. I col. 145.
(b). Suicer vol. II col. 39—40.

«Şi maĭ jos».

«Κανόνες τοῦ μηνιαίου καὶ τριωδίου.	«Canónele Mineelor şi ale Triodulul».
«Est κανὼν κατανικτικὸς sive παρακλητικὸς». Séŭ	«Este canon de nópte şi de mângăere».
«Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκου».	«Canon de rugăcĭune cătrĕ prea sânta Născĕtóre de D-ḑeŭ.»
«Est κανὼν τῶν ασωμάτων, τριαδικός».	«Este canon al celor fŏrĕ de trupurĭ, al s. Treimeĭ.» (a).

In genere Biserica grécă încă din primele secule ale Bisericeĭ creştine şĭ-a avut Te-deumurile séle, care aicĭ s'aŭ numit *docsologiĭ.* Docsologiile Bisericeĭ grece se adresaŭ persónelor *s. Treimĭ, Maiceĭ Domnuluĭ* şi *plăcuţilor luĭ D-ḑeŭ.* Ele *se intercalaŭ în serviciile ordinare ale Bisericeı* şi respiraŭ *laude* şi une-orĭ cererĭ, adresate luĭ D-ḑeŭ direct, séŭ prin plăcuţiĭ lui. Şi vorbind riguros, în Biserica grécă, şi astă-ḑĭ kĭar în Biserica de Constantinupol, nu găsim Te-deumurĭ, adecă serviciĭ bisericescĭ speciale, care săse *efectue separat* de serviciile ordinare şi care să se compunĕ dintr'un Canon, Ecteniĭ, Apostol, Evangelie şi o mulţ-anie ; cu alte cuvinte, să conţinĕ tóte elementele unuĭ serviciŭ, făcut specialminte.

II

Te-deumurile din Biserica romană. Sub numirea de Te-deum Biserica romană înţelege un imn, în genere cunoscut şi care se numesce ast-feliŭ dela primele vorbe ale imnuluĭ. Tedeumul din Biserică sună ast-feliŭ :

„*Te Deum laudamus. Te Dominum confitemur. Te æternum Patrem omnis terra veneratur. Tibi omnes angeli, tibi cœli et universæ potestates, tibi Cherubim et Seraphim incessabili voce proclamant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus, Deus Sabaoth; pleni sunt cœli et terra majestatis gloriæ tuæ. Te glori-*	„Pre tine, D-ḑeule, te lăudăm. Pre tine, Doamne, te mărturisim. Pre tine, Părintele cel vecınic, tot pămêntul te cinstesce. Pre tine toţĭ îngeriĭ, pre tine cerurile şi puterile universuluı, pre tine cheruvimiĭ şi serafimiĭ cu glas neîntrerupt te cântă : Sânt, Sânt, Sânt, Domnul Savaot, *plin este cerul şi pămêntul de mărirea ta.* Pre tine te

(a). Veḑ în Suicer loc. cit.

osus apostolorum chorus, te prophetarum laudabilis numerus, te martyram candidatus laudat exercitus. Te per orbem terrarum sancta confetur Ecclesia, Patrem immensæ majestatis, venerandum tuum verum et unicum Filium, sanctum quoque Paracletum Spiritum. Tu Rex gloriæ, Christe, tu Patris sempiternus es Filius. Tu ad liberandum suscepturus hominem non horruisti virginis uterum. Tu, devicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna cælorum. Tu ad dexteram Dei sedes in gloria Patris. Judex crederis esse venturus. Te ergo quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti. Aeterna fac cum sanctis tuis in gloria numerari. Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, et extolle illos usque in æternum. Per singulos dies benedicimus te, et laudamus nomen tuum in sæculum sæculi. Dignare, Domine, die isto sine peccato nos custodire. Miserere nostri, Domine, miserere nostri! Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

laudă chorul apostolilor, numĕrul cel de onóre al Profeţilor şi óstea cea alésă a martirilor. Pre tine sânta Biserică cea de pre faţa pămêntuluĭ te mărturisesce, — Părinte de o mărire nemărginită, Fiiŭ prea-iubitul adevĕrat şi unic, şi sânt Spirit, Mângâitor. Tu eştĭ împĕratul măririi, Christóse, tu Fiiu etern al Parinteluĭ. Tu pentru mântuirea omuluĭ aĭ primit a nu fugi de pântecele Fecióreĭ. Tu, sfărâmând boldul morţeĭ, aĭ deskis credincioşilor împĕrăţia cerurilor. Tu la drépta luĭ D-ḑeŭ şeḑĭ întru mărirea Părinteluĭ. Cel ce aĭ a fi judecător viitor al credincioşilor. Ţie ne rugăm, ca să ajuţĭ pre serviĭ tĕĭ, pre cariĭ ĭ-aĭ rĕscumpĕrat cu scump sângele tĕŭ. Fă, să fie numĕraţĭ cu sânţiĭ ţĕĭ întru mărirea eternă. Mântuesce pre poporul tĕŭ, Dómne, şi bine-cuvintéză moscenirea ta. Indreptéză-ĭ pre dînşiĭ şi rădică-ĭ pentru tot-dé-una în vecĭ. In tóte ḑilele te vom binecuvênta şi numele tĕŭ îl vom lăuda în veciĭ vecilor. Invrednicesce-ne pre noĭ, Dómne, în ḑiua acésta fĕrĕ de pĕcat să ne păzim noĭ. Miluesce-ne pre noĭ, Dómne, miluesce-ne pre noĭ. Fie milostivirea ta asupra nóstră, dupre cum noi nădâjduim între tine. Dómne, cel ce nădêjduesce întru tine nu se va ruşina în véc."

Origina Te-deumuluĭ din Biserica romană este contraḑisă de datele istorice. Uniĭ atribuesc acest imn S. Amvrosie, alţiĭ cred, că el este compus de S. Amvrosie şi F. Augustin, cu ocasiunea botezăreĭ cestuĭ din urmă, pre care imn ambiĭ plăcuţĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ l'aŭ cântat în mod alternativ (a). Acest imn se prescrie şi altor persóne; pentru care el se şi numesce hymnus S. Abundi, S. Hilaire de Poitiers et Nicetius de Tréves (b). Se scie cu precisiune că Te-deu-

(a). Chron. apocryphe de S. Dace.
(b). Gavantus T. II, Sect. V, cap. 19. Natalis Alexander Hist. eccles. Lib. IV. cap. 6, art. 29, Bingham. Orig. Eccles. Lib. XIV, cap. № §. 9, 10.

mul este un serviciŭ vekiŭ în Biserica romană şi el este admis astă-dĭ şi de protestanţĭ.

Dupre tipicul Bisericeĭ romane, séŭ regule st. Benoit, Te-deumul este un serviciŭ, ce se cântă la serbătorile sânţilor, în tóte Duminicile şi în tóte serbătorile, şi anume după noctrina a treia. Pĕnĕ aicĭ Te-deumul Bisericeĭ romane sémănă cu docsologia Bisericeĭ grece, dar Te-deumul are şi un caractere scepţional; adecă se cântă şi atuncĭ, când Biserica are a mulţemi luĭ D-ḑeŭ pentru o mare bine-facere. In asemenea cas Te-deumul constitue un serviciŭ de sine şi el se alipesce după terminarea liturgieĭ; adecă, are caracterul Te-deumurilor, care se fac în Biserica nóstră şi cea rusă. Pontificatul roman numĕră maĭ multe casurĭ, când Te-deumul trebue să fie cântat; şi anume: la sânţirea unuĭ Episcop, la încoronarea unuĭ Rege şi la consacraţiunea uneĭ fecióre (a). Apoĭ ceremonialul roman adaugă: la alegerea unuĭ Papă, canonisarea unuĭ sânt, publicarea uneĭ păcĭ înkeiate, înkeierea unuĭ tractat de alianţă în favórea Bisericeĭ. In Bavaria Te-deumul se cântă la sĕrbătórea Regeluĭ şi a Regineĭ; în Franţa pre lôngă aceste se maĭ cântă şi atuncĭ, când se efectuă ungerea cu s. Mir şi prima cuminicătură a Regilor (b).

In Biserica romană Te-deumul se efectuă ast-feliŭ: Oficiantul (Proestosul), îmbrăcat în vestminte, ĭesă dinaintea altaruluĭ, unde ard cel puţin patru făclíĭ, şi este încunjurat de preuţĭ şi de doĭ lambadarĭ şi aicĭ intonéză imnul *Te-Deum laudamus* etc. Cântăreţiĭ cântă tot imnul cu, séŭ fără, acompaniamentul muziceĭ instrumentale. Rar se întâmplă, ca oficiantul să nu încépă imnul şi el îl cântă în genunkĭ (c). Décă oficiantul este un Episcop, cântăreţul prim îĭ dă tonul. Când cu cântarea se ajunge la versetul: «Te ergo

(a). Pĕnĕ aicĭ Te-deumurile din Biserica romană îşĭ păstréză caracterul sĕŭ vekiŭ de la Augustin; adecă se efectuă atuncĭ, când omul are a mulţemi luĭ D-ḑeŭ pentru un act mare; între care se numĕră şi consacrarea, séŭ afierosirea fecióreelor, dupre esempluĭ s-teĭ Fecióre Maria.

(b). Actul ungereĭ cu s. Mir în Biserica romană se efectuă cu mult maĭ tărḑiŭ după Botez; şi kiar în etatea maturităţeĭ omuluĭ.

(c). Cerem. rom. titl. I, p. 37.

quœsimus, tuis famulis subveni quos pretioso sanguine redemisti» toţĭ oficianţiĭ îngenunkie. Décă însĕ sântele sânt ecspuse pre altar, atuncĭ nu se face îngenunkĭerea.

Culórea vestmintelor de ordinar la săvêrşirea Te-deumurilor este cea albă, ĭar cele-lalte culorĭ se întrebuinţézá numaĭ, când Te-deumul se cântă imediat după liturgie.

După terminarea imnuluĭ de maĭ sus, «Te-Deum laudamus etc» oficiantul cântă o oraţiune, corespundĕtóre scopuluĭ ceremonieĭ, în forma ecteniilor şi mulţani-ilor de la Te-deumurile nóstre.

„*Deus, cujusmisericordiac non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus, piisimæ majestati tuæ pro collatis donis gratiæ agimus, tuam semper clementiam exorantes ut, qui pelentibus postulata concedas, eosdem non deserens ad præmia futura disponas.*

„D-ḑeule, care eştĭ îndurare fŏrĕ margenĭ şi vistierie nesfêrşită a bunătăţeĭ, facem mărireĭ tale ceĭ prea îndurătoare mulţămire pentru darurile primite, cerênd tot-dé-una îndurarea ta, ca pre ceĭ ce cer să-ĭ învrednícescĭ de dorinţele lor şi pre dênşiĭ să nu ĭ lipsescĭ de rĕsplătirea viitóre.

Şi rĕspunsurile la acéstă cerere sûnt : Domine exaude= Dă, Dómne, séŭ Dominus vobiscum=Domnul cu voĭ, séŭ in fine rĕspunsurĭ şi maĭ corespundĕtóre cu solemnitatea.

La un Te-deum, care are de scop mulţĕmirea pentru înkeĭerea uneĭ păcĭ, séŭ înkeĭerea şi mănţinerea uneĭ alianţe în favórea Bisericeĭ, se cântă maĭ multe versete cu rĕspunsurile lor, ca cele ce urméză :

„*V. Salvos fac servos tuos, Domine:*

R. Deus meus, sperantes in te.

V. Dissipa gentes quæ bella volunt.

R. Ut liberentur dilecti tui et confiteantur nomini tuo.

V. Concede, Domine, populo tuo ut sit ei cor unum et anima una.

R. In observatione mandatorum tuorum".

V. Mitte nobis, Domine, auxilium de Sancto

R, Et de Sion tuere eos.

„Vers. Mântuesce pre poporul tĕŭ, Dómne.

Rĕs. D-ḑeul meŭ, în tine sperăm.

Vers. Risipesce pre némurile, ce voĭesc rĕsbelul.

Rĕs. Ca să se mântuĭască pĕcătoşiĭ tĕĭ şi să se mărturisĭască numele tĕŭ.

Vers. Fă, Doamne, cu poporul tĕŭ, ca eĭ să fie un suflet şi o inimă.

Rĕs. Spre păzirea poruncilor tale.

Vers. Trimite noĭ, Dómne, ajutor din Sanctuar.

Rĕs. Şi din Sion ucide'ĭ pre dînşiĭ.

La Pasau şi pre aiurea este usul a se cânta căte treĭ

Orațiunĭ (mulț-aniĭ) pentru Rege, Vicariul Papeĭ, și în fine orațiunea, proprie ceremonieĭ: Deus, cujus misericordiæ etc. (a).

In Biserica romană usul, de a se efectua Te-deumul alăturea cu orele serviciuluĭ ordinar al Bisericeĭ, și tot-odată de a forma un serviciŭ particular, datéză din secolul al IX-lea. Adunarea Episcopilor din Tribur șĭ-a terminat lucrările lor printr'un Te-deum. Papa Stefan al IV, încoronând la Reims pre Regele Ludovic Deboner și pre Regina Irmingard, la intrarea lor în Biserică le-a cântat Te-deum, ĭar Papa a cetit orațiunea. Asemenea s'a cântat Te-deum la încoronarea luĭ Carol Pleșuvul, în Met (b).

Écă Te-deumurile și în Biserica romană, și ele, cum vedem, aŭ caracterul pĕnĕ la un punct al vekilor docsologiĭ din Biserica grécă; adecă *se intercaléză în ḑilele de serbătorĭ la serviciul de diminéță*, ca și docsologiile. Dar aceste docsologiĭ vekĭ, încă depre timpul luĭ Augustin, aŭ început a avea caracterul unor rugăcĭunĭ, care se adresaŭ tot luĭ D-ḑeŭ, *dar de către Bisericele particulare și cu scopurĭ individuale.* Cu alte cuvinte, Te-deumurile în Biserica grécă aŭ păstrat tot-dé-una caracterul lor antic, de a fi nisce rugăciunĭ de laudă cătrĕ D-ḑeŭ, proaduse de comunitatea întrégă a creștinătățeĭ și pentru scopurĭ generale, în óre-ce la Românĭ ele s'aŭ particularisat, efectuându-se numaĭ de câte o Biserică și pentru scopurĭ speciale.

III.

Te-deumurile în Biserica română cu analisa sborniculuĭ din cestiune. Biserica rusă și cea română, avênd o posițiune particulară față cu statul, diferă și în cestiunea Te-deumurilor de Biserica grécă, și cea romană, și ele se deosebesc, cum vom vedea, și kĭar între dînsele. Biserica grécă, noĭ am vĕḑut, în cestiunea Te-deumurilor a păstrat caracterul anticitățeĭ, unde ideia individualitățeĭ omuluĭ se contopesce

(a). Diction encyclop. de la Theologie catholique. Vetzer. Paris 1870. T. XXIII pag. 147—149.

(b). Baluze. T. II, pag. 220.

în comunitate și de aceia aici Te-deumurile rĕmân nisce rugăciunĭ, proaduse de Biserica întrégă și pentru scopurĭ generale. Când ideia personalităţeĭ omuluĭ a început să domineze în cultura luĭ, și omul să pricépă concepţiunea creştină de fiiŭ al luĭ D-ḑeŭ; adecă, când la acest principiŭ a început să cugete și Orientul Europeĭ, şi să-l traducă în viéţă, atuncĭ Biserica grécă de Orient nu maĭ avea în faţa sa un Stat creștin, și imperiul Turc cu tendinţele séle de cucerirĭ religióse nu ĭ-a dat nicĭ timpul trebuincios și nicĭ n'a putut să-ĭ ofere ocasiunea, ca Te-deumurile din rugăciunĭ comune și contopite cu cele ordinare să devină nisce rugăciunĭ particulare, menite a avea de scop maĭ întâiŭ afirmarea prin rugăciune a naţiuneĭ și apoĭ kĭar a individuluĭ, unde omul se pune direct faţă cu D-ḑeŭ și îl rógă, ca el să-ĭ primiască mulţemirea luĭ personală, séŭ să-ĭ împliniască cererea și dorinţa sufletuluĭ sĕŭ. Un asemenea caracter aŭ putut să primĭascĕ Te-deumurile numaĭ în Biserica rusă, și cea română, ĭar în timpurile de pre urmă și în Bisericile din peninsula Balcanică, începênd cu Biserica Eladeĭ, a Serbieĭ și maĭ în urmă a Bulgarieĭ.

Nicĭ în Biserica romană Te-deumurile nu putéu să primiască caracterul Te-deumurilor din Bisericile ortodocse, enumĕrate maĭ sus; adecă să se particulariseze pĕnĕ ce vor deveni nisce rugăciunĭ cu totul personale. Aicĭ, noĭ am vĕḑut, Te-deumurile încă din seculul al IX lea încep a se particulariza; ele încep a se transforma în rugăciunĭ, unde capetele încoronate ale popórelor, precum și cele ale Bisericilor, proaduc rugăciunĭ de mulţumire luĭ D-ḑeŭ pentru actele de bine-facere. Rugăciunile de mulţumire din partea individuluĭ, și maĭ ales rugăciunile de cerere, mai special rugăciunile pentru realisarea dorinţilor supusuluĭ, care, dupre organisaţiunea socială, este pus tot-de-una în posiţiunea de a dori, aceste rugăciunĭ zicem, nu 'şĭ-pot avea locul în Biserica papală din causa posiţiuneĭ séle, faţă cu Statul și chiar cu individul. Biserica papală este o instituţiune nenaţională și cu atăt maĭ puţin socială. Ea se rógă, ca și Biserica ortodocsă, pentru măntuirea spirituală a creș-

tinuluĭ; și de aicĭ rugăciunile ordinare ale Bisericeĭ romane ca noctrina rugăciunea Meḑuluĭ nopteĭ, mesa=liturgia etc. Ea face și Te-deumurĭ; dar Te-deumurile Bisericeĭ romane aŭ de scop, ca să mulțumiască luĭ D-zeŭ pentru bine-facerile, resevĕrsate numaĭ asupra capetelor încoronate, care capete încoronate, dupre privirile eĭ, nu pot representa pre o națiune saŭ comunitate, ci ele, pentru ca să se bucure de Rugăcĭunile Bisericeĭ, sunt și trebue să rĕmână nisce Regĭ *catolicotatoşĭ* séŭ Maĭestățĭ *apostolice;* adică, capete încoronate nu a uneĭ națiunĭ, dar putere lumĭască, care ar fi la ordinile și dispozițiunile Bisericeĭ, pentru lățirea și rĕspândirea Bisericeĭ. Écă cuvintele, pentru care Biserica romană a tins și nicĭ s'a dăsbrăcat de tendința, ca Papa să aibă și o putere luméscă, prin care să pótă supune pre Împĕrațĭ și Regĭ putereĭ séle, ĭar pre societățĭ unor dispozițiunĭ, dictate tot-dé-una de la Roma; écă cuvintele iarășĭ, pentru care în Biserica romană nu 'șĭ pot avea locul Te-deumurile individvale ale creștinilor, fiind-că și clerul parochial al aceste Bisericĭ nu este alesul parohieĭ și prin urmare compătimitorul la nevoile eĭ, ci el este un trămis, séŭ cel mult un numit, tot de la Roma, care urmăresce tot nisce scopurĭ generale și propriĭ ale Bisericeĭ centrale.

Biserica română și cea rusă, fiind ortodocse, nu pot să nu țină comt de cerințele naționale ale popórelor lor; ele sunt datóre, kiar a'șĭ pleca urechia de mamă compătimitóre și simpatică pĕnĕ și la suferințele individuluĭ. Aceste Bisericĭ sunt Bisericile popórelor respective, și ele în Staturile, unde trăesc, né avênd o posițiune tolerată, ca cea ortodocsă din Orient, aŭ trebuit să se identifice cu interesele popórelor lor și să se róge chiar și pentru realizarea dorințelor fie-căruĭ individ; adecă, fĕcênd rugăciunĭ comune pentru mântuirea omuluĭ, ca fie-care Biserică creștină, ea se rógă în Te-deumurĭ și pentru realisarea dorinților fie-căruĭ creștin, după ce cu altă ocasiune ea a proadus rugăcĭunĭ de mulțĕmire tot individuale. Acéstă particularizare a Te-deumurilor, resultată din principiul de discentralisare al Bisericeĭ ortodocse, a făcut, ca Istoria Te-deu-

murilor din Biserica română și cea rusă să ni se presinte cu nuanțe de distincțiune. Décă luăm astă-ḑĭ Te-deumurile din ambele Bisericĭ şi le comparăm între dânsele, le găsim aprópe identice, din causă că starea politică a Bisericeĭ române din Statul Românesc sémănă aprópe în totul cu cea a Bisericeĭ ruse. Biserica română în statul românesc astă-ḑĭ, avênd posițiunea de Biserică dominantă, ca şi în Rusia, ea se rógă ca și dênsa, pentru Regele şi Regina sa, face Te-deumurĭ naționale și oferă Te-deumurĭ și fie-căruĭ român, pentru realisarea dorinților séle. Dar trebue să scim și aceĭa, că acéstă asemĕnare nu o putem găsi şi între datenele acestor doĕ popóre. Țĕranul rus se adreséză la preotul parohieĭ séle, rugându-l să-ĭ facă un Te-deum pentru ajutor, sănătate, liniște sufletéscă, etc.; el merge cu analogia, luată de la individualisarea Te-deumurilor, pĕnĕ acolo, că rógă pre preot, ca să-ĭ serviască şi o liturgie individuală cu scopul, de a i se realisa tóte dorințele particulare, se înțelege că numaĭ acele spirituale. In óre-ce Românul nostru de Țéră încă nu cunoasce usul Te-deumurilor, fiind-că în Biserica română Te-deumurile în forma lor de astă-ḑĭ sunt aduse de armatele ruse pre la începutul secululuĭ curent şi la 1828.. Te-deumurile, devenind nisce rugăciunĭ autorisate ale Bisericeĭ române, încă n'aŭ apucat a se vulgariza şi a fi cunoscute de popor, pentru ca să le întrebuințeze la toate trebuințele, cum le întrebuințază poporul rus. Românul simplu îșĭ realisasă dorințele individuale, concentrându-le în sĕrbătórea unuĭ sânt, séŭ unindu-le cu rugăciunea comună şi ordinară a Bisericeĭ, ca liturgia. El se rógă pentru morțiĭ sĕĭ cu un parastas, unind acest parastas cu liturgia de ordinar a uneĭ Sâmbete; face rugăciunĭ pentru ajutor şi prosperitate individuală, unind și aceste rugăciunĭ cu proscomidia uneĭ liturgiĭ; se rógă pentru pacea și fericirea vieţeĭ séle la ḑiua sa onomastică, când în Moldova, aducênd litie, Biserica face rugăciunĭ particulare la rugăciunea de sérà (vecernia cea mare) şi la rugăciunea de diminéță în docsologiĭ, canóne iar în Muntenia face acelașĭ rugăciune asupra uneĭ colive, ce se sânțesce după

terminarea liturgiĭ din ziua sĕrbătoreĭ; are şi poporul românesc rugăcĭunĭ deosebite de cele comune ale Bisericeĭ şi cu caracter curat individual, dar aceste rugăciunĭ nu sunt Te-deumurile, ci un paraclis, séŭ acatist, adresat nu direct luĭ Dumnezeŭ, ci Maiceĭ Domnuluĭ, ĭar în Argeş cu o parte din Muntenia s-teĭ Filoteia, în Bucureştĭ St. Demetriu, în Iaşĭ S-teĭ Paraschiva, la Sucéva St. Ión cel noŭ. In genere poporul rus întrebuinţéză pentru trebuinţele séle individuale Te-deumurile, pre care le adreséză luĭ D-ḑeŭ, S-luĭ Nicolae, Antonie etc.; ĭar cel românesc *contopesce rugăciunile séle individuale cu cele comune ale Bisericeĭ, face rugăciunĭ separate de ale Bisericeĭ în formă de acatiste şi paraclise, rĕmânênd ca Te-deumurile, cu speţele lor de rugăciunĭ, de cerere şi mnlţumire, să se întrebuinţeze şi aceste din timpurile cele maĭ nouĭ ca rugăciunĭ, proaduse din partea întregeĭ Bisericĭ naţionale.*

Acest us al poporuluĭ românesc, de a'şi contopi rugăciunile séle individuale cu cele comune ale Bisericeĭ, séŭ de a întrebuinţa formele usitate de rugăcĭunĭ bisericescĭ, ca acatistul şi paraclisul, este fórte vekiŭ şi el se explică cu contactul continuŭ şi cu influinţa kiar a Bisericeĭ de Constantinupol. Noĭ am vĕḑut pĕnĕ acum, că Biserica grécă nu are Te-deumurĭ, propiu ḑise, şi că ea contopesce rugăcĭunile individuale ale creştinilor cu cele comune ale Bisericeĭ şi pentru acésta are litiĭ, canóne, docsologiĭ, pre care le intercaleză în rugăciunile comune. Sbornicul, pre care ni propunem de acum a-l analiza, cuprinde nisce Te-deumurĭ de acest feliŭ, séu maĭ proprĭu rugăcĭunĭ, care în formă de canóne eraŭ adresate luĭ D-ḑeŭ la diferitele momente din viéţa creştinilor dintre Românĭ, cariĭ aŭ trăit înaintea seculuĭ al XVII-lea. Dar, pentru ca să devenim maĭ specificĭ, să studiem acest sbornic maĭ sistematic:

Proprietarul de astă-ḑĭ al acestuĭ sbornic manuscript este biblioteca mônăstireĭ Némţuluĭ şi sbornicul se află trecut sub No. 103 în catalogul manuscriptelor slavice ale bibliotecei, formulat de P. S. Melchisedec în anul ecspirat, 1883 Septemvrie 5—8 şi apoĭ publicat prin Revista pentru

istorie etc. (a) Nu se póte sci nimic despre vekiĭ proprietarĭ aĭ acestuĭ sbornic, séŭ despre culegĕtorul luĭ; căcĭ manuscriptul în starea de astă-ḍĭ nu cuprinde nicĭ o notă despre acésta și nicĭ nu sciŭ astă-ḍĭ părinţiĭ monăstireĭ a spune ceva despre sórta luĭ. El trebue să fi fost proprietate a vre-unuĭ monach al monastireĭ, după mórtea căruia a trecut în stăpânirea biblioteceĭ.

Chărtia sbornicululuĭ este cea albă riglată, și care are încrustat un porc domestic, ca marcă de fabrică. Acéstă marcă se observă pre 31 de foĭ din manuscript, presentându-se porcul în diferite posiţiunĭ, dupre întórcerea chârtieĭ, când ea s'a îndoit în XVI pentru formarea cărţeĭ, pre care s'aŭ scris materiile sborniculuĭ. Ḍicem, că manuscriptul este în XVI, căcĭ avem în vedere mărimea córleĭ de chârtie de astă-ḍĭ. In manuscript însă foile sunt împărţite în grupe de câte opt foĭ, și acésta ne face sa presupunem, că chârtia la facerea cărţeĭ a fost tăiată în jumĕtăţĭ de cóle, după care s'au îndoit în opt, séŭ că cóla de atuncĭ era mare cât o jumĕtate de astă-ḍĭ. Marca chârtieĭ ne face să admitem, că sbornicul s'a formatul așa cum 'l avem astă-ḍĭ în seculul al XVII-lea și anume în prima jumĕtate, ĭar materiile scrise în sbornic, maĭ ales unele, aŭ o vekime mult maĭ mare. La acéstă conclusiune ne conduc și alte raţionamente, pre care le vom arăta maĭ jos.

Foile sborniculuĭ în starea de astă-ḍĭ *sunt în numĕr de 250*, și el are lipsurĭ atât la început, cât și la sfârţit. Lipsurile foilor de la început, judecând după mărimea pânḍeĭ, ce servesce ca călcâiŭ al legătureĭ, și dupre materia, ce se continuă, nu par a fi maĭ multe de opt pĕnĕ la nouĕ foĭ, în órĕ-ce la sfârșit par a lipsi mult maĭ multe. Opiniunea nóstră despre lipsurile de la începutul manuscriptuluĭ o maĭ fundăm și pre aceia, că aicĭ s'a conservat și scândura, ce servesce ca scórţă de legătură a cărţeĭ, și

(a) Revista pentru istorie, archeologie și filologie. Gr. G. Tocilescu, 1884 Bucureștĭ. An. II. vol. I. fasc. I. pag. 142.

apoĭ pânza călcâiuluĭ cărţeĭ este cusută de acéstă scândură şi nu presintă un ogol maĭ mare de noĕ foĭ.

Scrisórea manuscriptuluĭ este cea dréptă, imitaţia tiparuluĭ cu abreviaţiunĭ la tot pasul asupra vorbelor des întrebuinţate, ca Christos, D-ḑeŭ, Mântuitor etc. Eą nu are nicĭ cele maĭ micĭ urme din caligrafia cancelariilor seculuĭ al XV şi al XVI-lea, neavênd nicĭ o literă codată, dar este o scrisóre curat bisericéscă, unde se imitéză semnele drepte ale tiparuluĭ, cu asvârlirea literilor т, в, ж м, ѕ, д, н, ш, х, г, ч, la sfârşitul rândurilor ѫ şi ˜ (titla), ca semn de abreviaţiune. Fóia a opta este scrisă de o mână streină, care cedéză primuluĭ scriitor în caligrafie şi kiar maĭ pre urmă, póte la legatul cărţeĭ şi acésta se vede şi din structura diferită a chârtieĭ din acéstă fóie. Iar tipicul cu inicialele sunt scrise cu chinoros.

Limba manuscriptuluĭ este cea slavonă bisericéscă, întrebuinţată în cărţile de serviciŭ, şi acésta pentru cuvêntul, că cele maĭ multe piese din sbornic sûnt copiĭ de pre cărţile bisericescĭ. In părţile însĕ, unde stichirile nu sûnt în totul împrumutate din serviciile divine, séŭ se compun de autoru' primitiv al sborniculuĭ, spre a se acomoda la diferite ocasii din viaţa creştinilor, acolo se observă particularităţĭ limbistice, propriĭ limbeĭ slavice dela popórele de sud. Aşa litera ѧ are pronunţă nechotărîtă, întrebuinţându-se pentru sonul a, ia séŭ u ecsemple: прѣвѧ (a) ѧ велiѧ (ia) благоѧ (u) шровнѣ. Intrebuinţarea vorbeĭ despot şi altora atestă iarăşĭ, că limba sborniculuĭ nu este a slavilor de nord. Genul vorbeĭ возлѣхы dovede ce acelaşĭ lucru, ĭar accentul eĭ atestă pre un slavist român, séŭ trăit între Românĭ. Despre tóte aceste particularităţĭ vom vorbĭ în notele, de care vom însoţi tecstul, ce avem a reproduce.

Locul şi *Timpul* formulăreĭ sborniculuĭ se pot determina cu destulă aprocsimaţiune. In privinţa loculuĭ noĭ afirmăm că sbornicul nostru este formulat în. Ţerile române şi kĭar în Moldova, póte de cătrĕ un Moldovén slavinisător, care îşĭ făcuse cultura sa prin Ţerile slavilor de Sud. Acésta se probéză cu stichirile de la fóia 216, unde adunătorul sbornicu-

luĭ cu o impacientă particulară uĭtă să pună tipicul și în limba slavică și dice de-a-dreptul: «прен҃рв роуга пр҃ѡркоу̓ и̓лі́и» Și pre lîngă stichirile, adresate sânților, comunĭ Bisericeĭ ortodocse, sbornicul la fóia 220 are o stichiră în onorea Sântuluĭ Ioan de la Sucéva, ĭar la fóia 226 o altă stichiră în onórea sânteĭ Paraskiva; adecă a sânților, care la formularea sborniculuĭ eraŭ cunoscuțĭ Moldovenilor, avêndu-le relicviile și proaducêndu-le rugăcĭunĭ speciale; și nu putem iarășĭ să presupunem, că sbornicul este formulat în Muntenia, séŭ Serbia, căcĭ atuncĭ el trebuea să aĭbă stichirĭ și în onórea Sântuluĭ Sava, séŭ a Sânteĭ Filoteia. De asemenea în privința timpuluĭ formulăreĭ acestuĭ sbornic noĭ avem destule îndicĭĭ, ca să afirmăm, că el s'a formulat în epocha transițiuneĭ literatureĭ române dela limba slavică la cea română; adecă pre timpul luĭ Vasilie Lupul, a nume după ce s'a adus în Moldova relicviile Sânteĭ Paraskiva.

Materiile sborniculuĭ sunt canóne și stichirĭ, ce se pun la rugăcĭunea de diminéță a diferitelor sĕrbătorĭ din Biserica ortodocsă și la vecernie. Și împărțite dupre categoriĭ, ele se pot clasa în canóne și stichirĭ la sĕrbătorile împĕrătescĭ, ale sânților și în fine în clasa de stihirĭ, pre care noĭ le considerăm, ca Te-deumurĭ ale seculuĭ al XVII-lea și cele precedente, usitate numaĭ în Biserica românéscă, și pre aceste anume noĭ le reproducem aicĭ în tecstul original, însoțindu-le de traducerea românéscă și de notele necesare:

[1]) Dela fóia 1—21 inclusiv, sbornicul cuprinde canonul și stichirile lăudărilor dela Nascerea luĭ Christos. Canonul în starea de astă-dĭ a manuscriptuluĭ începe cu cântarea întâia și noĭ credem, că de aicĭ nu lipsesc, decât stichirile cel mult ale vicernieĭ.

[2]) Dela fóia 21—41 sbornicul cuprinde canonul cu stichirile lăudărilor dela Bobotéză, și care se tituléză:

„Канон҃ на ст҃ое бгоıа- вле́ніе г҃а и б҃а и сп҃са нашего и х҃а пѣ҃ ѕ. гла҃.	„Canon la sânta arătare a Domnuluĭ D-deŭ și Mântuitoruluĭ nostru

в. ’ірмо҃; творе́ніе ко҃з-мыа҃."	Iisus Christos, cânt. I, glas II, irmos, producțiune aluĭ Cosma.

Cântarea I a acestuĭ canon se compune din treĭ stichirĭ, apoĭ urméză tot cântarea I, dar numaĭ din alt canon, facere ĭarășĭ aluĭ Cosma. După aceste urméză cântarea III, IV, V, VI, VII, VIII, și IX. In fine Mărirea de la lăudărĭ cu troparul ḍileĭ.

[3]) Dela fóia 41 începe canonul la întîmpinarea Domnuluĭ și se continuă pênĕ la fóia 54. Acest canon se tituléză :

„Кано҃ на срѣтені́е гд҃а нашего і҃с. х҃а. пѣ҃ а҃. гла҃ г҃. і҃рмо҃.	„Canon la întimpinarea Domnuluĭ nostru Iisus Christos. cânt. I glas, III irmos“

După terminarea canonuluĭ, care se compune din cele noĕ cântărĭ, urméză Mărirea dela lăudărĭ și troparul ḍileĭ.

[4]) Dela fóia 54—67 se cuprinde canonul la Duminica Floriilor, care se tituléză ast-feliŭ;

Кано҃ на цвѣтоносі́е пѣ҃. а҃ гла҃ д҃ ’ірм.	„Canon la Floriĭ, cânt. I, glas. IV, irmos„

Acest canon nu are nicĭ o particularitate, vrednică de observat, dar numaĭ la lăudărĭ aicĭ avem și treĭ stichirĭ cu Mărirea lor și Acum și înfine termină cu troparul ḍileĭ.

[5]) Intre foile 67 (pag. a doa) și 80 se află scris canonul Sâmbeteĭ celeĭ marĭ, cu titlul următor :

Кано на ста҃ и҃ ве-ли́ка а са́бота пѣ҃ а҃. гла҃ ѕ ’ірмо҃	„Canon la S-ta și marea Sâmbătă. cânt I, glas VI, irmos“

Canonul acesta este cel cunoscut din Triódele Bisericeĭ nóstre; la lăudărĭ este numaĭ Mărirea cu Acum și troparul ḍileĭ.

[6]) Dela fóia 80 începe canonul Înviereĭ și continuă pĕnĕ la fóia 90 și acest canon este titulat în sbornic :

Кано̑ на въскр̑нїе х҃во· Іѡа́нна дамаскина мни́ха пѣ̑ а҃ гла̑ прьвы. Ірмо̑с·

Canon la învierea luĭ Christos, a luĭ Ioan Damasckin monachul cânt. I, glas I. irmos.

Canonul este transcriere acel din Penticostare; la lăudărĭ sûnt şi stichirile tóte cu Mărire şi Acum şi în fine troparul învierеĭ.

⁷) La Inălţare, adunătorul sbornicului pre lôngă canonul şi stichirile lăudărilor, care se termină cu fóia III, a adaus stichirile dela *Rugăciunea de séră* cu stichirile dela litie, care încep la fóia 91. Écă şi titlul acestuĭ serviciŭ:

Вече̑ въз҃нєнїа г҃а и б҃а и сп҃са нашего Ів҃. х҃а. на ве̑ ст̑хра̑х гла̑. ѕ҃.

Rugăciunea de séră a Inălţăreĭ Domnuluĭ şi Dumneḑeuluĭ nostru Iisus Christos. La ruga de séră. stichir. glas. VI.

⁸) La Duminica cea mare, care se începe dela fóia 111 (pag. doa), şi se termină la fóia 130, sunt scrise o stichiră dela Dómne strigat-am cu Mărire şi Acum, apoĭ troparul ḑileĭ, canonul de doĕ orĭ cântarea I şi în fine stichirile lăudărilor cu Mărirea lor şi Acum. Écă şi titlul acestuĭ serviciŭ:

Нєⷣ сы̑ а и ца̑ вс̑а веⷱ҇. на г҃и въз҃ваⷯ. стⷯ҇раⷯ самогла̑на гла̑ а҃.

Duminica s-teĭ L-mĭ tot-dé-una cu rugăciunea de séră. La Dómne strigat-am stichir, prototipul glas. I.

⁹) Dela fóia 130 (pag. a doa) începe canonul Skimbăreĭ la faţă, şi se termină la fóia 149, cu Mărirea şi Acum a lăudărilor. Particularitatea canonuluĭ este esprimată aicĭ kĭar prin titlul serviciuluĭ:

Кано̑ на ст҃ое прѣѡбраже́нїе г҃а и б҃а и сп҃са

Canon la s-ta Skimbare la faţă a Domnuluĭ, D-ḑeŭ şi Mântuitoruluĭ

нашего і҆̃у х҃а. канона два. і҆рмосы по двасиждь, тропаре же на ві҃ пѣ҃. а҃ гла҃ д҃ і҆рмосъ. кѡзмы.

nostru Iisus Christos. Canóne doĕ. Irmose câte doĕ, ĭar tropare pre XII, cânt I. glas IV, irmos. A luĭ Cosma.

[10]) Serviciul Sântă-Măriei celeĭ marĭ începe cu fóia 149 și termină cu 170. Acest serviciu este cel maĭ avut din tóte. Pre lôngă stichirile rugăciuneĭ de séră, adunătorul a maĭ scris stichóvna, cu troparul dileĭ. Apoĭ la canóne maĭ multe cântărĭ se repetă de câte doĕ orĭ. In fine termină cu stichirile lăudărilor, avend și aceste Marire și Acum :

„М҃ца августа еі оуспеніе прⷭ҇тыѧ влⷣчца нашѧ бц҃ѧ, на гн҃и воззвах по сх. и и пое стіхрых гла҃ а҃. под.

Luna luĭ August 15, Adormirea prea s-teĭ stăpâneĭ nóstre Născĕtoreĭ de D-deŭ. La Dómne strigat-am punem stichirile pe opt și cântăm stichiri glas. I, modelul.

[11]). Dela fóia 171 începe serviciul Nascereĭ Maĭceĭ Domnuluĭ și merge pĕnĕ la fôia 194. In acest serviciu se cuprinde Mărirea și Acum dela stichirile rugăcĭuneĭ de séră, doĕ canóne cu cântarea I, și stichirile cu Mărirea și Acum dela laudărĭ:

М҃ца септевріа и рождество прⷭ҇тыѧ влчцѧ нашѧ бцѧ и прⷭ҇но дв҃ы Маріѧ. На вечерни стіхрах слава и нн гла ѕ҃.

Luna luĭ Septemvrie 8. Nascerea prea Sânteĭ stăpâneĭ nóstre Născĕtóre de D-deŭ și pururea Fecióreĭ Maria. La rugăcĭunea de séră stichir. Marire și Acum glas. VI.

[12]). In serviciul dela înălțarea s-teĭ Crucĭ, care începe la fóiă 194 și se termină lă 207, se cuprinde canónele cu stichirile dela lăudărĭ.

Кано̑ на воздвиже́нї́е чт҃аго и животворѧщаго кр҃та. Ірмо̑ по в҃ а҃ тропа творимы. творе́нїе Кѵр Кѡзмы пѣ а҃. гла̑ и҃.

Canon la Înalţarea prea Curateĭ şi de viaţă făcĕtóreĭ crucĭ. Irmósele câte doĕ, ĭar stichirile le facem pre 12. Producţiune a D. Cosma cânt. glas. VIII.

(Va urma)

Archi. Genadie Enăcénu.

FACULTATEA DE TEOLOGIE

Reînceperea cursurilor.

Cultura maĭ înaltă a cleruluĭ român era de mult simţită, ca o necesitate imperiósă. Toţĭ ómeniĭ de bine recunoscéŭ, că cultura seminarială a cleruluĭ român era neîndestulătóre şi însuşĭ clerul nostru se vedea pre sine ştirbit faţă cu celelalte clase ale societăţeĭ. De aceia Inalt Prea Sânţitul Mitropolit Primat a luat iniciativa şi cursurile Facultăţeĭ nóstre de teologie aŭ fost începute în mod gratuit de cătrĕ un numĕr de şépte persóne, care aŭ continuat aceste cursurĭ de la 10 Octomvrie 1881 pênĕ spre finele anuluĭ scolar, când aceste cursurĭ aŭ încetat nu din causa lipseĭ de studenţĭ, graţie zeluluĭ şi iubireĭ de sciinţă a cleruluĭ şi a tinerilor noştri seminarişti, ci din causă, că facultatea în cursul aceluĭ an nu primise încă o formă legală din partea curpurilor legiuitóre; lucru, ce împedeca pre proferiĭ facultăţeĭ de a ţinea ecsamenele respective, ĭar pre studenţĭ de a'şĭ avea o posiţiune legală în societatea nóstră. Cursurile, ḑic, ale facultăţeĭ de Teologie aŭ încetat, fărĕ să fie părăsită şi stăruinţa, de a se pune facultatea de Teologie pre un picior de legalitate.

Şi în adevĕr. Clerul român n'a încetat pre tóte căile a afirma necesitatea uneĭ asemenea facultăţĭ. S. Sinod în sesiunea de primăvară a anuluĭ curent, şedinţa de la 8 Iunie, a cerut de la on. Guvern, ca să ĭea tóte disposiţiunile necesare, pentru ca facultatea de Teologie să funcţioneze, ca instituţiune de Stat, ĭar Inalt Prea Sânţitul Preşedinte a pus tótă influinţa Sa, ca on. guvern să prevaḍĕ prin bugetul anuluĭ curent sumă, necesară pentru un început al facultăţeĭ. Cincĭ spre-ḍece miĭ leĭ aŭ fost alocaţĭ prin bugetul Statuluĭ din anul curent pentru facultatea de Teologie şi acum sûntem în posiţiune a afirma, că *facultatea de Teologie a devenit o instituţiune a Statuluĭ român;* când Majestatea Sa Regele CAROL I se póte felicita, că divisa „*Nihil sine Deo*“ a devenit o realitate şi cu sciinţa română; când *Inalt Prea Sânţitul Mitropolit Primat,* D. D. Calinic *cu* S. SINOD *al Bisericeĭ ortodocse române* îşĭ vĕd stăruinţele, încoronate de succesul dorit; când şi *clerul Bisericeĭ române* are o ocasiune şi maĭ mult ca să esclame : „Fie numele Domnuluĭ bine cuvêntat, de acum şi până în veac“. Incă un act din partea on. Guvern şi a corpurilor legiuitóre —legea organică a facultăţeĭ de Teologie, care ar desvolta principiul din legea actuală a Instrucţiuneĭ publice, şi facultatea de Teologie a Bisericeĭ române ajunge a fi o instituţiune în totul legală şi fundată pentru tot-dé-una. Şi nu trebue să desperăm, că tînĕra nóstră instituţiune este pusă sub auspiciile Tronuluĭ, sub patronarea Preşedinteluĭ S. Sinod şi sub îngrijirea On. Guvern al Regatuluĭ român.

Dar noĭ să arătăm aicĭ întrégă stare de astă-ḍĭ

a facultăţeĭ de Teologie cu fasele, prin care ea a trecut de la primul act al reînceповереĭ eĭ.

Incă de la 27 Octomvrie ecpirat on. Guvern a numit cu decretele ministeriale No. 12,658/60 pre D. Dr. N. Niţulescu, profescu pentru studiul Encielopedieĭ Teologice şi al Archeologieĭ, pre păr. Archimandrit Gherasim Timuş, profesor pentru limba ebraică şi studiul Ecsegeseĭ v. şi a n. Teştament, ĭar pre Archimandritul Ghenadie Enăcénu, pentru studiul Istorieĭ bisericescĭ universale şi a Românilor şi cu însărcinarea de Decan al facultăţeĭ de Teologie. Prin oficia tot a On. Minister de Culte şi Instrucţiune sub No. 12,661 cu aceiaşi dată se pune în vederea Decanuluĭ facultăţeĭ, în lipsă de Regulament, condiţiunile de reîncepere ale facultăţeĭ de Teologie. Ecă cuprinderea oficieĭ menţionate :

Ministerul Cultelor şi al Instrucţiuneĭ Publice

DIVISIUNEA SCÓLELOR

No. 12,661. *27 Octomvrie 1884.*

Părinte,

Avênd în vedere că D-vóstră sunteţĭ însărcinat cu Decanatul facultăţeĭ de Teologie, care de la 4 Noembre urméză a se şi deschide, subscrisul grăbesc a vĕ face cunoscut următórele :

1). Studenţiĭ acesteĭ facultăţĭ vor fi datorĭ, ca pe lângă studiile Teologice, care le vor urma la profesoriĭ respectivĭ, numiţĭ din noŭ, să audieze şi la facultatea de litere, cursurile de limba latină, limba Grécă şi Filosofie.

2). Spre a urma cursurile acesteĭ facultăţĭ, ca studenţĭ regulaţĭ, se va cere titlul de bacalaureat în litere séŭ sciinţe, orĭ de absolvirea unuĭ Seminar de VII clase.

3). Cursurile acesteĭ facultăţĭ se vor face în localul Universităţeĭ.

4). Durata inscripţiilor va fi până la 15 Noembre viitor.

5). D-vóstră împreună cu ceĭ alţĭ profesorĭ aĭ facultăţeĭ veţĭ bine voi a întocmi de urgenţă un regulament, care să precisede modul ţinereĭ prelegerilor, a esamenilor, cum şi a disciplineĭ scolare, asemenea veţĭ fixa şi orariul, pe care 'l veţĭ înainta de urgenţă Ministruluĭ, spre a se publica în Monitor.

6). Veţĭ cunósce asemenea, că se crează 20 burse a câte 60 leĭ pe lună cu începere chiar de la 4 Noembre. Aceste burse se vor da prin concurs, atuncĭ când numĕrul aspiranţilor va fi maĭ mare, decât cel fixat maĭ sus.

Aceştĭ bursierĭ vor fi internaţĭ în localul Bisericeĭ Sf. Gheorghe vechiŭ sub priveghereа părinteluĭ Timuş, profesor la acea facultate, care se va însărcina cu direcţia internatuluĭ şi pentru care însărcinare va primi o diurnă de 50 leĭ pe lună.

Nutrimentul va privi direct pe bursierĭ, cariĭ vor căuta să mănânce în comun, fie în internat fie aiurea, însă tot-d'a-una sub priveghereа Direcţiuneĭ.

7). Studenţiĭ acesteĭ facultăţĭ vor purta un costum clerical, care se va alege de către Inalt Prea Sânţia Sea Mitropolitul Primat.

Acestea fiind în resumat disposiţiunile generale, luate în astă privinţă, grăbesc a le comunica S.-vóstre ca Decan, cu invitare a le împărtăşi de urgenţă şi Inalt Prea Sânţituluĭ Mitropolit Primat, spre a lua cunoscinţă de ele şi a avisa maĭ cu sémă împreună cu S-vóstră la alegerea costumuluĭ. Aceste disposiţiunĭ le veţĭ comunica şi colegilor S-vóstre şi în deosebit Părinteluĭ Timuş, însărcinat cu Direcţiunea Internatuluĭ.

Primiţĭ, vĕ rog, asigurarea deosebiteĭ mele consideraţiunĭ.

p. Ministru. **Gr. G. Tocilescu.**

Şeful Divis'eĭ. *Gr. Manu.*

In basa prescripţiunilor acesteĭ oficiĭ Decanul a regulat împreună cu On. Guvern şi Inalt Prea Sânţitul Metropolit Primat programa solemnităţeĭ pentru redeskiderea cursurilor facultăţeĭ de Teologie, şi de altă parte a înfiinţat în cancelaria Universităţeĭ din Bucureştĭ registrul de înscriere al studenţilor facultăţeĭ, care a durat pĕnĕ la 15 a le curenteĭ inclusiv.

PROGRAMA

Pentru solemnitatea redeskidereĭ cursurilor facultăţeĭ de Teologie.

Duminică 4 Noemvrie, ora 1 din di, se va oficia un tedeum în catedrala Sânteĭ Mitropoliĭ a Ungro-Valacheĭ, în presenţa D-lor Profesorĭ, a studenţilor, precum şi a persónelor asistente.

La ora 2, studenţiĭ cu D-niĭ Profesorĭ vor trece în localul Universităţeĭ din Bucureştĭ şi anume în sala, ce se va destina pentru ţinerea cursurilor Facultăţeĭ de Teologie, unde, în presenţa **Inalt Prea Sânţituluĭ Mitropolit Primat**, *a* **domnuluĭ Ministru** *de Culte şi Instrucţiune publică*, a D-luĭ Rector al Universităţeĭ, precum şi a altor persóne invitate anume, se va oficia sânţirea apeĭ.

Imediat după terminarea actuluĭ religios, D. ministru va face deskiderea solemnităţeĭ.

După aceste *Prea Cuvioşia Sa Părintele Arhimandrit Genadie Enăcénu*, Decanul Facultăţeĭ, va ţinea o alocuţiune.

Duminică 4 Noemvrie s'a făcut redeskiderea facultăţeĭ în presenţa I. P. S. Mitropolit Primat, a P. S. S. Lor Episcopĭ de Rômnic şi Buzeŭ, a P. S. S. Lor Archiereĭ Valerian Rômnicénu, Silvestru Piteşténu, a D. Alecsie Marin, Decanul facultăţeĭ de sciinţe şi representatul D. Rector al Uni-

versităţeĭ (bolnav), precum şi a unuĭ public numeros în sala facultăţeĭ de drept. După stropirea cu apă sânţită a localuluĭ Universităţeĭ şi a persónelor asistente, D. Director general al Ministeruluĭ de culte şi Instrucţiune, Gr. G. Tocilescu, în numele D. Ministru Chiţu (absent din Bucureştĭ), a deskis solemnitatea cu discursul următor:

Inalt Prea Sânţite,
Prea Sânţiţĭ Părinţĭ,
Onorat Auditor,

Astă zĭ se pune temelia uneĭ instituţiunĭ, a căreia lipsa era de mult simţită; guvern, camere legiuitóre, sânt Sinod, opiniunea publică, toţĭ aŭ recunoscut foloasele uneĭ facultăţĭ teologice în România, şi, după multe încercărĭ, amânărĭ şi aşteptărĭ, ea devine astă-ḑĭ o realitate.

Universitatea română trebue să fie în sĕrbătóre, căcĭ pe lângă cele patru fiice ale sale, maĭ câscigă acum pre a cincea.

Care e rolul acesteia în concertul surorilor sale, care 'ĭ este cercul activităţeĭ şi care 'ĭ e menirea, ĭacă ce m'am creḑut dator, ca delegat al D-luĭ Ministru al cultelor şi instrucţiuneĭ publice, să schiţeḑ în câte-va cuvinte cu acéstă ocasiune.

Guvernul înfiinţând o facultate teologică în România a căutat să'ĭ dea o organisaţiune, care să încape în cadrul uneĭ Universităţĭ; nu e o facultate a parte, isolată, cu totul proprie şi fără legătură cu cele-lalte studiĭ academice, ci, după cum ziseĭ, este o parte însăşĭ din fiinţa Universităţĭ.

Ca atare ea trebue să corespundă la cerinţele şi misiunea uneĭ Universităţĭ.

Universităţile, ca institute publice, ca institute de stat, represintă un interes public, o misiune a Statuluĭ pe lângă chemarea sciinţifică independentă, pe care o urmăresc în libertate după o determinaţiune proprie. Cum să se combine aceste doĕ interese: interesul sciinţific şi interesul Statuluĭ, şi cum să se împace între ele?

La o Universitate se învață *sciința*, adică nu o sumă maĭ mare saŭ maĭ mică de cunoștințe, ci *cunóscerea* desăvêrș'tă a obiectuluĭ de învĕțămênt. Dacă dar sciința, cunóscerea complectă a orĭ-căruĭ domeniŭ al sciințeĭ omenescĭ alcătuește scopul final al învĕțămêntuluĭ universitar, cu acésta ni se impune de la sine și modul predăreĭ și metoda sistematică. De aci resultă, că învĕțămêntul universitar rĕmâne într'o legătură permanentă cu *cercetarea*, pentru că cercul uneĭ cunoscințe nu este nicĭ odată închis; pentru că și într'o parte și într'alta hotarele staŭ tot-d'a-una deschise, și cel maĭ mic pas făcut pentru acele hotare exercită o înrîurire simțitóre asupra fie-căreĭ părțĭ a sciințeĭ. De aceia s'a zis cu drept cuvênt, că ființa Universitățeĭ stă în legătura sciințeĭ cu cercetarea. Numaĭ prin acest spirit cercetător dogmatismul câscigă puterea convicțiilor, și ca dogmatism luminat devine asociat al sciințeĭ.

Ca urmare a acestuĭ caracter incontestabil învĕțămêntuluĭ superior este libertatea în predarea sciințe; acolo unde se aspiră după cunoscința desăvêrșită, trebue să se lase spirituluĭ cercetător deplină *libertate*; alt-fel este imposibil a se atinge scopul.

De aceia acolo unde Statul deschide un templu pentru învĕțămêntul sciințific, orĭ-care ar fi scopurile, ce el urmărește, acestea trebue să fie atinse prin atarĭ întocmirĭ, care să nu împiedece nicĭ direct nicĭ indirect învĕțămêntul. Alt fel caracterul sciințific al Universitățeĭ dispare, și cu acésta, însășĭ ființa Universitățeĭ.

Dar cu acésta nu s'a sleit tot, ce caracterisă posițiunea Universitățeĭ în Stat. Pe lângă cea hotărîtóre și cu mult maĭ de accentuat, când este vorba de o facultate teologică.

Statul, îmbrățișând totalitatea raporturilor omenescĭ în ordinea lor externă, urmăresce în fie-care instituțiune de învĕțămênt public, pe lângă scopul sciințific, încă și anume interese mediate saŭ imdiate. De aci dreptul legitim al Statuluĭ de a lua anume mĕsurĭ în organisarea instituțiunilor de cultură, pentru a se atinge și a se dobândi aceste interese imediate ale sale: adică de a lua disposițiunĭ, ca să se

dea acea educațiune mĕsurată sciințifică, de care are trebuință Statul în scopurile sale; iar disciplinele diferite să se desvolte și să se dirigă armonic cu tóte scopurile Statuluĭ.

Cu alte cuvinte, sunt doĭ factorĭ care lucrézā asupra organismuluĭ Universitățeĭ; scopul sciințific și scopul public, care nu se esclud, ci se cuprind unul într'altul, și combinarea ambelor alcătuesce ființa Universităților.

Numaĭ când amêndoĕ interesele se află în mod înțelepțește cumpănite, instituțiunea póte să prospere și să producă ceía, ce trebue să producă.

Aceasta fiind menirea Universitățeĭ, tênĕra noastră facultate teologică nu poate, de cât să țină seama de interesul sciințific și de interesele Bisericeĭ, care în același timp sûnt și ale Statuluĭ. De la dânsa se așteaptă o cultură sciințifică maĭ înaltă a preoților; de la acest focar se așteaptă aceĭ prelațĭ, care cu drept cuvênt se numiaŭ altă dată *sarea pământuluĭ și lumina ómenilor.*

Să nu se uite însă că valoarea Universitățeĭ atârnă de la valoarea profesorilor eĭ; aceștia 'ĭ daŭ mĕsură; aceștia 'ĭ daŭ viață, ceea ce poate printr'ênșiĭ poate, și de aceea guvernul face apel călduros la D-voastră, D-lor profesorĭ, ca prin silințe statornice și prin devotament să facețĭ, ca facultatea, ce se înființează astă-ḑĭ, să 'șĭ ïea locul sĕŭ temeinic în concertul celor-alte facultățĭ ale Universitățeĭ române. Din partea guvernuluĭ, din partea I. P. S. S. Mitropolituluĭ Primat, vețĭ primi tot sprijinul în îndeplinirea misiuneĭ d-voastră, care este înălțarea Bisericeĭ, pentru că precum Biserica română a fost ancora de scăpare în vremile grele ale trecutuluĭ nostru, tot dênsa va fi și pentru viitor ancora de scăpare în timpurile de scădere morală și de grele încercărĭ.

Să trăiască M. S. Regele!
Să trăiască M. S. Regina!
Să trăiască România.

Apoĭ, Decanul facultățeĭ de Teologie a rostit alocuțiunea, ce urméză:

Înalt Prea Sânțite Stăpâne!
Prea Sânțițiior!
Domnule Director!
Onorată adunare!

Nu trecutul istoric al unuĭ Stat justifică ecsistența uneĭ Facultățĭ de Teologie, ci necesitatea eĭ față cu Statul și importanța acesteĭ Facultățĭ în cultura némuluĭ omenesc.

Și în adever. Statul astă-dĭ tinde, să dea cultura cea maĭ înaltă tuturor claselor societățeĭ; și óre drept ar fi, ca numaĭ clerul să nu se niveleze în cultură cu celelalte clase ale societățeĭ? Și când ne este vorba despre clerul ortodocs și în special despre cel românesc, apoĭ, scim cu toțiĭ, că trecutul cleruluĭ nóstru nu presintă o singură pată în raporturile luĭ cu Statul, și maĭ ales cu societatea românéscă. Din contra, când el se bucura de o cultură maĭ înaltă, îl găsim tot-dé-una în fruntea sciințeĭ românescĭ; și când împrejurările istorice făcuse, ca cultura în Țéra românéscă să fie streină și rară, atuncĭ acest cler ortodocs și românesc conduce economia domestică a Românilor; dovadă trecutul nu așa depărtat al mônăstirilor nóstre. Și nu se póte afirma, ca clerul românesc a avut în societatea nóstră o purtare lăudabilă pentru cuvêntul, că el a fost lipsit de o cultură maĭ înaltă; séŭ, că însușĭ societatea nóstră în trecutul eĭ a avut pĕnĕ acum numai o cultură religiósă, și prin urmare proprie cleruluĭ. Clerul românesc, décă în cultivarea sa va rĕmânea ortodocs, cum și trebue să rĕmâne, nu póte să nu fie necesar Statuluĭ și societățeĭ; și la acésta îl obligă preceptele și constituirea Bisericeĭ ortodocse. Are Statul necesitățĭ politice, clerul cult al Bisericeĭ românescĭ dispune de facultatea și datoria îl obligă, ca, ducênd cu sine în Kina p. es. séŭ în Iaponia mântuirea creștină, să o presinte acestor popóre în formele cultureĭ românescĭ. Și iarășĭ, pentru necesitățile sociale ale Statuluĭ clerul lumesc este cel maĭ propriŭ, ca să-ĭ ușureze sarcenele, lucrând asupra voieĭ și intențiuneĭ cetățénuluĭ și cu modul acesta împuținênd actele, ce cad în sarcina justițieĭ și a administrațiuneĭ. Voiŭ maĭ adăuga óre, că numaĭ un cler cult va sci sa învețe pre ómenĭ preceptul moraleĭ creștine, de a face bine celor, ce ne fac reŭ? Eca rolul cleruluĭ cult și ortodocs dintr'un Stat; și el nu va putea nicĭ odată, să'șĭ împlinéscă acest rol curat social, décă nu va avea la îndĕmână o facultate de teologie, carea să-l prepare și să-ĭ ofere mijlócele sciințifice pentru misiunea luĭ.

Se afirma, că obiectivitatea este caracterul distinctiv al sciințeĭ moderne și demunstrațiunea instrumentul eĭ de convingere. De altă

parte, în frumósele arte se imitéză natura şi se caută realizarea frumosuluĭ. Dar să ne întrebăm maĭ serios; care este obĭectivitatea cantitătilor matematice şi a raporturilor dintre numere, precum şi naturalitatea armonieĭ muzicale? Eŭ creḑ, a fi maĭ sciintifică afirmaţiunea, că unele sciinţe aŭ un caracter obĭectiv, ĭar altele se fundéză pre universalitatea principiuluĭ lor; şi Teologia este sciinţa, carea, avêndu şĭ obĭectul sĕŭ real, pre D.ḑeŭ, se bucură tot-odată şi de universalitatea principiuluĭ eĭ. Şi apoĭ, décă scolastica evuluĭ meḑiu a recurs şi la sofismă, cá la instrument de convingere în Teologie; décă mistica seculelor precedentĭ a întrebuinţat entusiasmul, şi cu modul acesta a înlocuit convingerea prin afectare; vina nu este a Teologieĭ, ci a direcţiuneĭ culturale din acele epoce. Teologia secululuĭ al XIX-lea este tot atât de demunstrativă, ca şi sciinţa secululuĭ nóstru. Ea întrebuinţază argumentul istoric, se fundéză pre legea morală şi se urcă pre universalitatea principiuluĭ séŭ, pentru ca să vaḑĕ şi maĭ clar realitatea adevĕrurilor séle. Şi cum credem noĭ. că vom da loc moraleĭ, séŭ elocinţeĭ bisericescĭ în rôndul sciinţelor moderne, fŏrĕ ca să adoptăm dogmatica şi în genere sciinţa teologică? Morala este tot-dé-una consecinţa directă a principiuluĭ eĭ; şi vorbind teologicesce, morala crestină este bună şi necesară, pentru că personalitatea omuluĭ din acéstă morală este resultată din atributele D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ şi sublim; ĭar tonul muziceĭ va atinge sublimul numaĭ atuncĭ, când sufletul muzicantuluĭ va fi mişcat de sentimentul respectuluĭ pentru acest D-ḑeŭ, şi penelul pictoruluĭ va realisa frumosul, când. pre lôngă copiareà natureĭ, va maĭ avea în sufletul séŭ şi un ideal de represental. Acésta este importanţa Teologieĭ şi faţă cu sciinţa şi în gegere cu cultura omenéscă; ĭar teologia ortodocsă cu Biserica sa, va face a sé întelege maĭ de aprópe sublimul cultureĭ omenescĭ şi va proba, că alăturea cu animalitatea omnuluĭ maĭ ecsistă şi un ideal, la care el, tinḑênd ne'ncetat, se sublimizază.

Pentru noĭ Româniĭ, facultatea de Teologie are şi o importanţă sciinfifică naţionnlă. Literatura, limba şi kĭar istoria trecutuluĭ nostru presintă fenomene, care sûnt înţelese maĭ ales Teologuluĭ. Literatorul român va rĕmânea în nedumerire faţă cu materiile, ce compun sbornicele manuscrise şi tipărite din bibliotecele nóstre publice; Filologul nostru, décă nu va fi versat şi în cele teologice, nu-şĭ va putea da sémă de ecspresiunile, ca rugăciunea minţeĭ, imprelestit etc. Insuşĭ istoricul, lipsit de aceste cunoscinţe, va trebui să facĕ din Mateĭ Basarab omul cel maĭ tiran; căcĭ este sciut, că acest Domnitor şi ceĭ semincu dînsul, a desmoscenit pre moşnén, ca sĕ înzestreze mônăstirile. De mintea teologuluĭ, înarmat şi cu celelàlte cunoscinţe, vor fi interpretate dupre vrednicia grijele Românilor pentru ceĭ morţĭ, couăciturile dela nunţĭ, cumĕtriile etc. In genere, înfiinţarca Facultăţeĭ de teologie cu

organisarea eĭ solidă va înlesni studiul trecutuluĭ nostru istoric şi va adăuga la părerile savanţilor noştri încă o modestă părere teologică, carea nu póte fi despreţuită, când maĭ tóte fenomenele vieţeĭ istorice a Românilor sunt religiose...

Da, facultatea de Teologie, ce astă-dĭ primesce solemnizarea eĭ, se pune pre base sociale maĭ solide, şi ea presintă cleruluĭ român posibilitatea cultureĭ celeĭ maĭ înalte şi societăţeĭ mijlocul, de aşĭ regula privirile séle şi în limitele vederilor teologice. Acest act mare în istoria cultureĭ némuluĭ romăresc obligă pre clerul dela o margine a Ţĕreĭ şi pĕnĕ la ceialaltă şi kĭar pre societatea nóstră, ca prin organul ale, şilor eĭ să strigĕ şi să ḑicĕ:

Traĭscă M. M. L. L. Regele şi Regina Românieĭ şi să se bucure, că astă-dĭ s'a realisat şi cu sciinţa românéscă divisa: „Nichil 'sine Deo" !

Să traiţĭ, Inalt Prea Sânţite Stăpâne, bunul nostru Archipăstor şi Vĕ bucuratĭ, că nu în zadar „vaţĭ pus sufletul vostru pentru oĭ" !

Să trăiascĕ Onor. Guvern al Regatuluĭ român, şi săse bucure şi el, căcĭ şi-a plecat urekia sa la păsurile Ţereĭ şi a dotat Biserica şi cu acéstă instituţiune!

In fine solemnitatea redeskidereĭ facultăţeĭ de Teologie a fost înkieată cu cuvintele următóre ale I. P. S. Mitropolit Primat, care îşĭ ecsprimă mulţămirea Sa pentru reînceperea facultăţeĭ şi revarsă înalte benedicţiunĭ asupra profesorilor şi a studenţilor facultăţeĭ:

»N'am îndestule cuvinte, pentru a'mĭ arăta marea mulţumire, de care sufletul meŭ este pătruns, cu redeschiderea solemnă a Facultăţeĭ de Teologie.

»Am fost adânc mişcat de marea trebuinţă a unuĭ asemenea învĕţământ atât de folositor, maĭ cu seamă pentru un popor, care cu grăbire merge spre progres.

»De la venirea mea la această Sf. Mitropolie, cu necontenire şi cu cel maĭ mare zel am lucrat spre împlinirea acesteĭ marĭ dorinţĭ a sufletuluĭ meŭ.

»Dând uităreĭ toate greutăţile, cu carĭ am avut a mĕ lupta până la împlinirea acesteĭ dorinţe, mĕ simt fericit a exprima cu această ocasiune mulţumirea şi adânca mea recunoştinţă M. S. Regeluĭ pentru puternicul sĕŭ sprijin, cât şi buneĭ voinţĭ a guvernuluĭ Majestăţeĭ Sale.

»Din tot sufletul meŭ cu umilinţă chem bine-cuvêntarea

celuĭ a tot Puternic asupra tutulor, celor ce 'mĭ aŭ ajutat spre sěvêrșirea acesteĭ marĭ opere.

»Dumnezeŭ să bine-cuvinteze pe profesoriĭ și pe viitoriĭ elevĭ aĭ Facultățeĭ de Teologie.

»Trăiască MM. LL. Regele și Regina.

»Trăiască și prospereze România și Biserica Română.

In ḑiua de 15 ale curenteĭ ora 5 séra consiliul profesoral al facultățeĭ s'a întrunit în ședință și a constatat, că studențiĭ, cariĭ întruniaŭ condițiunile de înscriere; adecă, cariĭ posedaŭ diplome de bacalaureat în litere și sciințe, séŭ Atestate de Seminariĭ cu șépte clase, eraŭ în numěr de 35. Din aceștĭ înscrișĭ aŭ găsit, că 12 aspiranțĭ, nefiind însurațĭ, pot să fie admișĭ, ca bursierĭ și tot-o-dată internațĭ în localul cont victuluĭ, ficsat prealabil de cătrě On. Minister de Culte, și Instrucțiune în încăperile Bisericeĭ st. Gheorghe vechiŭ din Bucureștĭ. Tot-o-dată a hotărît, ca restul de opt burse ficsate prin oficia de maĭ sus No. 12,661, să se dea prin concurs aspiranților, ce se vor maĭ presenta în viitor. Tot în acéstă ședința consiliul profesorul a ficsat 'și progra, ma distribuțiuneĭ studiilor pre orele de cursuri și a chotărît, ca a doa ḑi kiar, 16 Noemvrie, cursurile să se încépě și să se continue cu regularitatea cerută.

Arhim. Genadie Enăcénu.

ORARIU

Lunĭ, de la orele 4—5, Istoria bisericéscă, Arhimandriful Genadie Enăcénu. de la orele 5 — 6, Enciclopedia, Dr. Nicolaĭ Nițulescu. Marțĭ, de la orele 4 — 5, Limba Ebraică, Arhimandritul Gherasim Timuș. de la orele 5 — 6, Archeologia biblică, Dr. Nicolaĭ Nițulescu. Mercurĭ de la orele 4 — 5, Istoria Bisericéscă, Arhimandritul Genadie Enăcénu. de la orele 5 — 6, Enciclopedia, Dr.

Nicolaĭ Nițulescu. Joĭ, de la orele 4 — 5, Limba Ebraică, Arhimandritul Gherasim Timuş. de la orele 5—6 Archeologia biblică, Dr. Nicolaĭ Nițulescu. Vinerĭ, de la orele 4 — 5, Istoria Bisericéscă, Arhimandritul Genadie Enăcénu, de la orele 5 — 6, Limba ebraică, Arhimandritul Gherasim Timuș. Sâmbătă, de la orele 5—6, Limba ebraică, Arhimandritul Gherasim Timuş.

NB. Studenţiĭ facultăţiĭ teologice vor frecuenta în mod obligatoriŭ cursurile: de Psichologie, şi Pedagogie, al limbeĭ eline şi latine, conform orariuluĭ facultăţeĭ de litere anul I

Decan. Archi. Gh. Enăcénu

Domnul pr. Gr. Pletosu, catichet ortodox la gimnaziul din Năseud în Transilvania, pe lângă scrisórea sa din 21 Sept. st. noŭ a. c. ni trimite spre publicare tratatul întitulat : *Dogma despre purcederea Duchuluĭ Sânt, fosta causă la desbinarea Bisericeĭ? Și dacă nu, care e adevĕrata causă?* Acest tratat dogmatico-istoric, ne cuprin̦ḑênd în sine ideĭ eronate în dauna Bisericeĭ Ortodoxe, și fiind de domeniul investigațiunilor sciințeĭ îl publicăm în tocmaĭ.

Redacțiunea.

Dogma despre purcederea Duchuluĭ Sânt, fosta causă la desbinarea Bisericeĭ? Și dacă nu, care e adevĕrata causă?

„Totius Divinitatis, vel si melius dicitur, deitatis principium Pater est" (Augustin: de trinit. IV. 20 n. 29).

Cel maĭ mare eveniment, pre care ni'l póte arĕta istoria bisericeĭ luĭ Christos, de la întemeĭerea sa și până astăḑĭ, a avut loc în vécul al XI al ereĭ creștine și s'a arĕtat învederat la anul 1054 în 16 Iuliŭ. Ințeleg desbinarea bisericeĭ luĭ Christos în apusénă și orientală. Acest eveniment pre lângă acestea maĭ este încă și fórte bogat în urmărĭ; căcĭ de atuncĭ și până astăḑĭ aceste douĕ bisericĭ, de și fiice a aceliașĭ mame îșĭ staŭ vis-a-vis una alteia, și tóte încercările de ințelegere și unire aŭ rĕmas zadarnice. Mare a trebuit să fie causa acesteĭ desbinărĭ, de a putut să aducă atâta vrăjmășie între surorĭ! — De atuncĭ și până astăḑĭ s'a scris și vorbit multe asupra acelor cause, și s'a arĕtat felurite anse ale desbinăreĭ. Dar tot ce s'a scris și vorbit a fost mult puțin determinat, parte de concepțiunea subiectivă a scriitoruluĭ,

parte de influențele credinței, a confesiuneĭ și bisericeĭ, din care a făcut parte respectivul, parte în fine de autoritatea isvórelor folosite fără óre-care critică saŭ cel mult fórte superficiale orĭ unilaterale.

De ordinar se aduc înainte numaĭ cause doctrinale teologice. Acéstă împrejurare provine de acolo căcĭ cu acéstă problemă s'aŭ ocupat până în timpurile maĭ noĭ numaĭ teologi, considerându-o ca o afacere a teologieĭ și problemă a acestia. De pre punctul acesta de mânecare se arată ca cele maĭ de frunte cause ale desbinăreĭ : Dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt, despre purgatoriŭ, despre azime, despre autoritatea și jurisdicțiunea supremă a bisericeĭ, despre celibatul preoților etc. Lângă acestea se maĭ adaugŭ unele diferințe, rituali, ceremonialĭ și de administrațiune. — Sub tóte acestea însĕ zace ascunsă adevĕrata causă a desbinăreĭ : — primatul episcopuluĭ din Roma atât pre terenul jurisdicțiuneĭ ca ultimă instanță infalibilă, cât și pre al regimenuluĭ bisericesc ca centru și cap vĕdut al bisericeĭ pe pămênt.

Acest punct care numaĭ în timpurile maĭ recente s'a descoperit ca adevĕrată causă și s'a recunoscut, în tot decursul istorieĭ a fost scop, iar cele-l-alte puncte, mijlóce spre ajungerea scopuluĭ.

Pre lângă susținerea punctuluĭ de vedere confesională și apĕrarea doctrineĭ genuine a bisericeĭ ortodocse, problema tractatuluĭ de față va fi :

1. A arăta că óre dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt, este într'adevĕr causă a desbinăreĭ, saŭ dóră numaĭ mijloc pentru alt scop?

2. Care a fost și este adevĕrata causă?

I.

Adevĕrul fundamental și dogma particulară a creștinismuluĭ, este : Misteriul Trinităteĭ. Acest misteriŭ, este tot odată și obiectul principalŭ al tuturor simbólelor cari în diferite timpurĭ, s'aŭ conceput, formulat și folosit în biserică, și care aŭ fost redigéte de către s-țiĭ părințĭ ca mărturisirĭ speciale ale credințeĭ. Ast-fel acest adevĕr devine caracter spe-

cific şi notă distinctă a creştinismuluĭ nu numaĭ faţă de tóte formele religiunilor naturale, dar chiar şi faţă cu monoteismul judaic. Sf. Grigoriu din Nyssis dice: ὁ χριστιανὸς τῇ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα πίστει χαρακτερίζεται (de Sp. S. VIII. 11).

In espunerea Misteriuluĭ S. Treimi sunt a se deosebi maĭ ântêiŭ două momente; credinţa în S. Trinitate are de obiect: unitatea fiinţiĭ şi caracterele personalĭ. După substanţa sa, D-deŭ este unul; în S. Treime sunt treĭ persóne, care sunt consubstanţialĭ. Pentru denotarea acestuĭ raport, vécul al IV, al literatureĭ bisericescĭ a statorit termeni: pentru unitatea estimeĭ substanţialĭ; οὐσία, iar pentru caracterele personalĭ: πρόσωπον (ὑπόστασις). Şi acésta s'a făcut cu deosebire în urma uneĭ diferinţe de terminĭ pentru acele noţiunĭ, care diferinţe s'aŭ complanat în Sinodul din Alecsandria de la 362 sub preşidenţia mareluĭ Atanasie. Faţă de acest raport S. Vasilie scrie: »In S. Trinitate este a se distinge ce este comun de ce este individual. Ce este comun se raportă la substanţa esenţială. iar ipostasea ecsprimă individualitatea fie-căreĭ persóne“ (epist. catre Tral.). In epist, 236. 6, dicé: οὐσία τε καὶ ὑπόστασις ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν, ἣν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ καθ'ἕκαστον. Iar Sântul Grigorie Nazianzénul dice: οὐσὶα arată esenţa D-deireĭ (τὴν φύσιν τῆς θεότητος, iar ὑπόστασις ecsprimă calităţile individualĭ ale persónelor (τὰς τῶν τρίων Νιότητας.) (Conf. Macarie Dogm. T. I. 199).

Din ideia despre Trinitate resultă alte două adevĕrurĭ fundamentale ale credinţeĭ. Anume maĭ ântêiŭ consubstanţialitatea persónelor a Tatăluĭ, a Fiuluĭ şi Sântuluĭ Duch. A doua: individualitatea personală a Tatăluĭ, Fiuluĭ şi S-luĭ Duch. Tatăl Fiul şi Duchul, fiind treĭ persóne în Divinitate, aŭ şi individualitate care le distinge unele de altele. Pentru denotarea acestuĭ raport servesc terminiĭ πρόσωπον. Πρόσωπον nu esprimă într'atât estimea, substanţa, esistenţa de sine, decât înfăţişarea acelia ca esistentă de sine, pe când ὑπόστασις esprimă estimea concretă, individuală şi substanţiale a notelor generice cuprinse în οὐσία concrescute cu conţinutul noţiuneĭ πρόσωπον, ca un individ avênd consciinţa personală. —

(Conf. I. Damasc. de fide ort. Atan. de dect. 14; cont. Ar. 1. 54).

Aceste particularitățĭ ale persónelor care constituescŭ esenția divinitățeĭ, biserica tot-d'auna le-a numit atribute personale: ὑποστάσεων γνωρίθι καὶ ἰδιότητες. Grig. Nys. ad Eun. II. — Aceste atribute personale părințiĭ bisericeĭ le esprimă prin terminiĭ: Tatăl este nenăscut, ἀγεννεσία, *innativitas* dar nasce pre Fiul și lasă ca să purcédă Duchul; Fiiul se nasce din Tatăl γέννησις, ĭar Duchul purcede din Tatăl ἐκπόρευσις, προβάτη. In raport cu cele-l-alte persóne, Tatăl este: principiul ἀρχὴ, causa αἰτία; special față de fiul: Tată, părinte, iar față de Duchul causa purcedereĭ. — Conf. I. Dam. (ἔκθεσις). I. 13. — In ce consistă maĭ de aprópe aceste atribute personale, nascerea și purcederea, este un ce și un adevĕr care nu se póte cuprinde și prin urmare nu se póte nicĭ esprima. Acésta a recunoscut'o toțĭ S-țiĭ Părințĭ. Augustin dice: Quid inter nasci et procedere intersit, explicare quis potest? Hæc scio; distinguere autem inter illam generationem et hanc processionem, non valeo, non sufficio. (Cont. Max. III. 14.) Și S. Ión Damascen dice: τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ αὐτὸ μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ'οὐ γεννητῶς ἀλλ'ἐκπορευτῶς καὶ ὅτι μὲν ἐστὶ διαφορὰ γεννήσεως καὶ ἐκπορεύσεως μεμαθήκαμεν τίς δε ὁ τρόπος τῆς διαφορᾶς οὐδαμῶς (de fide ort. I. 8; Conf. Athan. c. Ar. III, Nazianz orat. 35.)

Acésta a fost credința bisericeĭ de la început, căcĭ ast-fel ĭ-a fost descoperit adevĕrul. Și așa misteriul Trinitățeĭ numaĭ ca adevĕr revelat, ajunse în consciința bisericeĭ,-ceea ce acésta a și mărturisit prin formula Botezuluĭ. Indată însĕ acesteĭ credințe în Trinitatea revelată, s'a adaus și credința că, și simțimêntul, cum că acéstă deosebire dintre Tatăl Fiul și Duchul sânt, pre care am primit'o în revelațiune, presupune óre-care raport intern între dênșiĭ. A trecut însĕ maĭ bine de treĭ vécurĭ până când acest simțimênt a putut câștiga óre-care grad de chiaritate în consciința bisericeĭ. Căcĭ *părințiĭ* numițĭ *apostolicĭ*, aŭ fost cu deosebire cuprinșĭ cu lucrul întroducereĭ evangeliuluĭ în viața poporuluĭ, și așa nu s'aŭ putut ridica la reflecsiune și speculațiune asupra Dog-

meĭ. — *Apologeţiĭ*, ce e drept în apărările lor contra păgânilor, aŭ făcut deducţiunĭ de la treimea revelată la raportul intern, dar acestea s'aŭ restrâns numaĭ la Tatăl şi Fiul. Insĕ după ce Teodot şi Artemon, deosebirea între Tatăl şi Fiul într'atât o a potenţiat, încât s'aŭ perdut unitatea şi egalitatea, iar Praxeas şi Noet, aŭ accentuat patripasinismul, — Tertulian, Novaţian şi Hypolit, aŭ accentuat, susţinut şi învĕţat Trinitatea subiectelor. — Singur Origen, prin întonarea eternităţiĭ Fiuluĭ şi a Spirituluĭ, a făcut cea dintêiŭ încercare de a desface estimea trinitarică a D-ḑeireĭ de procesul cosmic, căcĭ de şi el susţine în câte-va locurĭ eternitatea lumeĭ, dar acéstă eternitate este cu totul deosebită de eternitatea persónelor D-ḑeescĭ. Nu a putut cu tóte acestea nicĭ el pătrunde acest misteriŭ fără ca să nu dea ansă la concepţiunĭ subordinaţiane şi modaliste. De aceste din urmă a usat Sabeliŭ, contra căruĭ s'aŭ ridicat Dionisiŭ din Alecsandria.

In Ariu în urmă s'aŭ concentrat, ca într'un punct de culminaţiune tóte erorile de până aci. Ariu nu numaĭ a învĕluit estimea Fiuluĭ şi a Duchuluĭ S. în procesul cosmic, ba esenţia lor a pus'o pre un grad cu a creaturelor, lăsând între aceste persóne şi D-ḑeŭ Tatăl o apropiere gradual. — Pre lângă Ariu, ca cap al alteĭ partide în orient, este Eusebiŭ din Cesarea. In acesta, istoria Dogmeĭ a ajuns la resultatul: Tatăl este întréga substanţă şi estime a fiinţeĭ D-ḑeescĭ, singur D-ḑeŭ consciu de sine. Din voinţa cea maĭ nainte de toţĭ timpiĭ s'aŭ obiectivat în Fiul, ca în o imagine perfectă a sea: ὁ πατὴρ προυπαρχεῖ τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ μὲν καθ'ἑαυτόν τέλειος καὶ πρῶτος ὡς πατὴρ καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ θυσιάσεως αἴτιος οὐδὲν εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἑαυτοῦ θεότητος παρaὐτοῦ λάμβανον. (Demonstr. evang. s. 147 er. Col.). In urmarea acestora la 325, biserica după ce în decursŭ de treĭ véurĭ a susţinut lupta pentru esistenţa contra atacurilor speculaţiuneĭ şi a armelor în sinodul ecumenic în Nicea, a dat espresiune credinţeĭ sale, în simbolul sĕŭ: πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν . . . . καὶ εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα . . κ. τ. λ.

Acest simbol nicĭ decât nu a avut menirea a determina

maĭ de aprópe dogma Trinitățeĭ, de tóte părțile, ci a servi numaĭ ca normă a credințeĭ. Partea negativă cu care sfârșasce acest simbol, anatemisând doctrina luĭ Ariu, arată că și partea positivă are hotărârea de a staveri, formula și sancționa aceea parte a dogmeĭ, care din partea Arianismuluĭ a fost reformată. — Drept că asupra Duchuluĭ Sânt simbolul nu conține decât o amintire. — Din incidentul acesta în decursul véculuĭ al IV disputa s'a derivat pre alt teren. Ce a susținut biserica față de Ariu cu raport la a doua persónă în D-ḑeire, a trebuit să susțină contra pneumatomachilor representațĭ cu deosebire prin Macedoniu. — Sub domnirea luĭ Teodosiu la 381, biserica în sinodul al doilea ecumenic a completat simbolul credințeĭ, la conceput și formulat din noŭ, dându-ĭ o formă constantă pentru toțĭ veciĭ și nealterabilă. Articlul referitoriŭ la Duchul sânt sună: (πιστεύομεν) καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ, καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Aci este dar ecsprimată credința și consciința bisericeĭ cu raport la originea și atributul personal al Duchuluĭ sânt, care credință biserica ortodocsă o mărturisesce nealterată până în ḑiua de astăḑĭ.

Particula filioque.

Credința in unitatea substanțială a persónelor și în atributele personalĭ arĕtate maĭ sus, a mărturisit'o biserica luĭ Christos în timpul consolidăreĭ sale și al sistemisăreĭ doctritrineĭ în lupta cu eresiile antitrinitarĭ. Și la început nu a venit nimĕruĭ prin minte a altera acea doctrină espusă în simbolul Niceno-Constantinopolitan. Cu tóte acestea cam prin vécul VII, saŭ daca am pune maĭ mult pond pre testimoniile latinilor încă, deja din al cincilea, se ivesce la apus, cu deosebire în Spania, năsuința de a modifica doctrina bisericeĭ și a sinódelor, prin introducerea particuleĭ *filioque* în simbolul credințeĭ. Acéstă particulă avea de scop și are în ḑiua de astăḑĭ în biserica apusană a arăta cum că Duchul sânt nu purcede numaĭ de la Tatăl, ci și de la Fiul. Formal-

minte, s'a sancționat maĭ ântêiŭ particula *filioque* la sinodul din Toledo în 589 ; cum că ea vine înainte și între actele celor două sinóde Toledane de maĭ nainte, este a se considera numaĭ ca suposițiune, pentru ca innovarea să capete caracterul vechimeĭ.

Pre lângă tótă sancționarea formală, particula *filioque* numaĭ icĭ colea a fost primită și în simbol nicĭ decât nu a fost întrodusă de óre-ce ca o inovare a uneĭ bisericĭ particulare, trebuia să-șĭ priiméscă sancțiunea de la biserica universala, de la sinodul ecumenic, — ceea ce însă nicĭ când s'a întêmplat. — La un sinod provincial în Friaul la anul 796 încă a fost primită după ce a justificat'o Paulin din Aquilea trăgênd din aderata premisă că precum sinodul ecumenic din Constantinopol la 381 a fost în drept a amplifica simbolul din Nicea : falșa conclusiune că : tot așa este în drept orĭcare alt sinod sa facă în simbolul Constantinopolitan orĭ și ce adaus. Vedĭ Mansi XIII. 836 (și Hefele Concil. Gesch. III § 404.)

In vécul al 9 acéstă învĕțătură veni din noŭ la discuțiune. Ansă la acésta a dat o neînțelegere între călugăriĭ latinĭ, galicĭ și grecĭ, care se aflaŭ la Ierusalim, cu privire la unele puncte doctrinarĭ, între care și purcederea Duchuluĭ Sânt. Calugăriĭ latinĭ se provocaŭ la pracsa bisericeĭ galice. Afacerea a venit înaintea patriarchuluĭ din Roma Leo III, care să fi cerut informațiune de la Carol Marele. Acest împĕrat, care ca și Iustinian, avea mare plăcere a se amesteca în afacerĭ doctrinarĭ bisericescĭ, a conchemat în 809 la Achen (Aquisgran) un sinod, între a căruĭ obiecte de desbatere aŭ fost cu deosebire acésta. Aci s'a confirmat particula *filioque*; pentru aprobarea actuluĭ s'a trămis o deputațiune la eppul Romeĭ Leo. Acesta ce e drept, a aflat de corectă învĕțătura lor dar nu de oportună întroducerea luĭ *filioque* în simbol (1), de óre-ce o ast-fel de inovare ar sta în oposiție directă cu doctrina bisericeĭ formulată în sinodul din Nicea și Constantinopol. Maĭ mult, a lăsat a se grava întreg simbolul Niceno-Constantinopolitan pre două table de argint, dar fără *filioque*,

(1). Asemenea idee se susține numaĭ de scriitorĭ apusenĭ.

Redacțiunea.

şi le-a pus în biserica luĭ Petru în Roma, cu cuvintele „Hæc Leo posui amore et cautela fidei“ (Anast. bibl. vita Leonis, Hefele op. c. III. § 411.) Aşa din causa acesteĭ neaprobărĭ, cu carea tot-odată s'a dat sfatul teologilor galicanĭ a numaĭ cânta acel adaus, fie din alte considerărĭ, particula *filioque*, nu se află introdusă în simbol până prin vécul al XI. Acésta o mărturisesce unul din ceĭ maĭ marĭ apărătorĭ aĭ dogmeĭ catolice, şi unul din ceĭ maĭ marĭ vrăjmaşĭ aĭ bisericeĭ ortodocse, Hergenröther, care în o scriere voluminósă de treĭ tomurĭ marĭ: Phoţius şi biserica orientală, a făcut studiĭ sistematice şi cu intenţiune asupra tuturor păturelor ortodocsieĭ (vedĭ Tubing. Quartalschr. 1859.)

In decursul véculuĭ al IX acéstă învĕţătură a maĭ venit la desbatere pre timpul luĭ Photiu, la sinodul din 879, care mult timp a fost considerat de al optulea ecumenic: (şi întru adevĕr nu este nimic ce ĭar subtrage acest caracter, de óre-ce el corespunde tuturor condiţiunilor, carĭ pot pre un sinod să'l califice de ecumenic. (A se vedea compen. Şaguna Drept. Can. § 336). In acest sinod, unde aŭ fost representată chiar biserica apusénă prin legatul patriarchuluĭ Ión VIII, s'aŭ compus pentru un moment diferinţa între orient şi apus, şi cu privire la acéstă învĕţătură. Insĕ nu a ţinut mult pacea, de óre-ce Roma, vênând scopurĭ de supremaţie administrativă, din causa denegăreĭ jurisdicţiuneĭ asupra Bulgarieĭ, aŭ reces de la acéstă înpăciuire, denegând chiar caracterul sinoduluĭ şi negând chiar valórea subscriereĭ actelor, prin ce evident 'şi a trădat intenţiunile de supremaţie.

Pentru justificarea doctrineĭ despre *filioque* se aduc din partea apusuluĭ douĕ raţiunĭ cu deosebire. Cea de ântêiŭ se reduce tocmaĭ la sinodul ecumenic din Efes. Acest sinod din causa doctrini lor eretice a luĭ Macedoniŭ şi Nestoriŭ, a oprit evident şi espres de a se maĭ formula alt simbol de cât celŭ confirmat de S. Părinţĭ din Nicea şi Constantinopol. Actele acestuĭ sinod aŭ fost confirmate de cele următóre. La acésta respund teologiĭ speculativĭ apusenĭ, că acea prohibiţiune se reduce numaĭ la conceperea, iar nu şi la esplicarea simboluluĭ. Particula *filioque* este esplicativă, prin urmare

are loc, ba este chiar cerută de adevĕrul doctrineĭ despre spiritul sânt, fiind-că implicite a fost concesă şi mărturisită chiar de simbol. Ce valóre are acest resonamênt vom vedea maĭ jos.

A doua raţiune este: adaosul *filioque* a fost confirmat de sinóde ecumenice, ba chiar de douĕ sinóde ţinute de latinĭ şi grecĭ, la Lyon în 1274 şi la Florenţa în 1437. (Vedĭ. Perrone protectiones. teol. vol. II. 445, ed. 1838). Inainte de a ne arăta doctrina relativă la Duchul sânt a simbólelor şi sinódelor, fie amintit cu anticipaţiune că sinódele ecumenice, ba preste tot sinódele celor de ânteiŭ 10 vécurĭ pre cât timp biserica a fost nedespărţită, nu a confirmat acest adaos iar sinódele din Lyon şi Florenţa, nu aŭ caracter ecumenic, decât numaĭ particular şi aŭ valóre numaĭ pentru apus, prin urmare nu se pot aduce pentru dovedirea uneĭ doctrine comune, de óre-ce precum este terenul disputeĭ aşa trebue să fie şi dovedile ce se aduc de o parte şi alta.

Dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt.

1. După S. Scriptură.

Când este vorba de purcederea Duchuluĭ sânt, este a să face deosebire între douĕ momente în sf. Treime, care momente trebue bine distinse în actul concepţiunilor nóstre despre dênsa. Ea se face deosebire între Treimea imanentă şi Treimea revelată. Misteriul Trinităţeĭ, numaĭ ca revelat a ajuns la consciinţa bisericeĭ primitive. Aceste credinţe, s'a asociat simţimêntul cum că acéstă Treime revelată presupune un raport imanent al persónelor. Ca să pótă acest simţimênt a se ridica în consciinţa bisericeĭ, şi ca să pótă ajunge a fi espres prin terminĭ otărîţĭ, a trebuit să tréca treĭ vécurĭ. Până la sinodul Niceno-Constantinopolitan, pre lângă susţinerea formulelor de botez şi mărturisirea credinţeĭ, biserica aŭ avut în vedere dubla problemă: a) ca să facă treimea imanentă independentă de Treimea revelată. b). Ambele momente care se află combinate în treĭ-unul D-ḑeŭ, ast-fel să fie concepute, în cât în Trinitate să nu se pérḑă unitatea şi în unitate Trinitatea.

Atributul personal al Duchuluï sânt, este purcederea dela Tatăl. Acest atribut are loc în treimea immanentă; şi între purcederea eternă în treimea immanentă şi între purcederea revelată timporală, este a se face chiar deosebire. Dacă acéstă deosebire s'ar fi avut tot-dé-una în vedere, dogma acésta nu ar fi venit ca se fie considerată ca causa de cértă şi desbinare. Purcederea timporală saŭ revelată, saŭ trămiterea Duchuluï sânt în lume, nu se póte reduce la ipostasea saŭ esistenta personală a Duchuluï, ci este un ce accesoriŭ, este act al misiuneï, a lucrăreï Duchuluï sânt, şi la acéstă trămitere contribue şi Fiul, de óre-ce Duchul avea se îndeplinéscă lucrarea Fiuluï; la mijlocirea Fiuluï Tatăl a trămis pe Duchul. Acésta o recunosce şi biserica răsărituluï, chiar în maï multe cântărî ale sale. Limbagiul teologic esprimă acest adevĕr în formula: ἐν τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ. Acest adevĕr, acéstă dogmă în tipul acesta formulată după cum a învĕţat biserica primitivă, a primit-o şi congresul catolicilor numiţî vechî, la Bon în 1876, ajungênd în punctul acesta la înţelegere şi unire cu ortodocşiî presenţî acolo din diferite ţinuturî ale ortodoxiî.

1. Cu privire la purcederea sântuluï Duch prima întrebare este: Află-se în S. Scriptură un pasagiŭ chiar, care să arate de a dreptul şi evident că Duchul sânt purcede nu maï de la Tatăl? Respunsul este afirmativ. Se află şi acel pasagiŭ cuprinde însaşî cuvintele Mântuitoruluï. El sună, la Ioan XV. 26: Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

Cum că cuvintele Mântuitoruluï arĕtate aci nicï de cât nu denotă misiunea timporală saŭ purcederea revelată a Duchuluï sânt, ci purcederea eternă în trinitatea imanentă, atributul personal, ne încredinţăm, maï ântêiŭ din legătura discursuluï luï Iisus, din care acest pasagiŭ face parte (conf. Ioan XIV. 16), deóre-ce aci este vorba despre consolatoriul pre care ḑice ca'l va trămite lor de la Tatăl. Ne maï încredinţăm încă din disposiţiunea discursuluï acestuia, a căruï espunere şi dovedire nu taie în problema lucrăreï de faţă,

avênd acesta a arăta numaĭ faptica stare a dogmeĭ ~~istorice~~, şi încă pentru un alt sfirşit. Intru ajutoriŭ maĭ vin şi locurile paralele : Conf. Mat. X. 20; Mar. XIII. 11; Luca XII. 12 Ioan XIV. 16, 26; XVI, 7; Math. XXVIII. 19.

Acest adevĕr 'l confirmă maĭ departe vocea unanimă a anticităţeĭ creştine, care în acest pasagiŭ tot-dé-una a credut, învĕţat şi mărturisit purcederea din etern, imanentă a Duchuluĭ sânt. Va fi de ajuns a aduce aci înainte unele locurĭ. Atanasiŭ ad. Serap, διὰ τοῦτο πιστεύε καὶ εἰς τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπειδὴ καὶ μία τῆς τριάδος ἡ θεότις ἐξ ἑνὸς τοῦ πατρὸς γιγνωσκομένη. — Vasilie cel Mare hom. in ps. 32; contra Sabeliŭ dice . . . Fiul este de la Tatăl prin nascere, Duchul purcede . . . *Grigoriŭ* teol. Or. 29; Ioan Chrisost, in esplicarea locurilor respective.

Augustin : de fide 19 : Non genitum spiritum sanctum tanquam filium; neque *de filiŏ* tanquam nepotem summi patris; ne tamen id quod est, nulli debere, sed Patri.

Ioan Damasc. de ort. fide I. VIII. Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς λέγομεν, καὶ πνεῦμα πατρὸς ὀνομάζομεν, ἐκ τοῦ ὑιοῦ δὲ πνεῦμα οὐ λέγομεν; πνεῦμα δὲ ὑιοῦ ὀνομάζομεν; iar în cap. 12 dice: μόνος γαράίτως ὁ πατήρ. Preste tóte însă decretul sinoduluĭ ecum. al II la 381, relativ la spiritul sânt.

O mulţime de locurĭ, ba am putea dice maĭ tóte locurile relative la acéstă dogmă, atât autentice cât şi corupte se află în scrierile : Adam Ioarmikew de procesionepir. Regiomonti 1774 şi Teophan Procopovici : Historia controv. de process. Spir. sancti.

2. Dar a doua întrebarĕ este : Afla-să în Scriptură vre un loc care ni ar arăta că Duchul sânt purcede şi dela Fiul? Respunsul este : nicĭ unul. Ci ceea ce face pre aparatoriĭ doctrineĭ despre *filioque* a o susţine, sunt numaĭ resonaminte speculative deduse din unele locurĭ fals înţelese şi maĭ fals esplicate ale sânteĭ scripturĭ.

Maĭ ântêiŭ se susţine că cuvintele : *care de la Tatăl purcede* nu eschid nicĭ de cât idea că Duchul sânt purcede şi de a Fiul, deóre-ce Fiul fiind de o fiinţă cu Tatăl posede tot ce are tatal. (Perone praelect. tract. de trinit. V. I. Vol. II·

429 : cum procedere a patre testatur in censu inclusivo filii).— Faţa de acest resonament, voiŭ aduce înainte numaï cuvintele luï Grig. Nyss. ad. græcos : ἐν γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ πρώσοπον τοῦ πατρὸς, ἐξ οὗ ὁ υἱὸς γέννεται καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται. Ba din causă că şi Duchul sânt este de aceeaşĭ fiinţă consubstanţială cu Tatăl pre bassa acestuĭ resonament ar trebui se urmeze că Fiul se nasce şi de la Duchul.

Un alt resonament este adus de papiştĭ în următórele : Duchul este al treilea în ordinea persónelor ; dar el este al doilea în ordinea procesiuneĭ ; deci este imposibil ca Duchul să nască pre Fiul care este maĭ nainte de cât dênsul : qui in ordine vel procesione anterior est ipso. (Perron l. c. 432.)

Faţă de acest resonament, iată ce ḑice Macariu în Dogmatica sea în o notă la I. pag. 331 : Pitoyable défense qui ne fait qu'éluder l'objection. Quelle est la question? C'est que, si le Fils, qui n'est qu'un par essence avec le Père, concourt avec Lui à la procession du Saint-Esprit, pareillement l'Esprit, qui n'est qu'un par essence avec le Père, concourt avec Lui à la génération du Fils. Et comment la résout-on? Laissant de côté l'unité d'essence des personnes divines, on se rejette directement sur leur diversité comme personnes.... Et ici même on admet une idée fause : de ce que le Fils est le second, dans l'ordre des personnes de la sainte Trinité, et le Saint-Esprit le troisiéme, s'ensuit-il que le Fils et le Saint-Esprit ne soient pas coéternels ; que le fils soit engendré par le Père avant que le Saint-Esprit en procede, et que par la même l'Esprit ne puisse pas participer avec le Père à la génération du Fils? Non; le Fils et l'Esprit sont coéternels avec le Père ; le Fils est engendré par le Père et l'Esprit procède du Père, et celà de toute éternité, simultanément, et non point l'un avant l'autre. Par conséquent, si le Fils peut participer avec le Père à la procession du Saint-Esprit, l'Esprit peut tout aussi bien participer avec lui à la génération du Fils.

Cu tóte că în Sf. Scriptură nu se afla locurĭ carĭ ar dovedi în mod evident cum că Mântuitoriul ar fi învĕţat purcederea Duchuluĭ şi de la Fiul, teologiĭ speculativĭ apusenĭ,

voiesc a deduce aceea din unele cuvinte, carĭ evident arată singur şi numaĭ misiunea timporală. Aşa din cuvintele, *„pre care 'l voiŭ trămite,“* fac resonamêntul: Dacă Duchul este trămis de Fiul, va şi purcede de la El, căcĭ altmintrelea Fiul nu ar putea ca să'l trămită (Perr. l. c. 422). Contra uneĭ atarĭ esplicărĭ a loculuĭ citat, este întréga esegesă patristică. Aceea arată că trămiterea nu involve conceptul purcedereĭ, noţiunile nu sunt identice. Esplicările patristice se pot vedea la Zoernicov op. c. 505—513. Fără a recurge la scriitorĭ orientalĭ, va fi de ajuns, a cita între latinĭ pe Ambrosiu de simb. 10. Fiul a ḑis: care purcede de la Tatăl; şi acésta propter originem; El a ḑis: pre care eŭ 'l voiŭ trămite şi acésta din respectul comuniuneĭ şi a unităţeĭ esenţeĭ. Conf. Ieron. Com. in Ión. XVI. 57 Augustin: Contra Max Arian. II. 20: Nec quia illi (Pater et Filius dant, ipse datur (Sp. S.) ideo minor est illis. Ita enim datur sicut donum Dei, ut etiam se ipsum dat, sicut Deus. Non enim dici potest non esse suæ potestatis de quo dictum est: „Spiritus ubi vult spirat?

Maĭ aduc încă spre dovedirea inovăreĭ lor cuvintele de la Ión XVI, 12—15: Am încă multe de a vĕ spune... unde se acaţă de vorbele „din al meŭ va lua“, dându-le o esplicaţiune sinistră. Faţă cu acésta va fi de ajuns a îndruma la esplicările obiective a luĭ I. Chrysostom (Com. în Iónhom 77—78 Eusebiu de scol. eccles. III. 5. Cyril al Alecsand. de trin. VI. Apoĭ: dintre ceĭ noĭ şi străinĭ: Lucke com. in Ión Bon. 1820, iar dintre ortodocşĭ speciale Macariu Dogm. T. I. 337 Sequ.

O puternică dovadă, despre îndreptăţirea la falsificarea doctrineĭ genuine a Mântuitoruluĭ, cred teologiĭ speculativĭ aĭ apusuluĭ a afla în cuvintele luĭ Iisus la Ión XX. 22: Luaţĭ Duch sânt, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. De şi espicarea acestuĭ loc, la S. Părinţĭ se află în diferite modurĭ, dar nicĭ unul din dênşiĭ nu a vĕḑut în acest loc purcederea eternă a Duchuluĭ sânt de la Fiul. Conf. Chrysosthom. Hom. in Ión 85—86. Cyril al Hierus. Catech. 14 şi 17. Teofilact Com. în Ión 3 şi 20.

2. *După Simbóle.*

Un simbol al credinţeĭ fiind acea regulă, care să normeze

dar tot odată să caracteriseze, să facă învederată credința fie-căruia care'l mărturisesce, trebue sa conțină tot ce trebue un creștin să crédă. Acéstă regulă, fiind concepțiunea bisericeĭ sub inspirarea D-ḑeésca nu sufere alterare nicĭ modificare. Deosebim simbóle particulare, publice și de ale indivizilor. Cele de ântêiŭ sunt acele care aŭ fost în uz la unele bisericĭ particulare, și carĭ aŭ avut loc numaĭ până la sinodul Niceno-Constantinopolitan. De aceste sunt de esemplu al bisericei din Aquilea, Antiochia etc; private saŭ individualĭ le vom numi pre acele care ne înfațișéḑă credința particulară a unuĭ individ public, pre care la conceput, publicat și ordinat a se ținea de întrega biserica. Atare avem numaĭ unul, pre cel Niceno-Constantinopolitan. Cu privire la purcederea Duchuluĭ sânt tóte simbólele învață că purcede de la Tatăl. In simbolul Bisericeĭ din Neocesaria ascris luĭ Grigorie Taumaturgul se află: (πιστεύομεν) καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον διὰ ὑιοῦ πέψινος διλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις, unde espresiunea ἐκ Θεοῦ, semnifică pre D-ḑeŭ Tatăl cu atât maĭ vêrtos căcĭ îndată după aceea se ḑice: și descoperit ómenilor prin Fiul.

Epifaniu, amintesce că până la 373 era folosit în biserică un simbol în care se afla: καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κύριον καὶ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ ὑιῷ συμπροσκυνούμενον (Epiph. Ancorat. CXX.) Acelașĭ sânt părinte în locul citat afirmă că de la acel timp a început a fi în us un alt simbol, și acesta din causa eresieĭ luĭ Apolinariŭ. In acela încă se afla: ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύομενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑιοῦ λαμβανόμενον.

In fine cu tótă evidența și în modul cel maĭ solemn mărturisesce credința ortodoxă articolul al 8-lea al credințeĭ din simbolul folosit până astăḑĭ în biserică, numit Niceno-Constantinopolitan, conceput în două sinóde ecumenice, a căror caracter, Roma pre lângă tótă aroganța de supremație, nu a avut curagiul a'l disputa. Este adevĕrat, că astăḑĭ biserica numită apusénă șĭ pre nedrept catolică, nu folosesce acéstă formulă de simbol, ci o alta maĭ scurtă, numită de dênșiĭ apostolică. Când și prin cine s'a întrodus acéstă formulă în biserica apusénă nu se póte sci, de óre ce este afară de tótă

îndoiala cum că la început nu a fost, ba chiar prin vécul al 9-lea încă nu, ceea ce dovedesce dispoziţiunea luată de Leo III eppul Romeĭ faţă de pretenţiunile sinoduluĭ din Aquisgran.

Un singur simbol ar fi care se aibă adausul *filioque,* aşa numit Atanasian. Acésta însă este o iscodire cu mult maĭ târḑie de cât Atanasiŭ. Şi precum el nu este autentic, aşa póte chiar şi particula *filioque* este o interpolare maĭ târḑie de cari a face, şi-aŭ permis maĭ adese teologiĭ apusenĭ ca cel puţin pre calea acésta să-şĭ, pótă dovedĭ pretenţiunile speculative. Cum că Atanasianul este numaĭ o suposiţiune recunosc chiar teologi apusenĭ de renume. Conf. Ceillier histoire des auteurs sac. IV. 185; Schevane Dgesch. II. §. 20; Hefele cong. §. 127. (II).

3. *După Sinóde.*

Sinod, în genere, numim : Intrunirea archierilor bisericeĭ creştinescĭ, spre a se sfătui şi decide în afacerĭ şi cause bisericescĭ. După estensiunea lor sinódele aŭ caracter : ecumenic şi particular, omiţênd alte numirĭ carĭ se pot da şi s'aŭ dat.

După obiectul lor sinódele în istorie ocur ca sinóde dogmatice, în cause administrative şi de disciplină. Cam decomun însă sinódele aŭ avut tot-dé-una un substract doctrinar, şi acésta este o condiţiune esenţială în caracterul unuĭ sinod. Substractul doctrinar al sinoduluĭ I şi II ecumenic aŭ fost certele trinitarĭ; la al III, IV şi VI certele cristologice etc. Din causa acésta tóte sinódele fie ecumenice fie particulare, 'şi aŭ considerat ca principala problemă a lor de a'şĭ face maĭ ântêiŭ mărturisirea credinţiĭ. Acésta aŭ făcut orĭ staverind o formulă nouă cu valóre universală, orĭ aprobând formulele deja esistente ale sinódelor de maĭ nainte.

Cu privire la dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt, tóte sinódele ecumenice fără escepţiune, şi după dênsele cele particulare, învaţă în sinódele lor că Duchul sânt purcede de la Tatăl.

a). A înşira aci decretele dogmatice ale fie-căruï sinod, ar însemna a scri istoria acelora. Va fi deajuns numaï a aminti şi a provoca la ele. De almintrelea se pot vedea acele decrete în Harduin : Conuliorun colectio; Paris 1715 seq; Mansi : nova colect sio, Florenţa 1759 seq. 31 folio; apoï în patrologiele de la Du Pin şi Remi Cellier. Conf. Hefele Conc. g. I. 79. seq.

Aşa după ce simboluluï din Nicea, prin desbaterile celuï din Constantinopol de la 381, i s'a dat o formă constantă şi destul de amplă pentru a servi ca normă pentru tóte timpurile, sinódele următóre, numaï aŭ aprobat acest simbol, făcêndu-şi'l de al lor. Prin acésta simbolul devine universal, şi regulă a credinţiï; sinódele sub anatemă, opresce de a se concepe altul, de a se adauge ceva la cel esistent s'aŭ de a-i se substrage. In acest înţeles sunt a se vedea decretele sinódelor ecumence d. e. III. 7. (care de almintrelea în ediţiunile latine afară de Harduin Mansi lipsesce). IV. 28 şi altele ale acestuï sinod, anume spec can. I. Sinodul ec. V. îndată la deschiderea luï face mărturisirea de a ţine nealterate tóte decretele sinódelor de maï nainte. VI în Can. 1 : Hotărîm cu D-ḑeescul dar cum că credinţa aceea este de a fi neînnoită şi nestrămutată, care aŭ ţinut-o atât apostolii cât şi ceï 318 adunaţï la Nicea . . . asişderea întărim credinţa celor 150 adunaţï contra luï Macedoniŭ; dar şi învĕţăturele celor adunaţï în Ephes, şi a celor 530 din cetatea Calcedon . . . etc. (conf. Şaguna Enchiridion p. 89 seq).

Nu almintrelea a lucrat Sinod. al VII (Conf. Şaguna op. c. pag. 188 : Hefele op. c. Ión I—III în §- –fiï respectivï.

b). Nu almintrelea aŭ lucrat sinódele particulare. Va fi de ajuns a aminti aci numaï douĕ care, însă ambele cad pre teritoriul apusuluï. Un sinod local din Roma pre timpul patriarchúluï roman Damas, în veacul al patrulea, ḑice în mărturisirea credinţiï sale : Dacă cine-va nu ar profesa, că Duchul sânt, *care purcede de la Tatăl,* este întru adevĕrŭ, ca şi Fiul, din esenţă divină şi din D-ḑeŭ, se fie anatema. (Conf Teodoret H. E. V. 2). In veacul al cincelea s'a ţinut în Africa un sinod fórte numeros, care a presentat luï Huneric,

regele Vanda ilor, care era arian după credinţă, o formulă de credinţă în care se afla scris : Credem că Tatăl, care este nenăscut şi Fiul care s'a născut, şi Duchul sânt, *care purcede de la Tatăl*, sunt de una şi aceeaşĭ substanţă.

Faţă cu acestea teologiĭ speculativĭ aĭ apusuluĭ se provócă la sinodul ecumenic din Ephes, la cel particular din Toledo şi la cel din Achen. Avênd teren comun în cercul celuĭ de ântêiŭ 'l vom considera, pre cele două le voiŭ trece cu tăcerea. Sinodul din Ephes, din incidentul doctrineĭ luĭ Nestoriŭ şi a unuĭ simbol presentat de sectatoriĭ sĕĭ, aŭ hotărît în canonul a 7. ca „nimenuĭ se nu fie iertat a aduce orĭ a scrie orĭ a compune altă credinţă afară de cea hotărîtă de sânţiĭ părinţĭ adunaţĭ în sântul Duch în Nicea "(Şaguna enchir. pag. 64). Două obiecţiunĭ aduc teologiĭ papiştĭ faţă de acest canon, ântêiŭ ca aci este vorba numaĭ de simbolul din Nicea iar adoua simbolul opresce numaĭ conceperea din noŭ a unuĭ simbol, dar nu esplicarea luĭ; particula *filioque* fiind esplicativă este ertată de acest sinod. Acest resonament însă este sofistic, ântêiŭ pentru mutarea elenchuluĭ; de óre-ce de şi aci este amintită numaĭ Nicea, însă S. Părinţi tot-d'a-una aŭ considerat ca identic simboluĭ conceput în Nicea şi finit în Constantinopol, drept este că basa i s'a pus în Nicea partea cea maĭ mare s'a formulat acolo, aşa chiar când ar purta numaĭ numele „de Nicen", nu s'ar detrage nimic din demnitatea sinoduluĭ din Constantinopol. Decĭ a folosi acéstă împrejurare ca armă pentru dovedirea uneĭ tese false în basele sale, este a folosi arme sofistice.

Cât pentru esplicarea acestuĭ canon óre-cine ar fi maĭ competent de cât preşedintele sinoduluĭ, patriarchul Çyriĭ din Alecsandria! Acesta în o epistolă adresată către Ioan patriarchul Antiochieĭ ḑice. Nu permitem nimĕruĭ, orĭ cine ar fi, şi sub nicĭ un pretest, ca să altereze credinţa, s'aŭ simbolul redactat maĭ nainte de S. Părinţĭ în Nicea, provocându-ne la cuventele : Se nu trecĭ marginele celor vechĭ puse de părinţi tĕĭ. Acéstă epistolă a fost cetită şi aprobată în sinodul al IV. Să maĭ auḑim faţă de acest punct şi pre Iustinian împĕratul: In decretul sĕŭ contra celor treĭ capitule

ḑice : S. Părinţĭ adunaţĭ în Ephes contra luĭ Nestoriŭ şi ceĭ din Calcedon contra luĭ Eutichiŭ, aŭ pronunţat anatema contra acelor care propun altă credinţă saŭ simbol, de cât simbolul celor 318 S. Părinţĭ din Nĭcea şi esplicat prin ceĭ 150 din Constantinopol. Sofismă este din partea teologilor apusenĭ şi înprejurarea că de o parte în ediţiunile lor dc canóne nu primesc canonul 7 şi 8 din Ephes, care de alta totuşĭ se provócă la dênsul. Aşa dacă aceste 2 canóne sunt apocrife saŭ false, şi servesc ca premise, va fi apocrifă şi falsă şi conclusiunea trasă din aceste premise.

Orĭ cum ar fi însă atâta este adevĕrat că sinodul din Ephes este ecumenic; ca atare represintă biserica ecumenică şi decretele sale aŭ valóre obligate pentru tóte timpurile. Şi aci va fi de interes a cita cuvintele luĭ Iustinian din Novela 131 c. 1 „hotărîrile dogmatice ale celor dintêiŭ patru sinóde le venerăm ca pre sânta scriptură iar canónele edite saŭ aprobate de dênsele, ca pre legĭ“.

4. *Sânţiĭ Părinţĭ.*

Numĕrul testimoniilor cum că Duchul sânt purcede dela Tatăl şi nu *filioque*, în literatura patristică este immens. Adam Zoernicov singur în opul seŭ citat maĭ sus, după ediţiunile cunoscute luĭ pre la 1770 seq. a adus înainte până la o mie de testimoniĭ de la circa 57 scriitorĭ orientalĭ din ceĭ dintêiŭ 9 seculĭ vre o 45 de la ceĭ apusenĭ din cele de ântêiŭ 8 vécurĭ. Noĭ le vom împărţi în următórele categoriĭ.

1. Testimoniĭ care testéză că în zeitate este numaĭ un princip, o causă: Tatăl, care nasce pre Fiul şi de la care purcede Duchul sânt.

a) In orient: Dionisie Ariopagitul: μόνη δὲ πηγὴ τῆς ὑπερουσίου Θεότητος, . . . ὅτη μὲν ἐστὶ πιγαία Θεότης ὁ πατήρ. (De div. nom. II. 5 şi 7). Origen: ex uno paternæ divinitatis fonte et filius intelligendus est et spiritus sanctus. (Com. in ep. ad. Rom. 5; de princ. I. 2.); Sf. Atanasiu : μία τῆς τριάδος ἡ Θεότης, ἐξ ἑνὸς τοῦ πατρὸς γινωσκομένη (ad. Ser. III. 16); Sf. Vasiliŭ : ἐστὶ μὲν ὁ πατὴρ, τέλειον ἔχων τὸ εἶναι καὶ ἀνένδεις, ῥίζα καὶ πηγὴ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος (Cont. sab. ar. et

Anom. 4 şi 7); Grigoriu Teologul: Sermo teol. s; discur. 25 paneg. de botez etc. Epifaniu Ancor. IV, 9; Cesariu: πατὴρ τοῦ μὲν ὑιοῦ γεννήτωρ, τοῦ δὲ πνεύματος προβολεὺς κατὰ φύσιν. (Dial. I; Teodoret: decret div. 3. Anastasiu Sinaita: de fide ort. I; Maxim Confes. de trinite dial. III; Ión Damascenu de fid. ort. I. b: . . . ἅμα δὲ καὶ τοῦ ὑιοῦ ἐκ τοῦ πατρός γέννησις, καὶ ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκ πόρευσις πάντα οὖν ὅθα-ἔχει ὁ ὑιὸς καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς ἔλει καὶ ἀυτὸ τὸ εἶναι.

b). In occident: Filastriu eppul din Brescia: Filius tamen et spiritus S. de patre sunt proprii (Hær. 51); Augustin: de patre accipit Sp. S. unde accipit Filius (Trac. C. în Ión;) Totius divinitatis, vel si melius dicitur deitatis principium Pater est (Irin. IV. 20). Contr. Max. II. 14.). Paulin de Nola (Epist. III.): In uno capites permanentes et ex uno Patris fonte manentes, sed filius nascendo, spiritus procedendo; Maxim de Turin suos. fid. Leon cel mare: Epist. XV. Et spiritus S. ei, de quo procedit, æqualis est; asemenea Prosper Aquitanul. Fulgeniu eppul de Ruspina în Africa (secl. VI.): Sed fillii et spiritus Sancti fatemur autorem, de quo habet... et spiritus S. æternæ processionis originem (Cont. Fab. VIII); Ialasius, monach în Africa (veac. VI): Principium unum scimus omnium, Patrem, et quidem Fillii et spiritus S. ut genitorem et tanquam fontem æternum (Hecatontade IV. 92.).

2. A doua categorie de testimonie o formézâ acel, care susţinênd purcederea Duchuluĭ Sânt de la Tatăl, esclud cu totul ideea că El ar purcede în mod egal şi de la Fiul.

a) In Orient: Sf. Vasiliu (Epist. 38 către fratele sĕŭ; Contr. Sabel. Ar. 6.); Grigor. Teologul: κοινὸν γὰρ πατρὶ μὲν καὶ ὑιῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, τὸ μὴ γεγονέναι καὶ ἡ θεότης, ὑιῷ δὲ καὶ ἁγίῳ πνεύματι τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ. (Orat. in Heron 32.) Grigoriu Teologul πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, τοῦ ὑιοῦ πλὴν τῆς αἰτίας (Orat. in Aegyt. advent:) Gregoriu Nissanul afară de locul citat maĭ sus, contra Eunom. I. dice: . . . τῇ πρὸς τὸν ὑιὸν κατὰ τὸ ἄκτιστον συναφεία καὶ ἐν τῷ τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως, ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ἔχειν; Epifaniu (Ancor. II. 7). Cyril.) al Alexandrieĭ şi Teodorit mărturisesc asemenea; Anasta-

siu Sinaitul de fide ortod. I.; Maxim Confesorul: καὶ μονῆς αἰδίου ζωῆς, ἤγουν πνεύματος ἁγίου πηγή (Capit. Teolog. 8) Ión Damascenu: ἐκ τοῦ ὑιοῦ δὲ τὸ πνεῦμα οὐ λέγομεν (de fide ort. t. I. 8.)

b). In Occident: Augustin: Cum ambo de Patre, ille nascitur, hic procedat, quæ duo in illius naturæ sublimitate discernere omnino dificile est; (cont. ar. 29). Restat ut intelligatur etiam Spiritus S. de Patre habere, sicut et filius... Cum vero et filius de Patre sit, et Siritus S. a Patre procedat, cur non ambo Filii dicantur, non ambo geniti (de Trin. II. 3. Cont. Epist. 170; Vigil, eppul. de Tapsis V. véc). Non ex nihilo, nec ex aliquo, sed de Patre filium genitum, spiritum S. procedere (disput. cum arr. I. 5). Asemenea Fulgenţiŭ. Rustic, cardinal în Roma în vécul al 6: quidem vero antiquorum et hoc proprietatibus adjecerunt quia sicut Spiritus cum patre filium sempiterne non genuit, sic nec procedit Spiritus a filio sicut a patre (Cont. Aceph). Cât pentru mine, continuă „mărturisesc, că întrebarea dacă Spiritul purcede în acea mĕsură de la Tatăl ca de la fiul, este de atare, pre care non perfecte habeo satisfactum. Mansuet, eppul din Milan (7 sec). Et cum nominamus Spiritum S. ab æterni Patris persona cum procedere monstramus (la Labeus. Ist. Conc. VI. 604). s. a.

3. Testemoniĭ, care aretând că Duchul purcede dela Tatăl, nu fac nicĭ o amintire de fiul:

a) In Orient. S. Vasiliŭ cel Mare contra Eunom: Precum cuvêntul creator a întărit ceriurile, ast-feliŭ Spiritul care este de la D-ḑeŭ, care purcede de la Tatăl, dă de la sine tótă tăria, ce este în dênsul. S. Grigoriŭ Teologul, ser. 39; S. I. Chrysostom. hom. in ps. 115: Ephrem sirulŭ, cuv. de confesiune; Epifanue: hær. 74: ἐκ τῆς αὐτῆς θεότητος ὁ ὑιὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ὑιὸς δὲ γέννητος ἐκ πατρὸς καὶ πνεῦμα προσελθὸν ἐκ πατρός. Cyrill al Alesandrieĭ: de trinit. 13

b). In Occident: Ambrosiŭ de Spir. S. I. 3; Hilariŭ de trin. VIII. 19; Augustin. contr. serm. Aria. 21 şi 29: Paschasiŭ diacon în Roma prin vécul V. de Sp. S. lib. I. IV. Rabanus Maurus: hom 105, şi in Eclesiasticum VI. 2: Pater

origo est Divinitatis, quando sicut de patre genitus est fillius, ita et Spiritus S. procedita patre.

4. Sunt în fine testimoniĭ şi încă fórte numerósе, care susţinênd că Duchul sânt purcede de la Tatăl, fac amintire şi de Fiul, însă Duchuluĭ în raport cu Fiul îi atribuesc alt atribut, şi deci ḑic cum că Duchul sânt este descoperit prin Fiul şi trămis prin dênsul, dar susţinênd tot-o-dată egalitatea esenţeĭ, probéză cu multă evidenţă credinţa genuină că Duchul purcede de la Tatăl sine filio.

Faţă de tóte aceste testimoniĭ, teologiĭ apusenĭ speculativĭ, maĭ cred a avea un singur espedient autoritatea mareluĭ Augustin; şi Perron şi recurge la acésta. Nu voiŭ trage la îndoială absolută cum că Augustin nu ar fi învĕţat purcederea Duchuluĭ sânt şi de la Fiul, deóre-ce la dênsul despre acésta se pot afla câte-va doveḑĭ, ceea ce susţin este că dênsul acéstă învĕţătură nu-o a numerat între cele descoperite nemijlocit, şi prin urmare nu ca fides esplicita, vel dogma esplicitum (veḑĭ Langen trinitar Lehrdif. 76). Dar şi aceea este adevĕrat că în întréga literatură patristică nu se află atâta alteraţiunĭ de text, atâtea interpolaţiunĭ şi atâtea locurĭ corupte câte se află în operile luĭ Augustin. Ca dovadă voiŭ aduce înainte numaĭ unul : cont. max. Ar. II. 14. n. 1. (Ca se cunóscem alterarea loculuĭ va fi de ajuns a'l ceti cu atenţiune. Augustin singur 'şĭ pune o întrebare şi caută a o resolva : „Quæris a me, si de substantia Patris est Fillius, de substantia Patris est etiam Spiritus sanctus, cur unus Filius sit et alius non sit Fillius. Ecce respondeo sive capias sive non capias. De Patre est Filius, de Patre est Spiritus sanctus, sed ille genitus, iste procedens". Până aci testul genuin. Dar considerând natura şi forma întrebăreĭ vom cunósce în cele următóre alteraţiunea. „*Ideo* ille Fillius est patris de quo est genitus iste autem Spiritus utriusque, quoniam de utroque procedit„. Acest loc este evidentă interpolaţiune, deóre-ce nu se póte presupune că Augustin în rigidismul sĕŭ logic să fi tras din premisele de sus o conclusiune fără nicĭ o legătură cu a cele. "Sed ideo cum de illo Fillius loqueretur ait : de patre procedit, quoniam pater procesionis spes est auctor qui

talem filium genuit, et gignendo ei dedit ut etiam de ipso procederet Spiritus sanctus; pasagiul acesta care nu are nicĭ o legatură cu întrebarea spusă spre resolvire.

Dar chiar când nu am spune că se află alteraţiunĭ în scrierile luĭ Augustin, autoritatea luĭ singuratecă nu este de ajuns faţă de consensul unanim, faţă de dogma şi doctrina bisericeĭ esprimată în sinóde şi simbole.

Conclusiune.

Din desfăşurările de sus putem trage următórele conclusiunĭ : a, Universitatea părinţilor atât orientalĭ cât apusenĭ învaţă ca în D-ḑeire este numaĭ un princip Tatăl; că persónele Tatăl, Fiul şi Duchul sânt consubstanţialĭ.

b). Din acelaşĭ princip iese Fiul prin nascere iar Duchul prin purcedere.

c). In Doctrina despre trinitate este a se face deosebire între Trinitatea immanentă şi revelată.

d). Cum că Duchul sânt purcede numaĭ de la Tatăl, este dogma cea maĭ vechiă şi una din cele maĭ învederate ale Creştinismuluĭ.

e). Idea că Duchul sânt ar purcede şĭ de la Fiul tot-dé-una s'a considerat ca particularitate doctrinară, ca o concepţiune subiectivă a teologieĭ, şi nicĭ când nu a fost primită de biserica universală cu atât maĭ puţin confirmată.

f). Că speculaţiunea teologică, învĕţătura despre purcederea Duchuluĭ sânt şi de la fiul, nu este dogma propusă de biserică.

Adevĕrul acestor conclusiunĭ după 800 de anĭ de la desbinarea bisericilor, l'aŭ recunoscut 99 de teologĭ distinşĭ din sînul diferitelor şi acelor maĭ de frunte confesiunĭ creştinĭ, adunăţĭ pentru înţelegere la 1876. Aceia contra speculaţiunilor apusenilor, aŭ recunoscut de ortodoxă, corectă şi cu St. scriptură în conglăsuire : doctrina după cum a fost espusă de biserica pînă când aceea era una nedesbinată şi 'şĭ formula doctrina în sinóde ecumenice. Speciale la Dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt, am priimit şi recunoscut espunerile Sf. Ión Damascen în espunerea credinţeĭ ortodocse.

Din tóte dar resultă şi putem trage conclusiunea finală: Dogma despre purcederea Duchuluĭ sânt nu se póţe considera ca causă a desbinăreĭ bisericeĭ luĭ Christos în orientală şi apusană.— Această dogmă a fost numaĭ mijloc pentru alt scop, care scop se póte considera ca adevĕrata causă. Care este acela? Despre acesta in partea II.

(Va urma) **Prof. Gr. Pletosu.**

Prea Sânțitul Episcop al Romanuluĭ Melchisedek, cu adresa No. 785 din 5 Noembrie, ne trimite în copie spre publicare raportul Prea Cucerniculuĭ Protoiereŭ al Județuluĭ Bacăŭ, spre îndemnul și altor protoereĭ în înplinirea serviciilor lor, precum și spre a se cunósce de toțĭ starea cleruluĭ și a Bisericilor din menționatul județ.

Copie de pe raportul Protoiereuluĭ Județuluĭ Bacăŭ No. 757 din 9 Octombrie, a. c. către Prea Sânțitul Episcop de Roman.

După decretul de numirea subsemnatuluĭ în postul de Protoiereŭ al Judeţuluĭ Bacăŭ, eliberat în anul 1881, trebuia ca în interval de aprópe 4 anĭ să revĕd bisericile din cuprinsul Judeţuluĭ cel puţin de 3 orĭ, spre a mĕ pune în cunoscinţă cu localităţile, cu persónele şi cu gradul de activitate al cleruluĭ în progresarea moraleĭ creştine; cu regret însă vĕ fac cunoscut, că până în anul present am fost în imposibilitate de a'mĭ îndeplini acéstă datorie a căria principală causă a fost lipsa de mijlóce pentru transport, şi maĭ cu sémă în acest judeţ unde căile de comunicaţie lipsesc în mare parte, ceea ce face ca şi plata transportuluĭ să fie maĭ augumentată de cât póte în alte Judeţe.

Dară în anul curent, mulţemita buneĭ-voinţĭ a D-luĭ Prefect de Judeţ şi a onor. comitet permanent, cariĭ apreciind justiţia casuluĭ 'mĭ-au înscris prin budgetele comunelor rurale o ţifră de 610 leĭ, ţifra de altmintrelea nesuficientă, căcĭ eŭ am maĭ cheltuit din propriele mele mijlóce încă vr'o 300 leĭ, mulţumită ḑic acesteĭ bune-voinţĭ, am fost pus în putinţă de a face o inspecţie generală în cuprinsul Judeţuluĭ începênd de prin luna Maiŭ şi până pe la finitul luneĭ contenite August.

Cred decĭ de a mea datorie de a vĕ espune situaţiunea bisericilor şi a cleruluĭ din Judeţul Bacăŭ începênd de la numirea mea ca Protoiereŭ şi până în present, atât în ce privesce partea lor materială cât şi în respectul moral.

In acest Judeţ sunt 224 bisericĭ, cu 164 Preoţĭ, 3 Diaconĭ, 308 cântăreţĭ şi 11 Paraclisiarchĭ. Din acestea, 125 bisericĭ aŭ pămên-

turĭ acordate de legea rurală saŭ hărăzite de poporănĭ, éră 99 sunt lipsite de pămênturĭ fie că sunt prin sate răzăşescĭ, fie că au remas deposedate de pămênturĭ, prin neglijenţa Preoţilor, saŭ póte prin reaua-voinţă a autorităţilor comunale.

Asupra acesteĭ chestiunĭ, eŭ am avut o de aprópe privighere, şi unde am observat că pămênturile sunt răpite am întrebuinţat tóte mijlócele spre a fi puse bisericele în stapânire, éră acolo unde n'am putut reuşi pe căile administrative am pus în vedere Preoţilor să se adreseze la autorităţile judecătorescĭ.

Pămênturile bisericilor, Prea Sânţite Stăpâne, sunt singura speranţă de esistenţă a cleruluĭ, éră cele-l-alte condiţiunĭ ce au preoţiĭ cu poporaniĭ, sunt în cele maĭ multe casurĭ ilusoriĭ. — Acum, dacă biserica posedă pămênt şi poporănii sunt obligaţĭ a'l cultiva, — şi dacă un preot are câte-va biserici în parochia sa — se înţelege de la sine că sórta luĭ este binişor asigurată, fără să maĭ fie nevoie de a recurge la noĭ contribuţiĭ pe spetele poporuluĭ, deja destul de împovărat.

Ar fi de dorit dară ca cu ocasia votăreĭ legeĭ pentru înbunătăţirea sórteĭ Préoţilor să se oblige locuitoriĭ a avea pămênturĭ pentru bisericĭ; éră acolo unde este răzăşie să fie îndatoriţĭ a da din pămênturile lor acele 8 fălcĭ şi jumătate, şi tot odată să fie obligaţĭ eĭ a cultiva acele pămênturĭ, ca drept plată pentru serviciele ce le aduc preoţiĭ.

Trecênd acum la partea materială propriŭ ḑisă a bisericilor, apoĭ aicea este o mare neîngrijire din partea poporănilor şi din partea Preoţilor, şi după mine tótă vina este a Preoţilor; căcĭ eĭ prin posiţia lor de gospodarĭ şi iconomĭ aĭ caseĭ luĭ Dumneḑeŭ sunt datorĭ a stărui necontenit la popor ca să se facă cele trebuitóre la biserică; se vede însă că pun prea puţină stăruinţă, saŭ póte de loc, de vreme ce la multe bisericĭ se simte nevoe de cărţĭ, vestminte, Sf. vase etc., éră acele esistente sunt rĕŭ păstrate, ceea ce m'a pus în posiţie, ca cu ocasia inspecţieĭ, pe lângă cele-l-alte să regulez a se face şi câte un dulap la fie-care biserică pentru conservatul cărţilor şi a vestmintelor, după cum se prevede şi prin regulamentul Sf. Sinod.

La multe bisericĭ am găsit *ţintirimurile* (1) desgrădite şi espuse necurăţeniilor de pre la vitele locuitorilor, acoperemintele stricate, aşa că plouă în lăuntru. Făcênd cuvenitele observaţiĭ preoţilor respectivĭ eŭ, prin procesele-verbale dresate în registrele de inspecţie din comunĭ, am pus îndatorire poporănilor ca să le repare în cel maĭ scurt timp posibil, éră acolo unde deja făcusem mijlocire pentru reparare

(1) Cimitirele.

şi nu se luase nicĭ o disposiţie am fost nevoit a închide bisericele, singurul mijloc de a pune în mişcare pe Preoţĭ şi pe poporănĭ.

Am găsit însă şi multe bisericĭ bine întreţinute cu cele trebuitóre serviciuluĭ divin şi curat păstrate, ceea ce'mĭ a procurat plăcuta ocasie de a mulţemi oficial Preoţilor pentru curăţenia şi conştiinţiositatea-lor în serviciul preoţesc.

In privinţa materială a preoţilor eŭ voiŭ trece cu vederea căcĭ este bine constatat că o mare parte din eĭ sunt atât de lipsiţĭ din cele necesare în cât prea puţină deosebire s'ar putea face între un Preot şi un ţĕran, — fapt ce a pus în posiţie pe Sf. Sinod ca maĭ în fie-care sesiune să se ocupe de umilita lor sórtă, — voiŭ lăsa, ḑic, chestiunea preoţilor şi voiŭ insista asupra cântăreţilor bisericescĭ. — Aceştĭ servitorĭ aĭ bisericeĭ pot ḑice cu drept cuvênt că nu sunt plătiţĭ de nimine, nu aŭ nicĭ o scutire de dările către stat, Judeţ, comună etc., ba măcar nu sunt scutiţĭ de cele-l-alte îndatorirĭ cetăţenescĭ, precum; straja de nópte etc. — In budgetele comunelor pe unele locurĭ li s'a prevĕḑut — negreşit în derâdere — câte un leŭ pe lună, dară apoĭ e de regretat că nicĭ acéstă miserabilă ţifră nu li se plătesce, ci orĭ de câte orĭ cer de la Primarĭ li se respunde că nu sunt banĭ, aşa că ceĭ maĭ mulţĭ din eĭ de şi aŭ avut prin budgete câte ceva, nu aŭ primit nicĭ un banŭ pe câte 10—15 anĭ din urmă. — Exemple de acestea sunt multe: dar orĭ de câte orĭ am avut ocasie eŭ nu am stat nepăsătorŭ faţă cu justele lor pretenţiunĭ. — Cred că la regularea posiţieĭ Preoţilor se va avea în de aprópe băgare de sémă şi sórta acestor servitorĭ.

S'a ḑis, şi cu drept cuvênt, că „materialul susţine moralul“ adică că omul lipsit de material se lasă adesea orĭ la rĕutăţĭ şi contractéză viciĭ, de care s'ar păzi, dacă sórta nu-ĭ ar fi tot în contră-ĭ; acéstă maximă nu cred că-şĭ are locul maĭ nimerit ca în clerul bisericeĭ nóstre. — Din 164 Preoţĭ, ce are Judeţul Bacăŭ, pot spune cu siguranţă că maĭ mult de jumătate nu calcă pe calea indicată de canónele bisericescĭ; uniĭ sunt beţivĭ, alţiĭ bătăuşĭ, alţiĭ împilitorĭ aĭ celor slabĭ, alţiĭ necinstiţĭ în afacerile lor cetăţenescĭ, alţiĭ sub povara altor imoralităţĭ, în fine nisce unelte primejdióse moralităţiĭ poporuluĭ; — numele lor le voiŭ tăcea, — căcĭ nu acesta 'mĭ am propus a face prin presentul raport ci numaĭ a arăta în trăsurĭ generale situaţiunea bisericeĭ nóstre orthodocse şi a cârmacilor eĭ maĭ cu sémă în aceste timpurĭ de luptă, când s'ar cere luptătorĭ harnicĭ şi neadormiţĭ! — Acum dacă posiţia preotuluĭ ar fi maĭ surâḑĕtóre, éră nu aşa de posomorâtă ca astăḑĭ, eŭ cred că mulţĭ din tineriĭ cu calităţĭ frumóse ar primi bucuros a lua asupră-le misiunea preoţéscă, şi atuncĭ şi Prea Sânţia Vóstră nu a-ţĭ maĭ fi pus în neplăcuta posiţie de a vedea petrecânduse în cler fapte de acelea care după ḑicerea Sf. Scripturĭ

„estę rușine a le și grăi.“ Atuncï nu minoritatea, ci unanimitatea preoților ar fi adevĕrate luminï pentru popor, atuncï preotul ar predica morala cu cuvêntul și cu fapta, — atuncï și poporul s'ar ridica din decadența morală de astădï și ar deveni fie-care bun creștin, bun părinte de familie și bun cetațén. Acum însă ce să vede? — beția și traiul nelegiuit sunt acele 2 plage care bântue populația rurală. In ducerea mea prin județ am avut ocasie să vĕd cum în dile lucrătóre bărbațï și femeï ședéŭ prin cârciume, părăsindu-șï afacerile lor gospodărescï. — Asupra concubinajuluï încă am avut o particulară îngrijire, pe considerente că dacă într'un stat se îmmulțesc copii bastardï e probă de puțină moralitate și după cum individul imoral 'șï grăbesce singur mórtea, tot asemenea și un popor. — De aceea încă de prin luna Ianuariŭ eŭ am dat o circulară Preoților, invitându-ï de a sfătui pe aceï fiï rătăcițï aï bisericeï ca să'șï reguleze posiția lor după formele civile și bisericescï, arătându-le inconvenientele la care să expun prin traiul lor nelegiuit; — tot odată am pus în vederea Preoților că dacă după sfaturï multe nu-ï ar asculta unia dintre aceï poporănï, să-ï arate Protoierieï, de unde apoï vor primi ordin să nu maï caute cu cele religióse pe unia ca aceștia, măsură bună de altmintrelea, căcï ceï maï mulțï din eï audind amenințarea că vor fi tăețï de la biserică, saŭ și căsătorit civil și bisericesce. Ce trebuia dară de făcut unora ca acestora? Ce ar fi de făcut cu ceï bețivï? Respunsul este ușor de deslegat. Preoțï bunï și cu consciință de înalta lor misiune care să predice necontenit poporuluï éră maï înainte de tóte să facă eï aceea ce predică, căcï poporul nu se uită atâta la vorbele Preotuluï, cât la faptele luï, pe care le imitéză.

Am dis de la început că mĕ cred dator a arăta Prea Sânțieï Vóstre situațiunea bisericilor și a cleruluï din Județul Bacăŭ, cu începere de la numirea mea ca Protoiereŭ.

In acest interval s'aŭ chirotonisit 15 Preoțï, pentru parochiele vacante din județ și aŭ încetat din viață 12. — Stăruințï din partea poporănilor pentru noï chirotoniï eŭ am avut adese orï, însă în cele maï multe casurï am refusat a le îndeplini cererile lor, și am tins a mări parochiele, alăturând pe cele micï la Preoțiï vecinï, după regulamentul Sf. Sinod; am ținut ca o parochie ce s'ar înființa din noŭ să nu fie maï mică de 200 contribuabilï, exceptând însă localitățile muntóse, unde casele sunt cu depărtare una de alta și unde cu greŭ s'ar putea căuta de un Preot o parochie de 200 contribuabilï.

Dară dacă am tins la îmbunătățirea materială a Preoților am avut în același timp ochiul neadormit asupra conduiteï lor în societate; nu am crutat nicï un mijloc posibil de a îndrepta pe ceï abătuțï, éră acolo unde am vĕdut că numaï este speranță de reușită numaï cu sfătuirea, am fost silit a denunța Prea Sânțieï Vóstre și așa până în

momentul de faţă am cerut pedepsirea a 21 Preoţi şi destituirea a 19 cântăreţi.

Prea Sânţia Vóstră cunósceţi că în acest Judeţ sunt mulţi papişti; — după sciinţele ce le am de la prefectură eĭ însemnéză cifra de 8000, contribuabilĭ, împărţiţi în 11 parochiĭ cu 11 Preoţi. (In curând vĕ voiŭ presenta o listă detailată de cum sunt eĭ aşedaţi prin comunĭ şi câte bisericĭ aŭ). Preoţiĭ noştri aŭ reuşit în acest interval să convertéscă la orthodocsie 13 dintre dînşiĭ; este speranţă ca în urma concesielor ce aŭ făcut Sf. Sinod eterodoxilor se vor converti cu timpul maĭ mulţi, şi acésta cu atât maĭ mult cu cât eĭ sunt fórte asupriţi de preoţiĭ lor. — Tot în acest interval am avut fericirea de a vedea îmbrăţişând religiunea creştină 8 istrailiţi.

Prin necontenitele mele stăruinţi am facut ca să se repareze în judeţ 36 de bisericĭ, ce eraŭ în stare próstă, 11 bisericĭ s'aŭ edificat din noŭ din care vr'o 4 sunt a se sfinţi de acum. Cu ocasia inspecţieĭ am găsit 6 bisericĭ ce nu maĭ meritaŭ de a funcţiona, drept care le am declarat închise, până să vor repara. Acele bisericĭ sunt situate precum urméză: *Plasa Bistriţa de Sus;* Biserica din comuna Buda, acea din satul Fântânelele, comuna Fântânelele şi Biserica Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din comuna Mărăşti; *Plasa Tazlăul de Sus*, Biserica din satul Cucueţiĭ Solonţuluĭ, comuna Solonţ şi acea din satul Plop, comuna Dărmănescĭ; *Plasa Tazlău de Jos*, Biserica din Satul Românescĭ, comuna Berescĭ.

Pe lângă cele arătate maĭ sus eŭ am avut de regulat maĭ multe certe dintre Preoţi cu poporaniĭ lor şi alte diferite chestiunĭ de administraţie pa care necredêndu-le de vr'o importanţă nu le am maĭ arătat prin presentul raport.

Acésta este în general, Prea Sânţite Stăpâne, situaţia Judeţuluĭ Bacăŭ în ramul religioso-moral, drept care cu cel maĭ profund respect o comunic Prea Sânţieĭ Vóstre spre regulă.

Al Prea Sânţieĭ Vóstre prea plecat
şi supus servitorŭ.

(Subscris) Protoiereu **Th. Athanasiu.**

Pentru întocma

Direct. *B. Mandinescu.*

Prea Sânţitul Episcop al Rômnicului şi Noul Severin cu adresa No. 1821 ne maĭ trimite încă spre publicare un act de donaţiune făcută Bisericeĭ cu hramul Sântul Ioan Botezătorul din Comuna Vaĭdeenĭ, plasa Horez, judeţul Vâlcea, de către D-niĭ Stefan Comănescu, Adam Grigorescu şi Lazăr Comănescu. Donaţiunea făcută constă din 19 pogóne şi 376 stănjinĭ pămênt. Laudă şi onoare acestor pioşĭ creştinĭ care imitând datinele strămoşeştĭ se îngrijesc şi astăzĭ de buna stare a Bisericeĭ şi a servitorilor eĭ.

Actŭ de Donaţiune

Pămêntul ce sub-semnaţiĭ am cumpărat de la D-lor Dumitru G. Udrescu, Ión Andreĭ Şĭodolescu şi Ióna soţia luĭ I. Şĭodolescu din Comuna Rîmeştĭ pe preţul de şese sute (600) leĭ, în mărime de ḑece stănjinĭ latu şi lungu 2,500 iar pogóne 19 şi 376 st. patraţĭ situat în hotarul moşieĭ Urşanĭ, Com. Rîmeşti, Plaiul Horezu şi care pămênt se învecinesce la capul despre munte (la Nord) cu moşia Vaĭdeenilor a statuluĭ, la capul despre Căt. Urşanilor adică despre méză-ḑi cu Dumitru Cĭauşescu; la răsărit cu Niţă Udrescu şi la apus tot cu D. Cĭauşescu ast-fel

cum se coprinde în actul de cumpărătóre cu data I-iŭ Septembre anul curent 1884, legalisat de Onor. Tribunal Vâlcea la No. 822 de la 3 Februarie curent îlŭ dăruim de a nóstră bună voie și pentru totdé-una Bisericeĭ cu hramul St. Ión Botezătorul din Com. Vaĭdeenĭ, în scopul de a se maĭ putea face încă uń Preot la acéstă biserică și anume seminaristul Băescu Dumitru, din Com. Vaĭdeenĭ.

Acéstă donațiune se acceptă de epitropul acesteĭ Bisericĭ și anume : Lazăr Comănescu.

Spre credință am făcut presentul act sub-scris cu propriele nóstre semnăturĭ și legalizat de Onor. Trib. Vâlcea.

1884 Septembrie 4.

Semnați { Stefan Comănescu, Adam Grigorescu, Lazăr Comănescu } Donatorĭ din Com. Vaĭdeenĭ.

Sub-semnatul Epitrop al Bisericeĭ Vaĭdeenĭ cu hramul Sf. Ion Botezătorul din Comuna Vaĭdeenĭ declar că accept donațiunea ce se face Bisericeĭ prin presentul act.

Epitropul Bis. (SS) *Lazăr Comănescu.*

Casieria Generală Vâlcea.

In conformitatea Art. 321 al. II din Legea Timbruluĭ și Inregistrăreĭ s'a perceput tacsa de 3% în

suma de leĭ 18 sub recipisa No. 2701 din 4 Septembrie 1884.

p. Casier General. (SS) *I. Cocărăscu.*

Verificator. (SS) *I. Ionescu.*

Tribunalul Distr. Vâlcea.

No. 888.

Astă-ḑĭ nouă-spre-ḑece Septembrie 1884 s'aŭ presentat în Tribunal D-lor Stefan Comănescu, Adam Grigorescu și Lazăr Comănescu în persóna cărora citindu-li-se în întregul luĭ acest act de donațiune, aŭ declarat că este al D-lor propriŭ, făcut din libera voință, că conține adevěrul, și că sunt subscriși prin propiele D-lor semnăturĭ;

TRIBUNALUL

In fația acestor declarațiunĭ și în basa Art. 1171 Cod. Civil, dă autenticitatea legală acestuĭ act de donațiune.

(SS) *M. Petrescu.*

(SS) *Crasnariŭ.*

(LS) Gref. (SS) *I. Drag. Cernătescu.*

Grefa Trib. Distr. Vâlcea.

Acest act de donațiune transcriindu-se întocmaĭ pe registrul de transcripțiunĭ al acestuĭ Tribunal la

N°. de ordine 738 vol. III cu data dė astă-ḑĭ 19 Septembrie 1884 se atestă.

p. Grefier (S) *I. Drag. Cernătescu.*

(LST).

p. Conformitate *Pr. N. Ionescu.*

ROMÂNIA.

Direcţia Cancelarieĭ Sf. Episcopiĭ Rômnicu.

Noul Severin.

Copia acéstă fiind conformă cu originalul se atestă.

1884 Octembrie 30.

p. Directore *Ç. Olănescu.*

Act de Donațiune.

Sub-semnați locuitorĭ și proprietarĭ micĭ din Comuna Scórța, Pl. Amaradia, Jud. Gorjiŭ, Mahalaua Apa-vie, vĕḑênd că biserica nóstră cu hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ se află de multŭ timp vacantă de Preot din causă că nu a avut pogónele legiuite de pământ și pentru ca să ne putem face Preotŭ, astă-ḑĭ încredințămŭ că de a nóstră bună voie și ne silițĭ de niminĭ, dăm de danie pentru tot-de-una menționateĭ BísericĭȘépte-spre ḑece (No. 17) pogóne pământ bunŭ de muncă, fără ca să se amestece cine-va a strica acéstă danie sub orĭ ce motiv și orĭ care ar fi acela; acest pământ costă suma de leĭ noĭ nouă-sute-patru ḑecĭ, (940) însă acéstă donațiune va fi valabilă numaĭ atuncĭ când Prea Sf. Sa părintele Episcop va hirotonisi de Preot la sus ḑisa biserică pe Seminaristul Grigore Scorțénu din Comuna nóstră Scórța. Pămĕntul acesta de 17 pogóne se află în hotarul Comuneĭ nóstre Scórța și anume dupe cum se însémnă în josul acestuĭ act, la numele fie căruia, și ca să fie temeinică și nestrămutată credința nóstră esprimată prin acest act, 'l-am legalisat de Primăria respectivă a Comuneĭ și de onor. Tribunal

al Judeţuluĭ nostru Gorjiŭ, trecêndu-se în registre.

1. Eŭ Păun Bliduţi daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt la capul teuiluĭ pendinte de acéstă Comună.

2. Eŭ George N. Cărţina daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt la capul teiuluĭ pendinte de acéstă Comună.

3. Eŭ Constantin Minculescu daŭ danie bisericeĭ un pogon de pămênt în petrişĭ, pendinte de acéstă Comună.

4. Eŭ I. Mihulescu daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt în petrişĭ pendinte de acéstă Comună.

5. Eŭ George Cărţînă daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt la Capul teiuluĭ pendinte de acéstă Comună.

6. Eŭ Grigore Cărţină daŭ de danie Bisericeĭ un pogon pămênt la capul teiuluĭ pendinte de acéstă Comună.

7. Eŭ Petre Popescu daŭ de danie treĭ pogóne pămênt pendinte de acéstă Comună.

8. Eŭ Barbu Pr. Petcu daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt în petrişĭ, pendinte de acéstă Comună.

9. Eŭ Matheiŭ Popescu daŭ de danie bisericeĭ două pogóne pămênt la capul teiuluĭ pendinte de acéstă Comună.

10. Eŭ Ión Avseniŭ daŭ de danie un pogon pămênt în petrişĭ, pendinte de acéstă Comună.

11. Eŭ C. Caragea daŭ de danie bisericeĭ o jumătate pogon pămênt la capul teiuluĭ, pendinte de acéstă Comună.

12. Eŭ Niţu Pr. Cărţină daŭ de danie bisericeĭ un pogon pămênt în petrişĭ, pendinte de acéstă Comună.

13. Eŭ Petre C. Vladislav daŭ de danie bisericeĭ o jumătate pogon pământ în petrişĭ pendinte de acéstă Comună.

14. Eŭ Ión Ilean daŭ de danie bisericeĭ două pogóne pământ dintre care un pogon la petrişĭ şi unul la capul teiuluĭ pendinte de acestă Comună.

ROMÂNIA

Primăria Comuneĭ Scórţa

Semnăturile din presentul Act fiind ale celor iscăliţĭ într'ênsul se atestă conform cerereĭ făcută prin suplica înregistrată la N. 564.

(L. S. C). Primar. (S) *Ión Burg*

Accept donaţiunea făcută Bisericeĭ cu patronagiul Adormirea Precesteĭ, şi declar că renunţ la orĭ ce cercetărĭ pentru posesiune şi sarcinĭ.

(S) *Păun Blăduţu*, Epitropolul Bisericeĭ.

TRIBUNALUL DISTR. GORJIŬ

Anul 1884 Noembrie 2.

No. 1082.

S'aŭ presentat în Tribunal d-lor Păun Bliduţĭ, Ión Ileanu, George Cărtină, G. N. Cărtină, I. Mihulescu I. Arsenie, N. Preda Cărţină, P. C. Vladislav, Mateiŭ Popescu, Const. Mihulescu, Const. I. Caragea şi Gr. Cărţină donatorĭ cu Păun Bliduţi representantul Bisericeĭ cu Hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din

Comuna Scórţa, autorisat de Consiliul Comunal al acelei Comune prin încheerea No. 14 din 20 Octombrie 1884, în auzul şi in faţa cărora, citindusse din cuvînt în cuvînt presentul act de donaţiune depus cu petiţiunea în reg. la No. 17038, aŭ mărturisit că este al d-lor făcut din liberele voinţe scris actul de scriitor şi subscrişĭ : Păun Bliduţi I. Ileanu, I. Mihulescu, Mateiŭ Popescu şi Const. I. Caragea cu propriile d-lor semnăturĭ sciind carte, iar ceĭ alţi s'aŭ subscris prin scriitor ne sciind carte.

TRIBUNALUL

In facia mărturisirilor făcute de părţĭ şi în basa Art. 1171 C. Civil, vĕzênd că şi tacsa de înreg, s'a perceput cu recipisa No. 6321. Dă autenticitatea legală presentuluĭ Act de donaţiune.

(SS). *F. Alimeanu* (L. S. T.)

Păunescu.

p. Grefier (S). *I. Voiculescu.*

Grefa Tribunaluĭ Gorjiŭ.

Atest că acest act s'a trecut în registrul transcripţiuneĭ sub N. 864 la fila 113 volumul III astă-ḑĭ 2 Noembrie 1884.

p. Grefier (S). *I. Voiculescu.*

Pentru Conformitate *Pr. N. Ionescu.*

ROMÂNIA

Direcţia Cancelariei Sf. Episcopii Rîmnicul Noul-Severin.

Copia acésta fiind conformă cu originalul se atestă.

1884 Noembrie 23.

Directore *N. G. Protopopescu.*

Lista de donațiunile făcute de la suirea pe scaun a Prea Sănțituluĭ Episcop D. D. Iosif.

No. curent.	HRAMUL BISERICEĬ	COMUNA	PLASA	JUDEȚUL	No. pogoanelor donate	Anul când s'a făcut donația
1	Cuv. Parascheva și Sf. Nicolae	Scundu mahalaua Pădurețĭ	Otăseŭ	Vâlcea	17	1881
2	Sf. Voevoḑĭ	Bratuia	Ocolu	Gorjiŭ	12	1882
3	Sf. Nicolae	Covrigĭ	M. de sus	Mehedințĭ	17	„
4	Sf. Nicolae	Leu	Ocolu	Romanațĭ	12	1883
5	Sf. Treime	Ceparĭ	Olt. de s.	Romanațĭ	17 și una vie	1882
6	Cuv. Parascheva	Voeteștĭ	Ocolu	Gorjiŭ	9 O casă și o vie	„
7	Sf. Voevoḑĭ	Siliștenĭ	Ocolu	Mehedințĭ	17	„
8	Sf. Vasile	Hodoresca	Ocolu	Gorjiŭ	17	„
9	Cuv. Parascheva	Colțeștĭ	Olt. de s.	Vâlcea	17	„
10	Sf. Voevoḑĭ	Scrada	Gilort	Gorjiŭ	17	1883
11	Adormirea M. D.	Stolojanĭ	Vulcanu	Gorjiŭ	17	1882
12	Sf. Nicolae	Adunațĭ de ghiormane	Jiiu de jos	Doljiŭ	partea de moșie a răpos. C. Orĭăscu	1883
13	Sf. Nicolae	Locustenĭ	idem.	Idem	17	„
14	Sf. Nicolae	Padea	idem.	Idem	17	1882
15	Sf. Nicolae	Ghidiciŭ	Balta	Idem	17	„
16	Sf. Nicolae	Bălțenĭ	Horez	Vâlcea	17	1883
17	. . . . A se reclădi din noŭ	Marga căt. Șiroca	Cloșanĭ	Mehedințĭ	17	„
18	Sf. Nicolae	Mădularĭ—Beica	Oltu	Vâlcea	17	„
19	Sf. George	Orḑeștĭ	Cloșanĭ	Mehedințĭ	17	„
20	Sf. Ión Botezătoru	Recea—Marița	Horez	Vâlcea	17	„
21	Adormirea M. D.	Cacalețĭ	Ocolu	Romanațĭ	17	„
22	Sf. Nicolae	Zăvoenĭ căt Iarostea	Otasăŭ	Vâlcea	17	1882

Peste tot două-ḑecĭ și două de Bisericĭ înzestrate cu pământ.

Directorul Episcopieĭ Râmnicu N. Severin.

N. Protopopescu.

TABLOŬ STASISTIC ECLESIASTIC

De No. persónelor ce trăiaŭ în concubinagiŭ în fie-care judeţ din coprinsul acesteĭ Eparhiĭ, şi care din ele s'aŭ cununat legitim în urma dispoziţiunilor luate de către P. S. Episcop Eparhiot din luna Noembre 1881 şi până la I Februarie 1883, cum şi de ceĭ rĕmaşĭ a se maĭ cununa.

Numinea judeţuluĭ	No. celor ce trăiaŭ în concubinagiŭ până î 1881	No celor cununaţĭ legitim.	No. celor rĕmaşĭ a se cununa	OBSERVAŢIUNI
Vâlcea	194	97	97	Acest Tabloŭ s'aŭ extras dupe tablourile trimestriale ce P. P. C. C. Protoiereĭ aĭ Eparhieĭ înnaintéză la S. Episcopie.
Doljiŭ	654	165	489	
Romanaţĭ	1080	158	922	
Mehedinţĭ	1424	379	1045	
Gorjiŭ	1006	566	440	
Total:	4358	1365	2993	

Pentru conformitate cu tablourile aflate în cancelarie.

I. Orlénu.

TABLOŬ STATISTIC ECLESIASTIC

De No. preoţilor din Eparhia Rîmnicu-Noul Severin care s'aŭ achitat de salariele lor pe trecut în urma dispoziţiunilor luate de-către P. S. Episcop respectiv încă din 19 Ianuariŭ Anul 1881.

Numirea judeţuluĭ	No. preoţilor constataţĭ în 1881 neachitaţĭ	No. celor achitaţĭ	No. celor remaşĭ neachitaţĭ	OBSERVAŢIE
Vâlcea	169	73	96	
Doljiŭ	173	121	52	
Gorjiŭ	197	71	126	
Romanaţĭ	126	39	87	
Mehedinţĭ	105	59	46	
Total:	770	363	407	

Pentru conformitate cu tablourile aflate în cancelarie.

I. Orlénu.

TABLOŬ STATISTIC ECLESIATIC.

De chirotoniele făcute în Eparhia Rômnicu Noul-Severin de la suirea pe scaunul Episcopa a Pré-Sânţitului Episcop D. D. IOSIF.

No. curent.	No. chirotonielor în aniĭ.			JUDEȚUL.	Seminariele în carĭ au terminat Cursĭ.		
	1881.	1882.	1883.		Rômnicu.	Argeșiu.	Central din Bucurescĭ Gr. II.
1.	13	8	3	Vâlcea	112.	2.	2.
2.	11	8	9	Doljiu			
3.	11	8	6	Romanaţĭ			
4.	4	8	7	Mehedinţĭ			
5.	8	8	4	Gorjiu			
Tot:	47	40	29				

Peste tot o suta séșse spre ḑece chirotoniĭ.

Directore Episcopieĭ Rômnicu N. Severin.

N. G. Protopopescu,